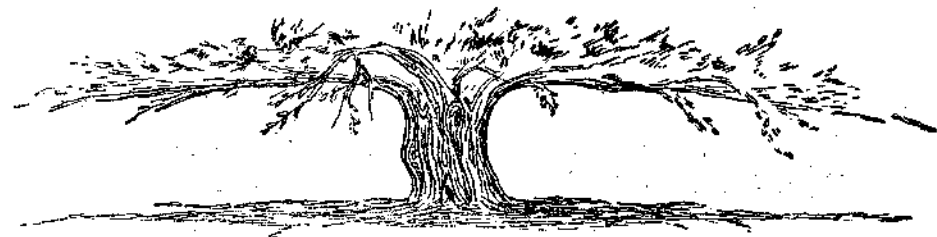

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ ΒΕΜΣ

ΕΡΓΟΝ ΡΙΧΤΕΡ

Αιήκων εις τὸ Ὀδεῖον Ἀθηνῶν

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'

30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1903

Ο ΜΑΛΗΣ

Διήγημα

Ο Μαλής ήταν ὁ μεγάλος ἄνθρωπος ποῦ ἔμπαινε σάβοντας ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ μ' ἐφόβιζε. Ἐπάνω του βροντοῦσεν ἡ ὀλόγηρη ἀρματωσιά, χύνουσα τὴν νύκτα φοβισμένον ψιθυρισμόν, πνιγμένην κλαγγήν. Γιὰ τοὺς ἄλλους κατέβαιναν ἀπὸ τὸ βουνό, γιὰ μᾶς τὰ παιδιά ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ χθεσινὸ παραμῦθι τῆς γαϊγιάς. Ὑστερα ποῦ μεγάλωσα ἔμαθα πῶς ἦταν φίλος τοῦ σπητιοῦ μου. Τὸ γιατὰ γάνι τον προστάτευε τὸ σπῆτι μου, τὰ σπῆτια τῶν συγγενῶν μου, τὸ σοί. Ὅταν κατέβαινε τὴ νύκτα στὴ χώρα, βιαστικός, ἀλλάζων μιὰ κουβέντα μὲ τὴν γυναῖκα του, ἔπρεπε νὰ περάσῃ κι' ἀπὸ μᾶς. Τὸ γαύγισμα τῶν σκυλιῶν μας ἔσβυνε γρήγορα, ὡς νὰ εἶχαν καὶ τὰ σκυλιὰ τὸν φόβον νὰ μὴ προδώσουν τὸν ὄραϊον ἄνθρωπον ποῦ κατέβαινε σκεπασμένος ἀπὸ τὴ νύκτα. Εἶχε σκοτώσει τὸν φονηᾶ τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ τοῦ ἦπιεν αἷμα μέσα στὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ. Ἐπῆρε τὰ βουνά, μαζί μὲ τὴν λεβεντιάν του, ἡ ὁποία δὲν τὸν ἀφήκε ποτέ οὔτε νὰ φοβίση ἀγωγιάτην στὸν δρόμον. Ὅσο μεγάλωσα, ἡ ἀρματωσιά του βροντοῦσε μέσα στὴν ἀνάμνησίν μου. Ὁ Μαλής εἶχε γίνει θρῦλος, κάποια ὀμίχλη ποῦ ἐξετυλίγετο στὸ βᾶθος, χάνουσα τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ποῦ ἐξηφανίσθη πλέον. Μετὰ 25 χρόνια μου τὸν ἐπανέφερε κάποιο γράμμα λερωμένον, μὲ γραφὴν μεγάλην χονδρὴν καὶ ὑπομονητικὴν. Μέσα εἰς τὸ παληόχαρτον τὰ γράμματα σκουτούσαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, γράμματα μεγάλα σὰν

φασόλια, δυσκολοδιάβαστά, βουβά, κάτι προσπαθοῦντα νὰ ποῦν καὶ νὰ παραπονεθοῦν. Μᾶς ἦθε καὶ ἄλλο γράμμα καὶ ἄλλο, καὶ ἄλλο. Ὅλα ἔλεγαν τὸ ἴδιο πράγμα, τὸ παράπονον. Καὶ τὸ παράπονον ἔβγαιναν ἀπὸ κάποιαν φυλακὴν παραθαλασσίαν, βουτηγμένην στὸ νερό. Καὶ τὸ γράμμα ἦρχετο τακτικά, σβυσμένον ὡς ἀνάμνησις, προδίδον τὸ σάλεμμα κάποιου ἀνθρώπου εἰς ἓνα βᾶθος ποῦ ἥλιος δὲν ἔφθασε ποτέ.

**

Κάποτε τὸ γράμμα ἔγινεν ἐπὶ τέλους ἄνθρωπος. Καθὼς ἔμπαινα σπῆτι μου, εἶδα εἰς τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἓνα κουρευισμένον πελώριον γέρον, ὁ ὁποῖος ἂν ἐσηκώνετο ἀπὸ τὴν καρέκλαν του θὰ ἔφθανεν ὡς τὸ ταβάνι. Ἀπὸ τὸ κεφάλι του εἶχαν φουντώσει τὰ ἀφθονα μαλλιά καὶ τὰ γένεια, ἐκεῖνα ποῦ τρέφονται μὲ τὴν δυστυχίαν. Καθὼς ἐμπῆκα ἔκαμε δυὸ πηδήματα πρὸς ἐμένα ποῦ ἐτάραξαν τὸ πάτωμα. Ὁ γέρος μ' ἄρπαξε καὶ μ' ἐφίλησε δυνατὰ, ὀλιγώτερο μὲ τὰ χεῖλια του, περισσώτερο μὲ τὰ γένεια του ποῦ μύριζαν ταμπάκο.

— Μπά, τὸ παιδί! Γερός, ἔ; Γερός;

— Ποιὸς εἶσαι;

— Ὁ Μαλής, παιδί μου. Ἀπὸ τὴ φυλακὴ ἔρχομαι. Δώδεκα χρόνια κατάδικος, τί μὲ τηρᾷ;

Ὁ θρῦλος ἄρχισε νὰ ξαναφαίνεται στὸν νοῦν μου, ἡ ὀμίχλη νὰ ξανατυλίγεται, καὶ νὰ γίνεται ἄνθρωπος τριάντα χρόνων γεμάτος χάλυβα καὶ ἀργυρον.

— Τι με τηράς; Μη θυμάσαι κάποιον αρματωμένον εδώ και 25 χρόνια; Γυρνέεις τους λάξους και τὰ πισλιά; Είμ' ἐξήντα χρονῶν παιδί μου, τώρα ποῦ με βλέπεις. Ἐκαμα δεκαπέντε χρόνια φυγόδικος και δεκαπέντε φυλακή.

Ὁ Μαλῆς ἐκάθησε. Ἐπινε τσιγάρο με τὴν πίπα τῆς φυλακῆς, ἓνα σκληρὸ ξύλο, ποῦ εἶχαν σκαλισθῆ ἐπάνω του οἱ στεναγμοὶ τοῦ καταδίκου με τὸν ὑπομονητικὸν σουγιᾶ. Καὶ κυττάζων ἔξω ἀπὸ τὸ παραθύρον, πέρα πρὸς τὰ φουγάρα ποῦ ἐκάπνιζαν, ἔρριξε μακρὰ τὰ μάτια του, δυὸ μάτια θολὰ σὰν γεμάτα καπνόν, μάτια γαλανὰ καθὼς ἡ θάλασσα ποῦ τοῦ ἐγλύφε τὴν φυλακὴν, μάτια δειλὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔπαυσαν νὰ βλέπουν μπροστὰ εἰς τὸν οὐρανὸν ἓνα σιδηρόφραγμα.

— Ζοὴ ποῦ λές. Δεκαπέντε χρόνια βουνό, δεκαπέντε φυλακή. Τριάντα χρόνια χωρὶς ἀνασασμό. Καὶ τὸν ἀνασασμό νὰ τὸν πέρνης στὰ 60, ἄσπρος, παληόκορμο. Κατακαυμένη Βάντα, πῶς μπροστὰ ἀπὸ μένα.

— Ποῖα Βάντα;

— Ἡ γυναῖκα μου. Πέθανε πέρσι, τέτοιον καιρὸ, πάει! Ἔρεις τί θὰ πῆ νὰ πεθάνη ἐκεῖ τὸ κορμί; Ἄμ' ἦτανε γυναῖκα ποῦ λές ἡ Βάντα! Δὲν ἤμαστε παντρεμένοι ἐφτὰ μῆνες και πῆρα τὰ βουνά. Ἄφρηνα μιὰ γυναῖκα πίσω μου, τὴν ἴδια γιὰ τὸ σπῆτι, γιὰ τὸ χωράφι, γιὰ τὰ πρόβατα, γιὰ τὸ παιδί ποῦ θάκανε σὲ δυὸ μῆνες. Καὶ κόπηκε, ποῦ λές, χίλια κομμάτια, και τὸ σπῆτι ἔβγαξε καπνὸ, και τὸ χωράφι καλαμπόκι, και τὰ πρόβατα βόσκισαν, και τὸ παιδί τραγουδιώτανε στὴν κούνια. Ἀυτὰ θὰ πῆς; Ἀυτὰ εἶνε μικρὰ πράγματα. Τὸ μεγάλο εἶν' τοῦτο. Τ' ἀποσπάσματα ἔμπαιναν στὸ σπῆτι, ἔχυναν τ' ἀλεύρι, φοβέριζαν τὸ παιδί, ἔκαγαν κατάλυμα, βάζανε μαχαίρι στὸ κοτέτσι. Ἡ γυναῖκα στεκόνταν βράχος. Τώρα τοὺς ἔβριζε, ὕστερα τοὺς ξεγέλαγε, ἀπὸ τοὺς ξανάβριζε, ἀπὸ τοὺς ἔπερνε με τὸ καλό. Μιὰ βολὰ εἶχα κατεβῆ τὴ νύχτα στὸ σπῆτι μου και τὸ πρῶτ' με πῆραν μυρουδιὰ οἱ χωροφυλάκοι. Ὡς ποῦ νὰ στρίψω σὲ δυὸ τρία σπῆτια, κέντε ντουφεκιὰς ἀπὸ πίσω μου. Τὴ γλύτωσα. Οἱ σταυρωτῆδες ἀπὸ κοντὰ μου, ἀλλὰ τοῦ κάκου. Μ' ἔχασαν. Ἐνας χωροφύλακας σὲ λίγη ὥρα με πετυχαίνει κοντὰ στὴ βρύσι. Σηκώνει τὸ ὄπλο. Ἡ γυναῖκα μου τοῦ πιάνει τὰ χέρια, τὸν κυλάει κάτω, ἀρχίζει τὸ πάλεμμα. Ὡς νὰ παλέψῃ ὁ χωροφύλακας με τὸ θηλυκὸ, ἐπῆρα καιρὸ και χάθηκα στὰ πλατάνια. Ἐμαθα ὕ-

στερα πῶς ἡ Βάντα τοῦ πῆρε τὸ ὄπλο, και ἐκεῖνος πάει στὸ Στρατοδικεῖο. Δεκαπέντε χρόνια αὐτὴ ἦταν ἡ ζωὴ μου. Ἡ γυναῖκα μου νὰ παλέψῃ με τ' ἀποσπάσματα, νὰ δέρνεται, νὰ δέρνη, νὰ τῆς χύνουν τὸ καλαμπόκι, κ' αὐτὴ νὰ τὸ μαζέβῃ στυρὶ με στυρὶ. Ἀυτὸ τὸ θηλυκὸ τὸ κοντούλι—μιὰ χαψιὰ ἦτανε—μέσα σ' αὐτὸ τὸ χωροπάλεμα ἔσκαβε τὸ χωράφι, βοσκοῦσε τὰ πρόβατα, ἀλώνιζε, κρατοῦσε τὸ σπῆτι, μεγάλωνε τὰ παιδιὰ μας, γιὰτὶ ἐφτὰ τᾶκαμεν ὅλα.

Τελείωσεν αὐτὴ ἡ ζωὴ. Με λίσωσαν, μ' ἔπιασαν, μ' ἔρριξαν σὲ μιὰ φυλακὴ πέντε μέρες μακρὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Μιὰ μέρα κυττάζοντας τὰ βουνὰ ἀπ' τὸ παραθύρι τῆς φυλακῆς βλέπω ἀπὸ κάτω ἄξαφνα τὴ γυναῖκα μου.

— Σ' εἶσαι, ὄρη Βάντα;

— Ἦώ.

— Μοναχὴ, ὄρη;

Δὲν εἶταν μοναχὴ. Ἦρθε με τὰ πόδια, πέντε μέρες δρόμο, σέρνοντας τὰ ἐφτὰ παιδιὰ, τὸ μουλάρη, και τὸ βόιδι. Τὸ σπῆτι μας, καταλαβαίνεις, τ' ἀνοίξε κοντὰ στὴ φυλακὴ. Ἐπούλησε τὸ μουλάρη και πῆρε τὸ μαγαζὶ τῆς φυλακῆς. Ἐβαλε τὴν ποδιά, ἔγινε μαγαζάτορας. Κατάφερε νὰ πάρῃ στὴ φυλακὴ ἐλευτέρο τὸ ἔμπα και τὸ ἔβγα. Μαγέρευε γιὰ τοὺς φυλακισμένους και γιὰ τοὺς στρατιώτας. Ἐπλενε και τὰ σκουτιὰ τους. Τὰ παιδιὰ μας τὰ σκόρπισε δουλευτάδες στὴ χώρα, ἀλλὰ τὰ κράτησε μέσ' τὸ μαγαζὶ. Με τέτοιον τρόπο ἔμπαζε οὕτω γιὰ τοὺς φυλακισμένους μέσα στὸ ψωμί και μέσ' τὰ ῥοῦχα τῆς—αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἔφερνε πεντάρες—ποῦ ἐστράβωσε τὴ φρουρά, δὲν τὴν ἔπερνε κανένας χαμπάρι. Δὲν ἦταν πρᾶμα ποῦ δὲν τᾶκανε γιὰ νὰ μὴ μᾶς λείψῃ τὸ ψωμί. Εἶχα τὸ σπῆτι μου, ἀπόξω ἀπ' τὴ φυλακὴ, ἔβλεπα τὸν καπνὸ τοῦ σπῆτιοῦ μου, τζάκι δικό μου, νοικοκυριό! Δεκατρία χρόνια τούτ' ἡ δουλειὰ. Στὰ δεκατρία ἦρθε κ' ἔλυσε. Δούλεψε, δούλεψε, ἀπόστασε. Μὰ στὸ στρώμα δὲν ἔπεφτε. Τῆς μέρες ποῦ κόντεβα νὰ βγῶ, μιὰ νύχτα κρύα, μπῆκε τέλος ὁ Χάρος μέσ' τὸ μαγαζὶ και τὴν ἦρε ποῦ ἔπλενε. Ἐπεσε μέσ' τὴ σκάφη . . . »

Ὁ Μαλῆς ἐρούφηξε βαθεῖα τὴ σκαλισμένη πίπα. Ἐρριξε τὰ μάτια του ἔξω ἀπ' τὸ παραθύρο και σφούγγισε τὰ δάκρυα με τὸ πλατὺ λερωμένο μανίκι, δυὸ τίμια δάκρυα μνημοσύνου.

— Κύτταξέ με τώρα, εἶπε, τί πρᾶμα εἶμαι. Βγῆκα στὸν κόσμο ἓνα παληόκορμο ἐξήντα

χρονῶν. Πολλὲς φορές ὁ ἄντρας εἶνε ἄντρας γιὰτὶ τὸν κάνει τέτοιον μιὰ γυναῖκα, μιὰ κοντούλα γυναῖκα ποῦ δὲ φαίνεται. Ἐγὼ τώρα νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια δὲν εἶμαι γιὰ νὰ φάω γλυκὸ ψωμί. Με τραβᾶει τὸ βουνό. Δεκατρία

χρόνια τὸ τήραγα ἀπ' τὸ παραθύρι τῆς φυλακῆς, μακρὰ ποῦ φαίνονταν σὰν καπνός. Θέλω νὰ πάω νὰ τὸ βρῶ. Ἐχὼ ἀκόμα κουράγια νὰ ξαναγίνω ληστής—μὰ λείπει ἡ γυναῖκα.

Z. A. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΡΙΦΙΟΣ

Ἡ Ζακύνθος εἶχε, κατὰ τινὰ ἐποχὴν, τὸν Χρυσὸν Αἰῶνα τῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Τέχνην. Κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς δεκάτης δευτέρας ἑκατονταετηρίδος, οἱ ζωγράφοι Νικόλαος και Παναγιώτης Δοξαράδες, ἐκ Πελοποννήσου ὁρμώμενοι εἰσήγαγον τὴν ἰταλικὴν τέχνην ἐργασθέντες εἰς διαφόρους ἐκκλησίας ἐν Κερκύρα, Λευκάδι, και ἰδίως ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου ἀπόπνισαν τὸ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐνυπάρχον καλλιτεχνικὸν αἶσθημα. Εἰς τούτων, ὁ Παναγιώτης Δοξαράς, μεθρημήνευσε μάλιστα, ὡς γνωστόν, τὴν περὶ γραφικῆς τέχνης πραγματείαν τοῦ Λεονάρδου Δαβίντσι ἐν τῇ ἀπλῇ γλώσσῃ. Τοῦ ἑνὸς τῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ Νικόλαου, μαθητῆς ὑπῆρξεν ὁ Ζακύνθιος Νικόλαος Κουτούζης, ὁ γνωστός ἐκεῖνος ἱερεὺς διὰ τὴν ἐπιδεικτικὴν και πολυτελεῆ ἀμφίεσίν του, και ἔτι μᾶλλον διὰ τὰς ἀρχιλοχείους, ἀλλὰ και αἰσχροτάτας σατύρας του, ἃς ἔξετόξευε κατὰ γνωστών τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσώπων, ὅπως διορθώσῃ, ὡς ἔλεγε, τὰ παραλελυμένα ἦθη τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν του. Ἀλλὰ περὶ τῶν ζωγράφων τούτων ἔξεθηκα ἄλλοτε ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐστία», ὅσα περὶ τοῦ βίου και τῶν ἔργων των ἐγίνωσκον.

Ὁ ἡμέτερος Ρίφιος, καθ' ἃς πληροφορίας ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Ζακύνθιου κυρίου Δ. Μάργαρη, ἐγεννήθη κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη τῆς δεκάτης δευτέρας ἑκατονταετηρίδος, εἰς Κουρκομελάτα χωριὸν τῆς Κεφαλληνίας(*) ἐκεῖθεν ὁμοῦς λίαν ἐνωρὶς μετῴκησεν εἰς Ζακύνθον ὅπου ἀνετράφη και ἐξεπαιδεύθη. Νεώτατος ἔτι ὁ Ἀντωνῖος, αἰσθανόμενος καταφανῆ πρὸς τὴν τέχνην ἐφεσιν, παρεδόθη εἰς τὸν τότε ἀκμάζοντα Νικόλαον Καντούνην ὅπως διδαχθῆ αὐτὴν. Ὁ Καντούνης, διάφορος κατὰ τοῦτο τοῦ

Κουτούζη, ἐδέχετο ἀνευ δυσκολίας πάντα θέλοντα νὰ διδαχθῆ τὴν τέχνην, διὸ και πολλοὶ ἄλλοι, πλὴν τοῦ Ριφίου, ὑπῆρξαν μαθηταὶ αὐτοῦ(*). Εἶτα ὁ ἡμέτερος Ρίφιος, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὰ μαθήματα τοῦ Καντούνη μετέβη εἰς Μιλάνον τῆς Ἰταλίας ὅπου ἐξεπαιδεύθη τελειότερον τὴν τέχνην.

Ἔργα τοῦ Ἀντωνίου Ριφίου εἶνε πολλὰ εἰς διαφόρους ἐκκλησίας τῆς Ζακύνθου. Ἰδίως ἀναφέρονται «τὸ Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου» εἰς τὴν ἐν τῇ Πλατεῖα Ρούγα ὁμώνυμον ἐκκλησίαν. Ἡ γραφὴ ὁμοῦς αὐτῆ δὲν εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν πρωτότυπον τοῦ Ριφίου ἔργον, διότι ἐξετέλεσεν αὐτὴν λαβὼν ὡς ὑπόδειγμα χαλκογραφίαν τινὰ, ὥστε μόνον ὁ χρωματισμὸς αὐτῆς τῷ ἀνήκει. Ἐτέρα γραφὴ αὐτοῦ εἶνε ὁ «ἅγιος Γεώργιος» τῶν Καλογραῶν. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἔργων τοῦ ζωγράφου τούτου δὲν δύναμαι νὰ φέρω οὐδεμίαν κρίσιν, διότι δυστυχῶς δὲν ἤδυνήθη νὰ τὰς ἴδω. Ὅσα περὶ αὐτῶν ἀναφέρω, τὰ ὀφείλω εἰς τὰς πληροφορίες τοῦ κ. Μάργαρη, πρὸς ὃν ἀπονέμω ἤδη τὰς εὐχαριστίας μου.

Ἄλλ' ἐν Κεφαλληνίᾳ δύναται τις νὰ ἴδῃ ὀλόκληρον τὴν τέχνην τοῦ Ριφίου. Ἀπασαί αἱ γραφαὶ τῆς «Παναγίας τοῦ Δραπάνου» εἶνε ἀποκλειστικὸν αὐτοῦ ἔργον.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκκλησία κεῖται ἐν τῇ γραφικωτάτῃ κοιλίᾳ τοῦ Δραπάνου, ἦτις περιλείεται βορειοανατολικῶς ὑπὸ ἀπορρώγων ὑψηλοτάτων βράχων, και νοτιοδυτικῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ λιμένος τοῦ Ἀργοστολίου(**).

(*) Ἄγνοα εἶναι και ὁ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξασκήσας τὴν τέχνην τοῦ Διονύσιος Τσόκος, ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Καντούνη. ὁ Καντούνης ἀπέθανε τῷ 1834, μὴ γινώσκον δὲ τὴν κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἡλικίαν τοῦ Τσόκου, ἀδυνατῶ ν' ἀποφανθῶ βεβαίως περὶ τούτου.

(**) Ἐπειδὴ ἀνέφερα ἐνταῦθα τὸ ὄνομα Ἀργοστόλι, μοῦ ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην τὸ λατινικὸν Ergastulum, ὡς ἐκάλεον οἱ Ῥωμαῖοι τὰς φυλακὰς ἐνθα εἰργάζοντο οἱ εἰς ποινὴν καταδικαζόμενοι δούλοι. Μὴ ἄρα

(*) Ἄγνοα κατὰ πόσον εἶνε ἀκριβὴς ἡ εἰδήσις αὐτῆ περὶ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του, διότι οὐδεμία ἀνάμνησις ὑπάρχει ἐν τῷ χωρίῳ περὶ ὑπάρξεως οἰκογενείας Ριφίου.

Μακρὰ λιθίνη γέφυρα, διαχωρίζουσα τὸν λιμένα ἀπὸ τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Κουτάβου. φέρει εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην, ὁδὸς δὲ ἀμφότερων σκιαζομένη κατὰ τὸ θέρος ὑπὸ ἀμφιλαφῶν πλατάνων φέρει μέχρι τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ὑπάρχει ἐκεῖ που πλησίον καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως.

Τὸ ὄραϊον τῆς ἐκκλησίας εἰκονοστάσιον κατεσκευάσθη, ἂν δὲν ἀπατώμαι, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωάννου Βαλδάμου εἰσαγαγόντος πρῶτον ἐν τῇ νήσῳ τὸν ἰωνικὸν ἰδίως ρυθμὸν, ὃν ἐφήρμοσεν οὗτος εἰς τινὰ ἐκκλησίας καὶ ἰδίως ἐν τῷ ὑποκαταστήματι τῆς Ἰονικῆς Τραπεζίης. Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦτο διαρρεῖται εἰς τρία μέρη. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἀνώτατον μέρος ἔγραψεν ὁ Ρίφιος τὰ τέσσαρα μεγάλα γεγονότα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὴν Γέννησιν, τὴν Σταύρωσιν, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψιν. Εἰς δὲ τὸ μεσαῖον τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Τελευταῖον εἰς τὸ κατώτατον μέρος, ὅπου αἱ τρεῖς τοῦ Ἁγίου Βήματος θύραι, τοὺς τρεῖς μεγάλους τῆς ἐκκλησίας ἱεράρχας, Βασίλειον, Γρηγόριον καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Εἰκάζομεν δεῖ μὲν αἱ γραφαὶ τῆς Γεννήσεως, Σταυρώσεως, Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως εἶναι ἔργα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον πρωτότυπα αὐτοῦ. Τὸ διάγραμμα εἶναι κάπως ξενότροπον, καὶ ἄμοιρον ἰδανικοῦ καλοῦ. Εἶναι ὅμως ὁ χρωματισμὸς ἀρμονικὸς, καὶ δι' ἐπιβολῶν τολμηρῶν ἀπὸ νως γενομένων, προξενεῖ εὐάρεστον αἰσθησὶν εἰς τὸν θεατὴν. Οἱ δώδεκα ἄποστολοι, ἀνά δύο ζωγραφούμενοι, φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ ὄργανα τοῦ μαρτυρίου των, ὡς συνήθως ζω-

ῳγράφηται καὶ ἐν ταῖς τοιαύταις ἐργασίαις, καὶ ἐκ τούτου παρήχθη τὸ ὄνομα Ἀργαστόλιον. Δὲν ἰσχυρίζομαι τοῦτο ἀπλῶς ἐκφράζω μίαν ὑπόνοιαν.

γραφίζονται ὑπὸ τῶν ἰταλῶν ζωγράφων.

Αἱ τρεῖς θύραι, ἐν αἷς παρίστανται δλόκληροι καὶ εἰς φυσικὸν μέγεθος οἱ τρεῖς ἱεράρχαι, εἶναι ἀντιγεγραμμένοι ἐκ παλαιῶν γραφῶν, ὑπαρχουσῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς γυναικείας Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Ἄλλ' εἶναι ἀντιγραφὰ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐκτελεσθεισά. Ὁ χρωστῆρ τοῦ Ριφίου δὲν διστάζει παντάπασιν, ἐπιφέρεται δὲ ἐπὶ τοῦ πίνακος ταχέως καὶ ἀσφαλῶς. Ἰδίως ὁ Γρηγόριος βαστάζων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς βιβλίον ἀνοικτόν, καὶ διὰ τῆς ἄλλης γραφίδα ἐκ πτεροῦ παρασκευαζόμενος νὰ γράψῃ ἐπὶ τοῦ βιβλίου, εἶναι τοιαύτη τελεία τῆς φύσεως ἀπομίμησις, ὥστε πολλάκις οἱ μακρόθεν διαβαίνοντες χωρικοί, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν πόλιν, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπατώνται νομίζοντες ὅτι βλέπουσιν ἀληθῶς ζῶντα ἱερέα.

Πλὴν τούτων, εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἔ ζωγράφισε τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς ὁρθίους βαστάζοντας ἕκαστον τὸ εὐαγγέλιόν του. Αἱ μικραὶ αὐταὶ γραφαὶ εἶναι, ὡς πιστεύω, πρωτότυπα αὐτοῦ ἔργα. Περιττὸν νομίζω νὰ προσθέσω, ὅτι ἅπαντα εἶναι ἐλαιογραφαὶ ἐπὶ πινάκων.

Ὁ Ἀντώνιος Ρίφιος ἐνυμφεύθη τεσσαρακοντούτης ἰταλίδα τινά, παρεπιδημοῦσαν ἐν Ζακύνθῳ, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἕνα υἱόν, ὅστις ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν, ἀλλ' ἀπέθανε νεώτατος. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐργασίας του μετέβη εἰς Ζακύνθον ὅπου καὶ ἀπέθανεν αἰφνηδῶς. Ἄπασαν τὴν μικρὰν περιουσίαν του ἐδῶκεν εἰς τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔξαρτημα τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Πότε ἀκριβῶς ἀπέθανε δὲν ἠδυνήθη νὰ πληροφορηθῶ, βεβαίως ὅμως οὐχὶ πρὸ τοῦ 1850. Οὕτω μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Ριφίου καταλήγει καὶ ἡ ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα διαρκέσασα ἀκμὴ τῆς γραφικῆς ἐν Ζακύνθῳ.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Σ Κ Ι Α

Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει σιγὰ σιγὰ, χωρὶς ποτὲ νὰ βιάζεται· ἡ γῆ φωτίζεται, τὸ κύμα κοκκινίζει, καὶ μιὰ πεύκη φουντωτὴ στὴ μέση τοῦ ἄλωνιου, χαμηλή, χαμηλή, μὲ ὀλοπράσινο βελονωτὸ φύλλωμα, γυρίζει ἔξαφνα καὶ βλέπει τὴ σκιά της.

Ψιλόλιγνη, λυγερή, σὰν κυπαρίσσι· σὰν τὸ κυπαρίσσι ἐκεῖ κάτω, ποῦ τὸ κρυφοκαμάρωνε χρόνια τώρα.

Ἡ πεύκη περηφανεύθηκε, οὔτε ἔβλεπε τὸν ἄλωνιστὴ ξαπλωμένο στὸν ἴσκιό της τὸ μωσομουρισμένο, ποῦ τὴν εὐλογοῦσε καὶ τὴν καμάρωνε.

Περηφανεύθηκε, ποῦ ὁ καλὸς θεὸς τῆς ἔδωκε τέτοιο χαριτωμένο κορμὶ ποῦ φθάνει ὡς πέρα στὴ βάτο, τὴ βάτο τὴν ἀγκαθωτὴ τὴν ἀχρείαστη, ποῦ τὴν εἶχαν βάλει, μαζὺ μὲ τῆς ἀδελφῆς της γιὰ φράκτη. Τὴ βάτο ποῦ δὲν σκίασε ποτὲ κανένα.

Καὶ μέσα στὸ καμάρι καὶ στὴ μέση της, ἡ πεύκη ἔβλεπε ψηλά, ὄλο ψηλά. ἔσταξαν σταλαγματιαὶς ῥετσίνας γιὰ δάκρυα, σὰν συλλογίσθηκε πῶς λίγο λίγο θὰ φθάσῃ καὶ στὸν οὐρανό, νὰ ἰδῇ πῶς εἶν' ἐκεῖ τὰ δένδρα. . .

Καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν συλλογὴ, ὁ βασιλέας ὁ ἥλιος μεσουράνησε, καὶ ἡ πεύκη περήφανη, ἔρριψε ἀκόμη μιὰ ματιὰ στὸν ἴσκιό της.

Μὰ . . ἦταν τώρα ἡ σκιά της σὰν τὴ βάτο, μικρὴ, ξαρωμένη καὶ ἀγκαθωτὴ. Πικράθηκε ἡ πεύκη καὶ χαμήλωσε πειθὸ πολὺ τὰ κλαδιά της. Μὴν ἦταν θεῖα τιμωρία;

Καλὰ καλὰ ποτὲ της δὲν κατάλαβε γιὰ τὴν τώρα φαίνονταν σὰν κυπαρίσσι καὶ ὕστερα σὰν βάτος.

Ἐνῶ οἱ ἄλλοι ποῦ δὲν ἔκριναν ἀπ' τὴ σκιά ἔβλεπαν : Πῶς πάντα στὴ μέση τοῦ ἄλωνιου μιὰ χαριτωμένη πευκούλα σκίαζε τὸν κουρασμένον ἄλωνιστὴ ἢ τὸ διαβάτη!

ΑΔΕΕΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΠΙ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Παράξενος ἴσως θὰ σὰς φανῇ ὁ τίτλος. Ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ ὑπάρχωσιν Ἀτθίδες φέρουσαι στέμμα καὶ πορφύραν καὶ τίτλον βασιλείας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας, ἐν ᾧ χρόνῳ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ ἦσαν ἐνιαύσιοι καὶ κληρονομαί, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ οἱ ἀλιεῖς, καὶ οἱ λεμβοῦχοι, καὶ οἱ κτίσται, ἀνήρχοντο εἰς τὰ ὑπάτα τῶν ἀξιωματῶν τῆς Πολιτείας, ἤρκει νὰ ἦσαν πολῖται Ἀθηναῖοι καὶ νὰ τοὺς ἠνῶσει ὁ κλήρος;

Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἡ ἀπορία εἶναι λογικωτάτη, καὶ ὅμως εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ ἐπιμείνω ὑποστηρίζων, ὅτι τὸ παράξενον αὐτὸ φαινόμενον τῆς ὑπάρξεως ἀτθίδων βασιλισσῶν — καὶ βασιλέων ἐννοεῖται — ἐν πλήρει δημοκρατίᾳ, ἐν πλήρει ὀχλοκρατίᾳ ἂν θέλετε, ἦτο

πραγματικώτατον. Καὶ δὲν ἦσαν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, αἱ ἀτθίδες βασιλισσῆς ὅμοιαι πρὸς τὰς παρισινὰς βασιλισσῆς τῶν πλυντριῶν, ὧν ἡ ἐφήμερος βασιλεία διαρκεῖ ὀλίγας μόνον ὥρας κατὰ τὸ λεγόμενον μεσοσαράκιστον (miserabile), καθ' ἃς παρελθύνουσιν ἐν πομπῇ καὶ θριάμβῳ τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων χάριν ἀπλῆς τοῦ λαοῦ διασκεδάσεως. Αἱ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἦσαν βασιλισσῆς πραγματικαί, βασιλεύουσαι ἐπὶ ἕνα ὀλόκληρον ἐνιαυτὸν καὶ ἐκτελοῦσαι καθήκοντα βασιλικὰ ἀρκετὰ πολυάσχολα ἀφορῶντα εἰς τὰς τελετὰς καὶ τὰς θυσίας τῆς δημοσίας λατρείας. Καὶ ἤκοον κατὰ τὴν δωδεκάμηνον διάρκειαν τῆς βασιλείας τῶν ἔξουσιν πολὺ πραγματικωτέραν τῆς τῶν βασιλισσῶν τοῦ σημερινοῦ καιροῦ, αἵτινες κυρίως

εἰπεῖν εἶνε ἀπλαῖ οἰκοδόσποινα κοσμούμεναι ἐπὶ τιμῇ διὰ τοῦ τίτλου καὶ τῶν τιμῶν τῆς Μεγαλειότητος, ὡς σύζυγοι βασιλέων.

Καὶ ἐὰν δὲν με πιστεύετε, σὰς παραπέμνω εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, τοὺς ὁποίους εἶσθε ἠναγκασμένοι ἐκόντες ἀκόντες νὰ πιστεύσετε. Καὶ ἐν πρώτοις, ὁ σοφώτατος καὶ φιλαληθέστατος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος, (ἐν ταῖς παρεκβολαῖς αὐτοῦ εἰς τὴν Ὀδύσειαν, σελ. 1425), πληροφορεῖ ἡμᾶς ῥητῶς ὅτι « ἦν καὶ βασιλεὺς, ἀρχὴ ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ ἐκείνου (γυνὴ) βασιλῆς ». Κατόπιν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας λόγῳ αὐτοῦ παρέχει ἡμῖν πολλὰς πολυτίμους πληροφορίας περὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς βασιλείας, περὶ τῶν καθηκόντων ταύτης, καὶ περὶ τῶν προσόντων τὰ ὁποῖα οἱ ἀθηναῖκοι νόμοι ἀπήτην νὰ κατέχη ἡ γυνὴ, ἥτις θὰ περιεβάλλετο ἐπὶ ἐν ἔτος τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα. Πρὸς τοῦτοις, ἔχομεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ποιουμένου λόγον περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀρχόντος βασιλέως καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῆς ἐξετέλει κατὰ τὰς τελετὰς τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος.

Νομίζω ὅτι εἶνε περιττὸν νὰ ἐξακολουθήσω πυρατιδόμενος καὶ ἐτέρων συγγραφέων μαρτυρίας, διότι πιστεύω, ὅτι ἀρκοῦσιν οἱ μνημονευθέντες τρεῖς ὅπως πείσωσι καὶ τοὺς μᾶλλον δυσπίστους τῶν ἀναγνωστῶν, ὅτι οὐδαμῶς ἐπαρadoxολόγουν ἰσχυρίζομενος ὅτι Ἀτθίδες βασιλίσσαι ἐβασίλευον εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, καὶ πρὸ αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτόν, καὶ ἐν γένει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δημοκρατίας. Διότι καὶ ὁ Πλάτων λέγει εἰς τὸν Μενέξενον ἢ Ἐπιτάφιον αὐτοῦ, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῶν τοῦ Θησέως, μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς δημοκρατίας χρόνων, οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ ἔχωσι βασιλεῖς. Τὸ σεμνότατον τοῦτο καὶ ἱερώτατον ἀξίωμα, ὅπερ ἦτο ἀπαραίτητον διὰ τὴν θρησκευτικὴν τοῦ λαοῦ λατρείαν, διετηρήθη ἀθικτον, καίτοι κατέστη ἐνιαύσιος ἀρχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀπᾶξ ἀνελθὼν δὲν ἠδύνατο καὶ ἐκ δευτέρου νὰ ἀνέλθῃ. Καὶ διετηρήθη τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ἀπαράλλακτος οἷον ἦτο κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἢ μυκηναῖκοὺς λεγομένους χρόνους, διότι ὁ ἀρχὼν βασιλεὺς ἦτο ὁ μόνος ὅστις συνεμερίζετο ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ τὰς τιμὰς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀξιώματος του μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Δι' ὅλας τὰς λοιπὰς ἀρχὰς ἢ ἐξουσίας τῆς Δημοκρατίας τῶν

Ἀθηνῶν ἡ γυνὴ ἦτο ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε. Καὶ ἐξηγεῖ τὸν λόγον τοῦ ἐξαιρετικοῦ τούτου φαινομένου ὁ Δημοσθένης λέγων: « Τὸ γὰρ ἀρχαῖον, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυναστεία ἐν τῇ πόλει ἦν καὶ ἡ βασιλεία τῶν αἰεὶ ὑπερεχόντων διὰ τὸ αὐτόχθονας εἶναι τὰς δὲ θυσίας ἀπάσας ὁ βασιλεὺς ἔδνε, καὶ τὰς σεμνοτάτας καὶ ἀρχήτους ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐποίει, εἰκότως, βασιλῆνα οὖσα. Ἐπεὶ δὲ Θησεὺς συνήκισεν αὐτοὺς καὶ δημοκρατίαν ἐποίησε καὶ ἡ πόλις πολυάνθρωπος ἐγένετο, τὸν μὲν βασιλεῖα οὐδὲν ἦτιον ὁ δῆμος ἤρειτο ἐκ προκριτῶν κατ' ἀνδραγαθίαν χειροτονῶν, τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ (τὴν βασιλῆναν) νόμον ἔδνετο ἀσπὴν εἶναι, καὶ μὴ ἐπιμεμνημένην ἐτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν, ἵνα κατὰ τὰ πάτρια θύηται τὰ ἄρρητὰ ἱερά ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ τὰ νομιζόμενα γίνηται τοῖς θεοῖς εὐσεβῶς, καὶ μηδὲν καταλύηται μηδὲ καινοτομήται ».

Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Δημοσθένους διαφωτίζει ἡμᾶς περὶ τῶν ὑψίστης σημασίας θρησκευτικῶν λόγων, ἕνεκα τῶν ὁποίων οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν πλήρει δημοκρατίᾳ, ἐξηκολούθουν νὰ διατηρῶσι τὸ παναρχαῖον τῆς βασιλείας ἀξίωμα, καὶ νὰ ἔχωσι βασιλεῖα καὶ βασιλίσσαν — ἡ βασιλῆναν ἐπὶ τὸ ἄττικώτερον — τηροῦντες καθ' ὅλα τὸ σχῆμα καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν ἱεροπρεπῆ σεμνότητα τῶν βασιλέων καὶ βασιλίδων τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων. Καὶ ἐθεωρεῖτο τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχόντος βασιλέως ὡς σεμνότατον καὶ ἱερώτατον πάντων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ, μόνον ὅτι ὁ ἐπώνυμος ἀρχὼν προηγεῖτο κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἔδιδε τὸ ὄνομα του εἰς τὸν ἐνιαυτόν. Ἀπόδειξις δὲ τοῦ ὅτι ὑψηλότερον καὶ σεμνότερον ἦτο τὸ τοῦ ἀρχόντος Βασιλέως ἀξίωμα, εἶνε ἡ διάταξις τοῦ νόμου, καθ' ἣν εἰς τὴν βασιλείαν μόνον εὐπατρίδαι ἠδύνατο νὰ κληρῶνται ἐν ᾧ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἐπώνυμος ἀρχοντία ἐγένετο προσιτὴ εἰς πάντας τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν θνητῶν. Καὶ εὐλόγως, διότι ὁ ἀρχὼν βασιλεὺς ἔδει νὰ κατάγεται ἐξ αὐτοχθόνων, καὶ οἱ πρόγονοί του ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ἔδει νὰ ὑπῆρξαν γηγενεῖς Ἀθηναῖοι, τοῦθ' ὅπερ μόνον εἰς τοὺς εὐπατρίδας συνέβαινε.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Λυσίας (ἢ οἷοςδήποτε ἕτερος τυγχάνει ὁ τοῦ λόγου πατήρ) ἐν τῷ κατὰ Ἀνδοκίδου, ἀφοῦ πρῶτον διεκτραγωδήσῃ τὴν κακὴν καὶ ἀχρεϊότητα τοῦ ἀνδρός ὃν κατηγορεῖ, ἐπιφέρει: « Φέρε γάρ, ἂν νυνὶ Ἀνδοκίδης ἀθῶος ἀπαλλαγῇ δι' ὑμᾶς ἐκ τοῦδε τοῦ ἀγῶνος καὶ ἔλθῃ κληρωσόμενος τῶν ἐν-

νέα ἀρχόντων καὶ λάχῃ βασιλεὺς... τίνα γνώμην οἴεσθε ἔξειν τοὺς Ἕλληνας κλπ. » Ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται, ὅτι εἰς κακοήθης καὶ ἀχρεῖος ἀνὴρ, ἠδύνατο νὰ εἶνε ὅπως δήποτε ἀνεκτὸς ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἀρχῇ τῆς πολιτείας, εἴτε δηλαδὴ ὡς ἐπώνυμος ἀρχὼν, εἴτε ὡς πολέμαρχος, εἴτε ὡς θεσμοθέτης, εἴτε ὡς στρατηγός, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχόντος βασιλέως, τὸ σεμνότερον πάντων, δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸ καθέξῃ. Ἐν τῇ συνειδήσει λοιπὸν τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχόντος βασιλέως ἦτο τὸ ὑπερτάτον ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὡς καὶ ἡ Βουλὴ ἢ ἔξ Ἀρσίου Πάγου τὸ ὑπατὸν βουλευτικὸν καὶ δικαστικὸν σῶμα, μόνον ὅτι ἡ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων ἴσκει τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν.

Ἄλλ' ἐπὶ ἀνέρομαι εἰς τὴν βασιλίσσαν, περὶ τῆς ὁποίας κυρίως πρόκειται ἐνταῦθα. Καθ' ὅσον ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων πηγῶν ἠδυνήθη νὰ πεισθῶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀρχόντος βασιλέως ἐξετέλει δημόσια καθήκοντα σπουδαιότερα, ἱερώτερα καὶ σημαντικώτερα ἐκ θρησκευτικῆς ἀπόψεως, παρὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὁ μεταξὺ τῶν ἐννεα ἀρχόντων καταλεγόμενος. Ἡ βασιλίσσα ἐλάμβανε μέρος εἰς τελετὰς καὶ θυσίας μυστικὰς καὶ ἀρρήτου ἱερότητος, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἦτο ἀποκεκλεισμένος, μεθ' ὅλον τὸ σεμνὸν τοῦ βασιλικῶν ἀξίωμα. Διότι, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ λατρεία τῶν Ἀθηναίων ἦτο κατ' ἐξοχὴν γυναικεῖα λατρεία τὴν πρωτίστην θέσιν καὶ δρᾶσιν εἶχον ἐν αὐτῇ αἱ γυναῖκες, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἤρχοντο οἱ ἄνδρες. Θήλειαι ἦσαν κατὰ τὰ τρία τέταρτα αἱ λατρευόμεναι ἐν Ἀθήναις θεότητες, κυριώτεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Δήμητρα καὶ Κόρη, ἡ Ἄρτεμις, ἡ Θέμις, ἡ Ἀφροδίτη. Ἐκ τῶν ἀρρένων θεῶν προεῖχεν ὁ Διόνυσος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λατείᾳ τούτου σπουδαιότητα θέσιν κατεῖχον πάλιν αἱ γυναῖκες. Ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ζεὺς, καὶ οἱ λοιποὶ θεοὶ, ἐλατρευόντο μὲν, ἀλλὰ δὲν ἀνησχόλουν πολὺ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῶν τελετῶν καὶ τῶν θυσιῶν των. Τὰ Ἐλευσίνια, τὰ Παναθηναῖα, τὰ Σμυρροφόρια, τὰ Διονύσια, τὰ Ἀνθεστήρια, τὰ Θεσμοφόρια, τὰ Μουνύχια καὶ τὰ Θαργύλια ἦσαν αἱ κυριώταται ἑορταί των, ἐν πάσαις δὲ ταύταις ἐπρωτοστάουν αἱ γυναῖκες. Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅπως ἀσχολίας καὶ μερίμνας παρεῖχον αὐταὶ εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν Ἀτθίδα βασιλίσσαν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, ἥτις ἔδει νὰ προστάται τόσων τελετῶν καὶ τόσων θυσιῶν καὶ μυσταγωγῶν.

Ὁ Δημοσθένης λέγει, ὅτι ἡ βασιλίσσα ἔδνε

πάντα τὰ ἀπόρρητα ἱερά ὑπὲρ τῆς πόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα ὀλίγοι μόνον μεμνημένοι ἐπετρέπετο νὰ παρίστανται, ἀπεκλείετο δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν. Ἐξώρριζε τὰς λεγομένας γεραράς, τὰς ὑπηρετούσας ἐν τοῖς ἱεροῖς, εἰσῆρχετο εἰς ἅδυνα γῶν καὶ ἱερῶν εἰς τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἀπολύτως τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀτθίδων ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ ἐκτὸς μόνως τῆς γυναικὸς τοῦ Βασιλέως, καὶ ταύτης πάλιν ἐν τακταῖς ἡμέραις τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐξεδίδετο ὡς νύμφη εἰς τὸν Διόνυσον κατὰ τὰ Ἀνθεστήρια, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐπρωττεῖν ὑπὲρ τῆς πόλεως πληθὺν ἱεροπραξιῶν ἀγιωτάτων, ἀπορρήτων, πατροπαράδοτων ἀπὸ βασιλευσίνων ἀρχαιοτήτων. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι καὶ εἰς τὰ Παναθηναῖα, καὶ εἰς τὰ Ἐλευσίνια καὶ εἰς τὰ Διονύσια, καὶ εἰς πᾶσαν ἐν γένει ἑορτήν, ἡ βασιλίσσα παρίστα πρωτεῦον πρόσωπον, ἐκτελοῦσα ἐν αὐταῖς τὰς ἱερωτέρας καὶ τὰς μᾶλλον ἀπορρήτους τῶν ἱεροπραξιῶν. Ἦτο ἐν εἶδος θήλειος πατριάρχου τῆς ἀθηναϊκῆς λατρίας κατὰ τὸ διάστημα τῶν δώδεκα μηνῶν καθ' οὓς κατεῖχε τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀξίωμα. Ἦτο ἡ ἀρχηγὸς ὄλων τῶν ἱερῶν καὶ ἡ πρόεδρος ὄλων τῶν ἱεροπραξιῶν καὶ τελετῶν ἐν αἷς αἱ γυναῖκες ἔδρων.

Καὶ μὴ νομίσετε ὅτι τοῦτο ἦτο μικρὸν. Δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐκ τῆς ἡμέρας πλήρους περὶ τὰ θεῖα ἀδιαφορίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν εὐσεβεστάτοι. Παρ' αὐτοῖς ἡ λατρεία τῶν θεῶν κατεῖχε τὸ ἥμισυ τοῦ καθημερινοῦ βίου, οὐ τὸ ἕτερον ἡμισυ ἀφιέρουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πολιτείας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς Ἀτθίδας, αὐταὶ μὴ ἀναμνησόμεναι εἰς τὰ πολιτικά, ἀφιερῶντο κατὰ τὰ τρία τέταρτα εἰς τὴν λατρείαν καὶ μόνως κατὰ τὸ ἐν τέταρτον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν οἴκων των, ἢν ἐνεπιστεύοντο εἰς τὰς δούλας. Αὐτὸ τοῦλάχιστον προκύπτει ἐξ ὧν περὶ τῶν γυναικῶν λέγει εἰς τὰς κωμῆδας τοῦ Ὁ Ἀριστοφάνης.

Ἐν κοινωνίᾳ λοιπὸν εἰς τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἰσχυρὸν καὶ ἀκαμαῖον ἦτο τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα, καὶ τοσοῦτον οὐσιώδες στοιχεῖον τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἀπετέλουν αἱ θρησκευτικαὶ τελεταί, λίαν ἔνδοξον καὶ ἐπίφθονον ἦτο τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας, ἔστω καὶ ἐνιαύσιον ἔχον διάρκειαν. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως — καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχὼν βασιλεὺς — περιεβάλλετο ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων τῆς δι' ὄλων τῶν ἐξου-

τέρικων γνωρισμάτων του βασιλικού αξιώματος. Δεν ήη έλειπεν ούτε το στέμμα. ούτε ή πορφύρα — ήν οι Αθηναίοι εκάλουν *φοινικίδα* — ούτε ή βασιλική ακολουθία. Ο Δημοσθένης μάλιστα πληροφορεί ήμās, ότι υπό τās διαταγās τής γυναικός του βασιλέως τίθητο και κήρυξ, τουθ' όπερ ήτο εν τών κυριωτάτων γνωρισμάτων τής βασιλικής αρχής κατά τούς δημοτικούς χρόνους. Διότι κατά την παναρχαίαν εκείνην περίοδον, ότε τὰ βασιλικά προστάγματα δέν εξέδιδοντο έγγραφως, ό κήρυξ συνώδευε πάντοτε τὰ βασιλικά πρόσωπα, ίνα μεταδίδη τās διαταγās των εις τὰ πλήθη, ή εις τās ύφισταμένας τής πολιτείας αρχάς, προφορικώς. Τὰ βασιλικά προστάγματα περιεβάλλοντο δι' έπισημότητος και αυθεντίας, μεταδιδόμενα διά του στόματος τών κηρύκων. Ούτω λοιπόν, το γεγονός ότι κήρυξ τίθητο υπό τās διαταγās τής γυναικός του βασιλέως έφ' όσον εξετάζει τὰ ίερά της καθήκοντα, αποδεικνύει ότι περιεβάλλετο εν ταις περιστάσεσιν εκείναις δι' άπάσης τής πομπής και τής μεγαλοπρεπείας τών βασιλισσών τών μυκηναϊκών χρόνων. Διότι, αι άρχαιόταται παραδόσεις έπρεπεν άπαρεγκλίτως νά τηρώνται, χωρίς μηδέν νά καταλύεται ούτε νά καινοτομήται, κατά το προαναφερθέν του Δημοσθένους χωρίον.

Φαίνεται δέ, ότι μία εκ τών λαμπροτέρων τελετών τής αθηναϊκής λατρείας, τελετή αποτελούσα άληθή αποθέωσιν διά την ευτυχή Ατθίδα την αξιωθεΐσαν νά είναι σύζυγος του άρχοντος βασιλέως, ήτο εκείνη καθ' ήν ήγετο εν θριάμβω διά τών όδών τής πόλεως, ως νύμφη του Διονύσου, και εισήγετο εις εν άγιώτατον του θεου τούτου ίερόν, κείμενον εν τώ καλουμένω Βουκόλιω, όπερ άπαξ μόνον του έτους ήνοιγετο — την δωδεκάτην του μηνός Ανθεστηριώνος — διά νά εισέλθη ή Βασίλισσα και διανυκτερεύση εν αύτῳ, μιγνυμένη τῳ Διονύσω ως έπιστενέτο. Η μεγαλοπρεπεστάτη εκείνη τελετή καθ' ήν εν πομπή άπεριγράπτως λαμπρά έκομίζετο ή βασίλισσα ως νύμφη του θεου, εντός φορείου, δεχομένη τόν σεβασμόν και την λατρείαν μυριάδων λαου κατεχομένου υπό θρησκευτικού ένθουσιασμού, υπερέβαινε πάν ότι οι σημερινοί βασιλείς τών μοναρχικών κρατών δύνανται νά φαντασθώσι.

Δέν έστερούντο λοιπόν βασιλισσών αι Αθηναίαι επί τών χρόνων του Περικλέους. Τούναντίον μάλιστα, είχαν πλησμονήν τοιούτων. Και λέγω πλησμονήν, ουχι διότι ανά πάν έτος ανεδεικνύετο νέα βασίλισσα, αλλά διότι εκτός τής

γυναικός του άρχοντος βασιλέως, ήτις ήτο ή γενική, ούτως ειπείν, βασίλισσα όλων τών Αθηναίων και Ατθίδων, υπήρχον και δέκα άλλαι ύποδεέστεραι, ών εκάστη έβασίλευεν επί μιās τών δέκα αθηναϊκών φυλών. Έννοώ τās γυναικας τών λεγομένων φυλοβασιλέων.

Διότι δέον νά σημειωθῆ, ότι αι αθηναϊκαι φυλαι δέν άπετέλουν κενήν τινα και άνευ σημασίας ύποδιαίρεσιν του πληθυσμού. Έκαστη φυλή ήτο καθ' έαυτήν σχεδόν μία αυτόνομος πολιτεία, έχουσα, εκτός τής κοινής λατρείας όλης πόλεως και ιδιαίτεραν λατρείαν, θεους ιδιαίτερου, τελετάς ιδιαίτερας, μυσταγωγίας ιδιαίτερας, ίερά ιδιαίτερα, έορτάς ιδιαίτερας, τās όποιās αι λοιπαι δέν συνεμερίζοντο και δέν ανεγνώριζον. Και ου μόνον εκ θρησκευτικής άπόψεως εκάστη φυλή ειχε αυτοτέλειαν, αλλά και εκ πολιτικής άπόψεως το αυτό συνέβαινε. Πάσα φυλή ειχε τόν ίδιον της φυλοβασιλέα, τόν στρατηγόν της, τόν φύλαρχόν της, τούς 50 βουλευτάς ή πρυτάνεις αύτης, τούς τέσσαρας δικαστάς της και τās ιδιαίτερας εκκλησίας των φυλετών της, αιτινες εκαλούντο *άγοραι* και διηρούντο εις κυρίας άγοράς ήτοι τακτικάς, και εις *συγκλήτους* τοιαύτας, ήτοι εκτάκτους, ως προκύπτει εκ τινος επιγραφής αττικής περιεχομένης ψήφισμα τών φυλετών της Κεκροπίδος φυλής, ψηφισθέν εν *κυρία άγορά* τής φυλής, συνελθούση εν τῆ Ακροπόλει. Πολλά ήδυνάμην νά γράψω περι τής αυτονομίας τών αττικών φυλών, εάν δέν έφοβούμην μή μακρυνθῶ του θέματός μου.

Έπανερχόμενος λοιπόν εις τούς φυλοβασιλείς, παραθέτω την περι τούτων μαρτυρίαν του Πολυδεύκου (8,111) λέγοντος: «Οι φυλοβασιλείς έξ εθπατριδών όντες, τών ίερών μάλιστα έπεμελούντο, συνεδρεύοντες εν τῳ Βασιλείω, παρά τῳ βουκόλιον». Έξετέλουν δηλαδή εκαστος διά την φυλήν του την αυτην άκριβώς δημοσίαν λειτουργίαν, ήν και ό άρχων βασιλεύς δι' όλην την πόλιν. Δέν είχαν όμως καμμίαν άπό τούτου έξάρτησιν, διότι, ως ειρηται, εκάστη φυλή, εκτός τής κοινής δι' όλην την πόλιν θρησκείας, ειχε την ιδιαίτεραν της θρησκείαν μηδόλωσ συγχεομένην ούτε μετά τής κοινής θρησκείας, ούτε μετά τών ιδιαίτερων θρησκείων τών λοιπών φυλών. Επομένως, ό φυλοβασιλεύς, επιμελητής ών και έπίσκοπος τής ιδιαίτερας θρησκείας τής φυλής του, ήτο όλως ανεξάρτητος άπό του άρχοντος βασιλέως εν τῆ έξασκήσει τών καθηκόντων του.

Δι' ους δε λόγους ή γυνή του άρχοντος Βα-

Κ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗ ΒΕΗ
ΕΡΓΟΝ ΚΑΟΥΑΜΠΙΑΧ

Αθήνων εις τῳ Ωδείον Αθηνών

σιλέως συνεμερίζετο τὰς τιμὰς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ συζύγου της, διὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ αἱ γυναῖκες τῶν φυλοβασιλέων ἐξετέλουν καθήκοντα βασιλισσῶν ἐκάστη ἐν τῇ ἰδίᾳ της φυλῇ. Τὸ γεγονός προκύπτει ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ οὐδεμιᾶς ἰδιαιτέρας μαρτυρίας χρῆζει. Ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆ ἔνδεκα ἀρχόντων βασιλέων καὶ ἰσαριθμῶν βασιλισσῶν ἐν ταῖς Ἀθήναις εἶνε εὐνόητος, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν τὴν πληθὺν τῶν βασιλέων τὴν ὑπάρχουσαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι κατὰ τοὺς δημοτικὸς χρόνους. Ἡ νῆσος τῶν Φαίακων ἔχει ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, βασιλέως Ἀλκινόου, καὶ δώδεκα ἄλλους διοτρεφέας βασιλέας συνεδρεύοντας ὑπὸ τὴν προεδρείαν του. Πόσῃ δὲ τιμῇ καὶ πόσῃ πραγματικῇ ἐξουσίᾳ εἶχαν τότε αἱ βασιλισσαι, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ὑπερόχου θέσεως ἣν κατέχει παρὰ τοῖς Φαίαξιν ἡ βασίλισσα Ἀρήτη, τοῦ Ἀλκινόου ἡ γυνή.

Καὶ ἡ ὑπαρξὶς λοιπὸν ἑνὸς ἀρχόντος βασιλέως καὶ δέκα φυλοβασιλέων ἐν Ἀθήναις διανεμομένων τὰ βασιλικά καθήκοντα μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, εἶνε ἀπλούστατα ἡ συνέχισις τῶν παραδόσεων τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία, τελείως διαμορφωθείσα καὶ ἀποκρυσταλλωθείσα ἐν ὕλαις της ταῖς λεπτομερείαις, δὲν ἦτο δεκτικὴ μεταβολῶν κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Οἱ πολῖται ἠδύναντο κάλλιστα νὰ καταργήσωσι τὰς ἡρωϊκὰς βασιλείας καὶ νὰ τὰς ἀντικαταστήσωσι διὰ τῆς φιλελευθερωτέρας τῶν δημοκρατιῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ πεδίου δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπενέγκωσι τὴν παραμικρὰν καινοτομίαν. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν ἀπῆται τὴν ὑπαρξὶν βασιλέων καὶ βασιλισσῶν. Βασιλεῖς, ἄρα, καὶ βασίλισσας ἀνεδείκνυον οἱ δημοκρατικοὶ Ἀθηναῖοι ἀνὰ πᾶν ἔτος, εἴτε διὰ τοῦ κλήρου εἴτε διὰ τῆς ψήφου των, ὅσους αἱ ἐπιτόπιοι παραδόσεις ἀπῆτουν, ἕξ εὐπατριδῶν λαμβάνοντες αὐτοὺς.

Οὐχὶ λοιπὸν μία ἀλλ' ἔνδεκα Ἀτθίδες ἀνὰ πᾶν ἔτος ἤξιοῦντο τῆς ἐπιζήλου τιμῆς νὰ περιβληθῶσι στέμματα καὶ πορφύρας βασιλισσῶν καὶ νὰ ἐνασκήσωσιν ἐπὶ δώδεκα μῆνας καθήκοντα ἕμιστα καὶ ἱερώτατα. Πάντως ὁμως, μετὰ τῶν ἔνδεκα τὴν μᾶλλον περιβλεπτοῦν καὶ μᾶλλον ἐπιφθονοῦν θέσιν κατείχεν ἡ γυνὴ τοῦ ἀρχόντος βασιλέως, ἥτις ἦτο

ἐν εἶδος βασιλείας τῶν βασιλισσῶν (la reine des reines).

Ἐπεθύμουν νὰ μοῦ ἦτο δυνατόν νὰ δώσω ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας λεπτομερείας περὶ τῶν Ἀτθίδων τούτων βασιλισσῶν, περὶ τῶν βασιλικῶν ἐνδύματων καὶ κοσμημάτων δι' ὧν ἐστόλιζον τὰ ὄρατα τῶν σώματα, περὶ τῆς λαμπρότητος τῆς βασιλικῆς τῶν ἀκολουθίας ἐν ταῖς ἱεροτελεστείαις, περὶ τῶν τιμῶν ὧν ἤξιοῦντο παρὰ τῆς εὐσεβοῦς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, καὶ περὶ τῶν ἀκόμη ἄλλων ἐνδιαφερουσῶν λεπτομερειῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἀμφιβάλω ὅτι εὐχαρίστως θ' ἀνεγίνωσκον αἱ σύγχρονοι ἡμῶν Ἀτθίδες. Ἀλλὰ δυστυχῶς, εὐρίσκουμαι εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην νὰ τηρήσω συγῆν περὶ πάντων τούτων, οὐχὶ διότι φοβοῦμαι ν' ἀποκαλύψω τὰ ἱερὰ ἀπόρητα τῆς λατρείας τῶν προγόνων μας διὰ τὴν μὴ θεωρηθῶ ἑναγῆς καὶ ἱερόσυλος, ἀλλὰ διότι οἱ εἰκοσιπέντε αἰῶνες οἵτινες παρήλθον τὰ ἐκάλυψαν διὰ πέλου βαρέος καὶ ἀδιαπεράστου, τοῦ ὁποίου μόλις μίαν ἄκραν ἠδυνήθην νὰ ὑπεγείρω ὀλίγον, ὑπὸ τῶν φειδωλῶν καὶ σπανίων μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων βοηθούμενος.

Καὶ ἔγραψα τὰ ἀνωτέρω, διὰ νὰ ἐπανορθώσω πλάνην, ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς πολλοῖς, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀρχαίων Ἀτθίδων καὶ τοῦ βίου ὃν διήγον. Εἶνε διαδεδομένη ἡ ἰδέα, ὅτι τὰ ὄρατα ταῦτα πλάσματα ἔζων βίον θλιβερόν καὶ μονότονον ἐντὸς τῶν γυναικωνιτῶν ὅπου τὰ ἐνέκλειεν ὁ ἀνδρικός ἐγωϊσμός, καὶ ἡ ἀνδρική τυραννία καὶ ἀδικία. Ἐν τούτοις, μία ὀπισθοῦν ἐπισταμένη μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ Ἀριστοφάνους, πείθει ἡμᾶς περὶ τοῦ ἐναντίου. Καὶ εἰς ἐπίμετρον, ὅσα ἀνωτέρω περὶ τῶν Ἀτθίδων βασιλισσῶν ἔγραψα, ἀποδεικνύουν, ὅτι οὐδ' αὐτὴ ἡ φιλοδοξία τῶν δεσποινῶν τοῦ Ἰστυφάνου. Ἄσπετος ἔμενε ἀνικανοποίητος. Καὶ νομίζω, ὅτι δὲν εἶμαι μακρὰν τῆς ἀληθείας ἐὰν εἶπω ὅτι αἱ ἀρχαῖαι Ἀτθίδες δὲν θὰ εἶχον κανένα λόγον νὰ ζηλεύσωσι τὴν τύχην τῶν σημερινῶν. ἐνῶ αἱ σημερινὰ ἀπόγονοί των ἔχουσι, φεῦ, πολλοὺς λόγους νὰ ζηλεύωσι τὴν τύχην τῶν ἀρχαίων!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Γεωργιανὸν παραμῦθον.

Ἦταν μιὰ φορὰ μιὰ παλιὰ καὶ πολὺ πλούσια πολιτεία. Ἐλεγον πῶς ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ τὴν ἔκτισε γιὰ νὰ κατοικήσουν ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα, ὅταν ὁ Θεὸς ὠργισμένος τοὺς ἔδιωξε ἀπὸ τὸν Παράδεισο. Στὴν πολιτείαν αὐτὴν ἐβασίλευε μιὰ χήρα, τραγὴ βασίλισσα, μὲ τὸν μονάκριβο γιὸς της· τὴν βασίλισσα τὴν ἔλεγον Μαγδάνα καὶ τὸν γιὸς της Ροστόμελλο. Τὸ βασιλόπουλο ξένοιαστο καὶ ἀμέριμνο ἐμεγάλωνε καὶ ἦταν εὐτυχισμένο, γιὰτι ὅλοι προσπαθοῦσαν ποῖος πρῶτος νὰ κάμῃ τὰ θελήματά του. Τί ἦταν ἀνθρώπινος καὶ μὴ δὲν ἤξευρε περισσότερο ἀπὸ ἓνα ἀμέριμνο πουλάκι. Καὶ ἔτσι ἤρεμα περνοῦσε ὁ καιρὸς.

Τὸ βασιλόπουλο ἔγινε δώδεκα χρόνων. Καὶ ὅλα ἐπῆγαιναν καλά. Ἦτον ἀνδρειωμένο σὰν τὸ λιοντάρι καὶ ὁμορφο σὰν τὸν ἥλιο ποῦ ἔλαμπε. Κ' ἐχαίρονταν ὅσοι τοῦχαν ἀγάπη καὶ ἔσοιζαν ἀπὸ μαύρη ζήλεια οἱ κακοί.

Μόνον ἡ γοργὴ βασίλισσα εἶχε μιὰ μαύρη θλίψη στὴν ψυχὴ. Ἐβλέπε τὸ παιδί της ἀπὸ μέρα σὲ μέρα νὰ γίνεται σκεπτικό, σὰν μιὰ κρύφια σκέψη νάτρωγε τὰ σωθικά του.

Καὶ μιὰ μέρα ἡ βασίλισσα ἠρώτησε τὸ βασιλόπουλο νὰ μάθῃ τὴν αἰτία.

Τὸ βασιλόπουλο δὲν ἀποκρίθηκε, μὰ ἔγινε κίτρινο σὰν τὸ κερί.

Ἐπειτα ὁμως ἀπὸ λίγον καιρὸ ἤρθε ἡ μάνα του μιὰ μέρα καὶ τῆς λέγει:

— Μάνα, θέλεις νὰ μάθῃς τὴ λύπη μου καὶ γιὰτι ἀπὸ μέρα σὲ μέρα τρώγονται τὰ σωθικά μου; Θέλω νὰ γνωρίσω τὸν πατέρα μου. Ὅλα τὰ ἄλλα παιδιά ποῦ βλέπω ἔχουν τὸν πατέρα τους καὶ μόνον ἐγὼ δὲν βλέπω τὸν δικό μου. Θέλω τὸν πατέρα μου. Ἐρεῖς ποῦ εἶναι ὁ πατέρας μου;

— Ὁ δικός σου πατέρας πέθανε, παιδί μου.

— Πέθανε, καὶ τί πάει νὰ πῆ αὐτό, μάνα μου;

— Ἐγύρισε ἡ μάνα σου γῆ.

— Καὶ πότε θὰ ξαναγυρίσῃ;

— Ποτὲ δὲν θὰ ξαναγυρίσῃ πιά, παιδάκι μου, μόνον ἐμεῖς θὰ πᾶμε νὰ τὸν εὐρωμε μιὰ μέρα στὸ μαῦρο χῶμα. Κανείς δὲν γλυτώνει

ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ θανάτου. Καὶ ὅλους τοὺς πεθαμένους τοὺς θάβουν στὸ μαῦρο χῶμα. Ἔτσι τὸ θέλει ὁ Θεός.

— Καὶ μένα θὰ μὲ θάψουν, μάνα;

— Μὴ σκέπτεσαι, γιὸς μου, καὶ χλωμαίνεις.

— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μὲ θάψουν. Δὲν ἐξήγησα ἀπ' τὸν Θεὸ νὰ ζήσω. Μόνος του μοῦ ἔδωσε τὴ ζωὴ. Καὶ τώρα θὰ μοῦ τὴν πάρῃ πίσω; Αὐτὸ δὲν γίνεται, μάνα μου. Δὲν θέλω νὰ πεθάνω. Θὰ γυρίσω ὅλο τὸν κόσμον καὶ θὰ εὐρω τὸ μέρος ποῦ ὁ θάνατος δὲν ἔχει δύναμι καὶ ἡ γῆ δὲν καταπίνει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τὸ βασιλόπουλο ἄφησε τὴ χώρα ποῦ γεννήθηκε καὶ ἐτράβηξε νὰ εὐρω τὴ χώρα μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ δὲν ἐγνώριζαν τὸν θάνατο.

Ἐνα, δύο χρόνια περνοῦν, περὶ καὶ ὁ τρίτος χρόνος καὶ ἀκόμα τὸ βασιλόπουλο δὲν ἔφθασε ἰσὴν τὴν χώρα ποῦ ζητοῦσε. Ὁ Ροστόμελλος ἔκαμε τὸν γύρο τοῦ κόσμου καὶ ἔφθασε ἰσὴν τῆς γυμνῆς καὶ ἔρημης πεδιάδος ποῦ μὴτε χορτάρι ἐφύτρωνε μὴτε ζωὴ ἔζουσε. Οὔτε ἀνθρώποι, οὔτε ἀγρίμια, οὔτε πετούμενα. Μόνον ὁ ἥλιος ἐξέστεινε τὸ διαφασμένο χῶμα. Κάτω, μακρὰ, πολὺ μακρὰ, ἐκεῖ ποῦ ὁ οὐρανὸς γίνεται ἓνα μὲ τὴ γῆ, ἓνα μικρὸ μαῦρο σημάδι ξεχώριζε. Ἐτρεξε τὸ βασιλόπουλο καὶ εὐρέθηκε μπροστὰ σ' ἓνα ἐλάφι ποῦ τὸ κεφάλι του βαρεμένο ἀκουμποῦσε ἰσὴν τὴ γῆ καὶ τὰ κέρατά του ὄψηλὰ ἔφθαναν τὰ σύννεφα.

— Γεῖά σου καὶ χαρὰ σου, βασιλόπουλο, λέγει τὸ ἐλάφι. Ποῦθε ἔρχεσαι καὶ ποῦ πᾶς;

Καὶ τὸ βασιλόπουλο διηγήθηκε τὸν καὶ μὸ του.

— Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ, τέτοιος τόπος δὲν βρίσκεται πουθενά. Εἶναι τώρα καιρὸς πολὺς ποῦ περμένο τὸν θάνατο νὰ μὲ πάρῃ. Μὰ ἡ Μοῖρα μου μ' ἔχει καταδικασμένο νὰ ζήσω καὶ νὰ ὑποφέρω μέσα ἰσὴν τὴν ἔρημια καὶ ἡ ἄκρη τῶν κερᾶτων μου. ν' ἀγγίξῃ ἰσὴν τὸ οὐράνιον. Ἄν σ' ἀρέσῃ, μείνε μαζί μου. Δὲν θὰ πεθάνῃς πρὶν ἀπὸ μένα.

— Δεν ζητώ να μακρύνω τη ζωή μου. Θέλω να ζήσω αιώνια, είπε το βασιλόπουλο και έφυγε.

**

Ατέλειωτος χαπλώνεται μπροστά του ο φλογισμένος κάμπος και ο Ροστόμελλος βιάζεται να φθάσει εκεί όπου τα βουνά φαίνονται γαλάζια.

Δάση και λαγκάδια είναι γεμάτα τα βουνά, και στην κορφή τους πέτρες σαν θεώρατα δόντια τρυπούν τα σύννεφα και προχωρούν στον ουρανό. Ο Ροστόμελλος περνά με κόπον τα φουντωμένα δάση και φθάνει στην πέτρινη κορφή τους. Θανάτου σιωπή χαπλώνεται παντού, και καμιά φωνή, κανένας κρότος δεν ακούεται πουθενά. Κάτω απ' τα πόδια του βάραθρον απέραντο ανοίγεται βαθύ και πάνω απ' το κεφάλι του εκτείνεται υψηλός ο σκοτεινισμένος βράχος. Κάπου εκεί δλόγυρα μια ζωντανή σκιά κινείται. Πλησιάζει το βασιλόπουλο και βρίσκεται μπροστά σ' ένα πελώριο κοράκι καθισμένο στην κορυφή του βράχου. Το κοράκι έσκαφε με το ράμφος του τον γρανίτη.

— Έρχεσαι φαίνεται από πολύ μακριά, βασιλόπουλο. Ποῦ σκοπεύεις να πᾶς;

Και το βασιλόπουλο διηγείται την ιστορία του.

— Δεν άκουσα ποτέ μου να μιλούν για τέτοια χώρα, είπε το κοράκι συλλογισμένο. Μά αν θέλεις, μείνε μαζί μου. Η μοίρα μου με κατεδίκασε τότε μόνο να απολαύσω τον θάνατο, όταν κατορθώσω να γεμίσω το βάραθρο που βλέπεις μπροστά σου με τα πετραδάκια που σκάφτω στον βράχο με το ράμφος μου. Κάθε φορά που τον χτυπώ, δεν βγαίω από πάνω του μεγαλύτερη περτίτσα από ένα φουντουκάκι. Κάθησε μαζί μου, Ροστόμελλε, και δεν θα πεθάνεις πριν εγώ γεμίσω το βάραθρο.

— Δεν ζητώ αυτό. Έπειτα δεν καταλαβαίνω τί ευχαρίστησι θα αισθάνωμαι εγώ βλέποντας τον θάνατο να πλησιάζει με κάθε λάμψη που θα ρίχνεις εσύ εις το άπειρον σκάφτοντας τον βράχο.

Και το βασιλόπουλο ξεχολούθησε τον δρόμο του.

Έπέρασε τα απέραντα βουνά και ύστερα από δέκα χρόνια αντίκρουσε μπροστά του την άκρη του κόσμου.

**

Η θάλασσα ατέλειωτη εκτείνεται μπροστά

του και τα κύματά της με χαϊδευτικό μουρμουρητό έρχονται και ξεψυχούν στα πόδια του. Κάτω, μακριά στο πέλαγος, όπου η θάλασσα ένώνεται με το γαλάζιο χρώμα του ουρανού, κάτι αστραφτε με παρήγορες ακτίνες. Και το βασιλόπουλο δεν μπορούσε να τραβήξει τα μάτια του απ' εκεί κ' ένοιωσε την ψυχή του να φεύγει προς την άγνωστη εκείνη ομορφιά. Κι' έξαφνα μια δύναμι άόρατη τον άρπαξε, κι' αφήνοντας τη γη επέταξε προς της χουσές εκείνες ακτίνες που έχάιδευαν κ' έδέσμευαν την καυμένη του καρδιά.

**

Μέσα από μια καταχνιά ακτινοβολά και τρεμοφέγγει το απαύγασμα ενός διαμαντένιου παλατιού. Και μέσα στην καρδιά του παλατιού, σ' ένα δώμα που έλαμπε από πλούτο και πολυτέλεια, ανάμεσα σ' ένα ρόδινο σύννεφο... Σώπασε, βάρβαρη και πρόστυχη ανθρώπινη λαλιά. Δεν θα βρῆς ποτέ σου ούτε λέξεις ούτε τόνον φωνῆς να περιγράψης τα κάλλη εκείνα που κοντά τους θαμπώνουν του ήλιου ή ακτίδες.

Έρριξε στο βασιλόπουλο το ακτινοβόλο βλέμμα της και:

— Άνθρωπε θνητέ, του είπε, πῶς βρέθηκες εδώ;

— Δεν ήξεύρω ποιά είσαι, ὦ ακτινοβολούσα, αποκρίθηκε το βασιλόπουλο, νοιώθω όμως μέσα μου πῶς εσένα μοναχά ζητούσα, και σὺ μόνη με τραβήξες εδώ.

— Ζητάς την άθανασία, και η καρδιά σου δεν σ' έγέλασε. Μόνο μ' έμένα ἤμπορεις να μην αντικρύσης ποτέ μπροστά σου τον θάνατο... Από την ημέρα που κτίσθηκε ο κόσμος είμαι η ίδια που με βλέπεις και απαράλλακτα θα χαθῶ με την τελευταία του πνοή. Έγώ είμαι η πεντάμορφη και το ὄνομά μου είναι Όμορφιά. Μ' έμένα η ζωή γίνεται ανώτερη, τέτοια, που το ανθρώπινο πνεῦμα δεν ἤμπορεί να νοιώσει. Ζητάς την άθανασία. Και όμως είναι αδύνατον να περιλάβεις και να βαστάξεις μέσα σου την άθανασία. Το σῶμα σου είναι καμωμένο από χῶμα. Η γη σε κρατά και πάντα θα εθῆς τρόπο να σε σύρει στα σωθικά της. Για σᾶς τους θνητούς αυτή είναι η δύναμις η άόρατη που πάντα σᾶς τραβά. Μείνε μαζί μου, Ροστόμελλε, κι' ὄσω τα μάτια σου θα τάχης γυρισμένα επάνω μου, δεν θα φοβάσαι τη γη. Ο θάνατος δεν έπέρασε ποτέ το κατώφλι του παλατιού μου.

Το βασιλόπουλο σιωπηλό και βυθισμένο παρατηρούσε την πεντάμορφη. Ένόμιζε πῶς την έβλεπε μέσα σε ὄνειρο.

**

Χίλια χρόνια πέρασαν σαν νᾶταν χίλιες στιγμές. Και έξαφνα το βασιλόπουλο αισθάνθηκε στην καρδιά του έναν πόνο τόσο δυνατόν που θαρρείς πῶς χίλια χρόνια χρειάσθηκαν για να του δώσουν τη δύναμι εκείνη.

Και με τα χείλη στεγνά από συγκίνηση ειπε στην Όμορφιά:

«Ακτινοβολούσα, είναι καιρός που τα μάτια μου δεν αντίκρυσαν τη μάνα μου και τη χώρα που γεννήθηκα. Είναι καιρός που άφησα όλες τις αγάπες μου για σένα. Άφησέ με να τὸς ιδῶ, ἄς είναι για μια στιγμή, και έπειτα πάλι θα είμαι για πάντα δικός σου.»

Μ' ένα χαμόγελο η Όμορφιά απήντησε:

«Βλέπω τί δύναμι έχει επάνω σας η Γη, και ξεύρω πῶς δεν ἤμπορείτε να παλέψετε μαζί της. Πήγαινε, κακόμοιρε, να δοκιμάσης κ' εσύ ὅ,τι δοκιμάζουν ὄλοι οι θνητοί.»

«Θυμήσου όμως και σκέψου πῶς ο καιρός που ἔμεινες μαζί μου δεν είναι παρά το μικροστόν ενός μικροῦ μέρους της αιωνιότητος. Χίλια χρόνια, καθῶς λένε οι άνθρωποι, έπέρασαν από τότε. Εκείνους που ζητάς να ξαναϊδῆς ούτε τα κόκκαλά τους δεν θα εθῆς πιά.»

— Και όμως δεν ἔμεινα μαζί σου πολὺν καιρό.

— Πήγαινε και θα καταλάβης ὄνος σου. Γύρισε τον κόσμο και αν μια μέρα θελήσης να ζήσης τα χρόνια που έχασες μαζί μου, μύρισε το ματωμένο αυτό λουλούδι που σου δίνω, και θα τα ξαναζήσης. Πάρε κι' αυτό το ασπρό λουλούδο κι' ἄμα καταλάβης τί αξίαν έχει ο θάνατος για τους ανθρώπους, πλησιάσε το στο πρόσωπό σου. Και τώρα πήγαινε.

**

Λίγη ἄμμος φλογισμένη από τον ήλιο κατά γῆς, ένας ἢ δύο βράχοι σουβλεροί και διψασμένοι ὑψόνονται, κι' από κάτω, από μακριά, ἔρχεται το μούγκρισμα και ὁ θόρυβος τῶν ἀμέτρητων κυμάτων. Πάνω από τα κύματα διακρίνονται τα φτερά ενός γλάρου, και στην παραπονιάρικη φωνή του το βασιλόπουλο νομίζει πῶς ακούει ἄκομα, σαν να ἔρχεται από μέσα από ένα στεναγμό, την ὕστερη λέξι της Πεντάμορφης: Στο καλό, στο καλό!

Ο γλάρος γρήγορα έχάθηκε και μαζί

του έχάθηκαν και οι τελευταίοι τόνοι του αποχαρτισμού.

**

Διαβαίνει γρήγορο το βασιλόπουλο λόγγους και βουνά. Έφθασε στον τόπο που ἄλλοτε το κοράκι ἀκάματο εδούλευε για ν' αξιωθῆ τον θάνατο. Μά ούτε βάραθρο ούτε βράχοι πέτρινοι φαίνονται πουθενά. Ένας ἴσιος δλόσιος κάμπος εκτείνεται παντού. Βράχοι και βάραθρον ἔγιναν ένα. Και το κοράκι γυρμένο δίπλα σε μια πέτρα, κρύβει το κεράκι του κάτω από τα φτερά. Το βασιλόπουλο τ' ἀγγίζει με το χέρι του και το κοράκι σκορπίζεται χάμω σε σκόνη. Έκαμε το χρέος του και αξιώθηκε τον θάνατο.

Παρακάτω στην ἔρημο το βασιλόπουλο ειδη και τα κάτασπρα κόκκαλα του ελαφιού σκορπισμένα ἔδῶ κ' εκεί. Τα κέρατά του ἄγγιζαν τον ουρανό και το κρανίον του σκορπίσθηκε. Είχε σημάνει και γι' αυτό η ὥρα της ἀπολυτρώσεως.

**

Αντημένο το βασιλόπουλο βιαστικά ἔξακολουθεῖ τον δρόμο του. Η στενοχώρια σφίγγει την ψυχή του.

Έπλησίασε στη χώρα που γεννήθηκε. Απαράλλακτα τα βουνά και οι πεδιάδες. Τα ποτάμια ακολουθοῦν ἀκόμη το ἴδιο ρεῦμα. Μόνον, ὅ,τι ἦτο ἀνθρώπινον ἔγινε ἀγνώριστο. Στῆς ἄλλοτε ἔρημες πεδιάδες ἐφύτρωσαν τώρα χωριά και πολιτείες. Εκεί που ἦσαν δάση πυκνά και σιωπηλά που δεν τα ἔταραζαν ούτε οὐρολάσματα τῶν ἀγριμιῶν, τώρα ο γεωργός τραγουδά και ὀργώνει τη γόνιμη γῆ. Άλλαξαν και οι άνθρωποι. Το βασιλόπουλο δεν καταλαβαίνει τη γλῶσσα τους και τα φορέματά των του φαίνονται παράξενα.

Νά, και τα ἀγαπημένα του βουνά. Το βασιλόπουλο ἀναγνωρίζει κάθε τους ραγισιά και θυμάται κάθε τους βράχο. Είναι τόσος λίγος καιρός που τα άφησε! Μά που είναι ανάμεσα στα βουνά η πλούσια και μεγάλη πολιτεία;

Παντού νεκρά και σιωπή. Ένας σωρός μονάχα από πέτρες διακρίνεται μέσα στα φύλλα του κισσού και στη μούχλα. Το βασιλόπουλο μέσα στα ἔρειπια ξεχωρίζει μια φτωχική εκκλησιά και δίπλα της μια καλύβα ταπεινή. Ένας γέρος παπᾶς κάθεται κοντά, επάνω σε μια πλάκα που είναι γεμάτη ἐπιγραφές. Ολόγυρά του βασιλεύει νεκρική σιωπή, η ἡσυχία της ἀναπαύσεως.

Τὸ βασιλόπουλο ἐπλησίασε τὸν γέρο καὶ τὸν ἐρωτᾷ :

« Πατέρα μου, δεῖξε μου τὴ χώρα ποῦ βασιλευε ἡ βασίλισσα Μαγδάνα. Ξέρεις ποῦ βρίσκεται; Ζῆ ἀκόμα; Δὲν με ἀνεγνώρισες; Εἶμαι ὁ Ροστόμελλος τὸ βασιλόπουλο. Θυμᾶσαι χωρὶς ἄλλο ποῦ ἔφυγα ἀπὸ 'δῶ, γιατί δὲν ἤθελα νὰ ὑποκύψω στὸ θάνατο. Τόσος λίγος καιρὸς πέρασε ἀπὸ τότε! . . . »

Ὁ γέρος ἐμουρμούρισε :

« Διαβάτη, δυσκολεύομαι νὰ καταλάβω τὴ λαλιά σου. Μιλᾷς τὴ γλῶσσα τῶν παλιῶν βιβλίων καὶ ἀκόμη πιὸ βαθνὰ. Ἄκουσα νὰ λένε γιὰ τὴ βασίλισσα Μαγδάνα. Δηγοῦνται πῶς σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ θέσι ἦταν κτισμένα τὰ παλάτια της καὶ πῶς εἶχε γυρὸ ποῦ τὸν ὀνόμαζαν Ροστόμελλο. Ἡ παράδοσις λέγει ἀκόμα πῶς ἡ χώρα αὐτὴ καταστράφηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναχώρησι τοῦ βασιλόπουλου. Τὰ ἐρεῖπια ποῦ βλέπεις εἶναι πάνω ἀπὸ χίλια χρόνια ».

Τὸ βασιλόπουλο ἐχαμήλωσε τὸ κεφάλι του.

« Ὁ αἰώνιο μυστήριον τοῦ χρόνου! Χθὲς ἀκόμα πατοῦσα τὸ χῶμα αὐτό, ἤμουνα ὅτιν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας μου κ' ἔξοῦσα ἀμέριμος. Τί εἶμαι σήμερα; Ἐνα ξεχασμένο παραμῦθι, μιὰ μισοσβυσμένη παράδοσις. Ἐλάτε χρόνια μου παλιὰ νὰ σᾶς ζήσω ».

Καὶ μὲ τρεμουλιασμένο χέρι ἄρπαξε τὸ ματωμένο λούλουδο καὶ τὸ μύρισε.

Τὸ βασιλόπουλο ἔζησε μονομῆς τὰ χίλια χρόνια.

Μιὰ μορφή σκεπασμένη ἀπὸ σκόνη ἐφάνηκε τότε ἀνάμεσα στὰ ἐρεῖπια. Ἐμοιαζε μὲ ζαρωμένο σάκκο ἀπὸ πάπυρον, γεμάτο κόκκιαλα. Ἐμύριζε χωματίλα σὰν νὰ ἔβγαινε ἀπὸ μνήμα. Καὶ τὸ ἀπαίσιο αὐτὸ φάσμα μὲ νευρικὸ μουρμούρισμα καὶ μὲ τόνον φωνῆς ποῦ μόλις ἀκούσθηκε ἐφώναζε κοντὰ του τὸν γέρο.

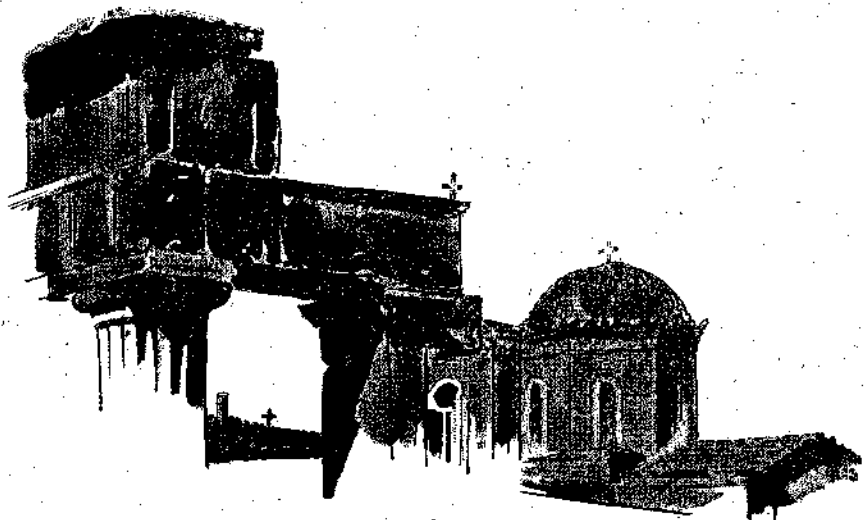
Καὶ ὁ γέρος ἄκουσε τὸ ψιθύρισμα τῆς φωνῆς του ὅπως τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου μέσα ὅσα ξερόφυλλα :

« Βγάλε, βγάλε γρήγορα ἀπὸ τὸ σάκκο μου τὸ ἄσπρο λούλουδο καὶ δός μου νὰ μυρίσω καὶ νὰ αἰσθανθῶ τὴν εὐχαρίστησι ποῦ δίνει ὁ θάνατος ».

Καὶ ὁ θάνατος ἐκάλυψε μὲ τὰ φτερά του τὸ βασιλόπουλο καὶ τοῦ ἐχάρισε τὴν ἡσυχία.

Μαζεύθηκαν οἱ χωρικοὶ καὶ παρέδωσαν στὴ γῆ ἐκεῖνον ποῦ ἄλλοτε ἐλαχτάρισε μὲ τόση δύναμι τὴν ἀθανασία καὶ ποῦ ὀνομαζέτο Ροστόμελλος.

Μετάφρ. Α. ΑΛΥΑΤΟΥ

Η ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Ὁ συνήγορός του εἶναι ὁ γερμανὸς ἰατρός Λεονάρδος Φούρστ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, ὁ ὁποῖος ἀποφαινεται ὅτι εἴμπορεῖ κανεὶς νὰ καπνίξῃ ἀφόβως, ἀρκεῖ νὰ ἤξεύρῃ πῶς νὰ καπνίξῃ. Θὰ ἦτο ἄδικον νὰ καταδικασθῇ ἢ ἀπόλαυσις αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπλῶς διότι ὑπὸ μερικὰς συνθήκας ἐκδέτεται εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν του.

Συγγέονται τ' ἀποτελέσματα τοῦ καπνοῦ μὲ τ' ἀποτελέσματα τῆς νικοτίνης. Ἀφαιρέσατε τὴν νικοτίνην καὶ ὁ καπνὸς εἶναι ἀβλαβής, ὠφέλιμος μάλιστα.

Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο χρῆσις τῆς νικοτιανῆς εἰς τὴν ἰατρικὴν μόνον. Ὁ Κολόμβος εἶδε τοὺς Ἰνδοὺς τῆς Ἀμερικῆς νὰ τὴν μεταχειρίζονται κατὰ τῶν κωνώπων. Οἱ Πορτογάλλοι πρῶτοι εἰσήγαγον τὸν καπνὸν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὁ Ἰωάννης Νισοί, πρέσβυς τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Λισβόννην τὸ 1569, ἔφερε τὸ φυτὸν εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν. Ὁ ἰατρός τῶν ἀνακτόρων διώρισεν τὸν καπνὸν εἰς τὴν δξύθυμον βασιλισσῶν ὡς πρᾶντικὸν τῶν νεύρων, καὶ ἡ φήμη τῆς νικοτιανῆς ἐφθάσε παντοῦ. Οἱ εὐγενεῖς, αἱ κυρίαί τῆς ἀριστοκρατίας, οἱ βασιλικοὶ πρίγκηπες εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Ἑρρίκου Γ' ἐκάπνιζαν.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης καὶ τῆς σημερινῆς εἶναι ἡ γινομένη κατάχρησις. Ἄλλοτε ἐκάπνιζαν μὲ μετριότητα. Καὶ τοῦτο μόνον κατ' οἶκον ὄχι δημοσίᾳ. Εἰς τὸ Λονδίνον καὶ τὸ Βερολῖνον, πρὸ ἑξήντα ἀκόμη ἐτῶν, τὸ κάπνισμα εἰς τοὺς δρόμους ἦτο ἀπηγορευμένον. Σήμερον καπνίζομεν παντοῦ ἐλευθέρως καὶ ἐκ τούτου αἱ δλέθρια συνέπειαι. Πλείστα ἀσθένεια ἀγνωστοὶ εἰς τοὺς πατέρας μας ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς καταχρήσεως αὐτῆς: νευρώσεις, καρδιαλγίαι, γαστραλγίαι καὶ ἄλλαι παθήσεις, αἱ ὁποῖαι παραλύουν τὸν ὀργανισμὸν καὶ φέρουν τὸν θάνατον.

Ὁ καπνὸς περιέχει, ὡς γνωστὸν, ἓν φονικὸν στοιχεῖον, τὴν νικοτίνην. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ χρῆσις φέρει τὴν ἐξοικείωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ μὲ τὸ δηλητήριον ὁ ὁποῖος φαινομενικῶς μένει ἀπρόσβλητος. Ἡ χρῆσις γίνεται ἀνάγκη, τόσον ἰσχυρὰ ἐνίστε, ποῦ συχνὰ βλέπομεν ἐπαίτας ν' ἀγοράζουν, μὲ τὴν δεκά-

ραν ποῦ τοὺς ἐδώκαμεν, ἀντὶ ψωμὶ καπνόν.

Οἱ μανιάδες καπνισταὶ καταστρέφουν τὸ νευρικὸν τῶν σύστημα καὶ τὸν στόμαχον μὲ τὴν μεγάλην ἀπορρόφησιν νικοτίνης· πάσχουν ἀπὸ ἀϋπνίας, πονοκεφάλους, ἡμικρανίας περιοδικὰς· χάνουν τὸ μνημονικὸν καὶ παρασκευάζουν τὸ ἔδαφος εἰς τὴν μερικὴν ἢ γενικὴν παράλυσιν. Ἐὰν ἐξετάσωμεν μὲ τὸ στηθοσκοπίον τὴν καρδίαν ἐνός καπνιστοῦ, θὰ παρατηρήσωμεν ἀνώμαλον τὴν λειτουργίαν, καὶ τὸν σφυγμὸν βραδύτερον ἢ ταχύτερον τοῦ φυσιολογικοῦ. Τ' ἀναπνευστικὰ ὄργανα ἐπίσης προσβάλλονται· οἱ πνεύμονες κατὰ μικρὸν ἀδυνατοῦν νὰ λειτουργήσουν κανονικῶς, μέχρις ὅτου παύσουν ὀλοτελῶς κινούμενοι.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς νικοτίνης ἀνάγεται εἰς τὸ 1828 καὶ ὀφείλεται, ἐπιστημονικῶς, εἰς τὸν Πόσελ καὶ τὸν Ράϋμαν· ἀλλ' ἡ νικοτίνη ἢ ἡ ὑπάρχουσα εἰς τὸν καπνόν, δὲν εἶχε ἀκόμη ἐξετασθῆ μεθοδικῶς. Ἐχει ὄψιν ὑγροῦ πρᾶσινωποῦ, διαυγοῦς, ἐλαιώδους, μὲ ἰσχυρὰν ὀσμὴν. Αἱ δηλητηριώδεις ιδιότητες αὐτῆς βεβαιοῦνται διὰ τῶν ἐπομένων:

Ἐὰν δώσωμεν εἰς ἓνα σκύλον τῆς Νέας-Γῆς ἓν πλήρει ἀναπτύξει μιὰν σταγόνα νικοτίνης, ἀποθνήσκει μετὰ ἑξήντα δευτερόλεπτα. Ἐνα τέταρτον σταγόνης φρονεῖει κοινέλι. Ἡ δόσις διὰ τὸν ἀνθρώπον ποικίλλει: Τὰ τελευταῖα ἐν τούτοις πειράματα κατέδειξαν ὅτι τρία χιλιοστὰ ἐνός γραμμαρίου νικοτίνης εἰσαγόμενα εἰς τὸν στόμαχον ἀνθρώπου ὑγειοῦς φέρουν τοιοῦτους σπασμοὺς ὥστε ἐπέρχεται μετ' ὀλίγον λιποθυμία.

Εἰς τὴν ἰατρικὴν γίνεται σπανιώτατα χρῆσις καὶ ἰδίως ἐξωτερικῶς. Ἡ ἐνέργειά της εἶνε ἐρεθιστικὴ πρὸς θεραπείαν ἐσωτερικῆς βλάβης.

Ἡ νικοτίνη, παρὰ τὴν ἐλαιώδη ὑφήν της, εἶναι εὐεξάτμιστος καὶ εἰσέρχεται οὕτω διὰ τῶν πνευμόνων εἰς τὸν ὀργανισμὸν, ὁπόθεν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ καὶ τότε ἡ ἐνέργειά της γίνεται βραδέως.

Ἡ ἐκ τῆς νικοτίνης δηλητηρίασις ἀποκαλύπτεται δυσκολώτατα κατ' ὅσον μάλιστα οἱ καπνισταὶ, φοβούμενοι τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ καπνοῦ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ, συχνὰ τὸ ἀποκρύπτουν.

Ο δόκτωρ Φούρσι διηγείται ότι μεταξύ των ασθενών του ήταν ένας ρουμάνος εικοσιέξη ετών και μία αιδώς καφωδείου και οι δύο έπαπνιζαν από 35 έως 50 σιγαρέττα καθ' εκάστην. Ήσαν και οι δύο υγιέστατοι πρό της καταχρήσεως αυτής. Ο καπνός έστέγνωσε τον λαιμόν, κατέστρεψε το αίσθημα της γεύσεως και της άκοης άκομη, έκανδύνευσε δε και η όρασις. Τρεις άλλοι ασθενείς, καπνισται μανιώδεις, ο ένας δημοσιογράφος 33 ετών, οι δύο άλλοι έμποροι 45 και 49 ετών, έπασχον φρικτούς ρευματισμούς και πόγους εις τας άρθρώσεις.

Η θεραπεία 4 ή 5 εκ των ασθενών αυτών είχε μείνει επί πολλόν καιρόν χωρίς αποτέλεσμα, διότι είχαν αποκρύψει από τον ιατρόν το πάθος των. Όταν τέλος συνβουλευθησαν τον ιατρόν Φούρσι και ώμολόγησαν την αλήθειαν, ο ιατρός ως μόνην θεραπείαν προς καταπολέμησιν της εκ της νικοτίνης δηλητηρίασεως, δέν άπηγόρευσε την εντελή άποχήν από του καπνού αλλά την κατάχρησιν αυτού.

Ο ιατρός Φούρσι γράφει:

« Έχω υπ' όψιν μου τας χημικάς αναλύσεις 96 δειγμάτων καπνού διαφόρων χωρών και διαφόρου κατεργασίας. Το άνώτατον όριον της περιεχομένης νικοτίνης είναι 3.73 τοις εκατόν, και κατά μέσον όρον 1.32. Όσον καλλίτερα ή ποιότης του σιγάρου, τόσον όλιγωτέρα ή περιεχομένη νικοτίνη. Ένας καπνιστής πλούσιος ήμπορεί να καπνίση έως δεκαπέντε σιγάρα καθ' ήμέραν, άρκει να τὰ πληρώνη. Γνωρίζω έναν αυτοκράτορα ο όποιος, εκ συνηθείας ή εκ προτιμήσεως, καπνίζει σιγάρα εντόπια, τὰ όποια δέν θα ήγοραζόντο εις την Νέαν Υόρκην, όπου είναι άκριβά, 25 λεπτά το ένα. Ηξέυρω εκ βεβαίας πηγής ότι τὰ καλά σιγάρα της Άβάννας, πολύ γλυκά και πολύ άρωματικά, τὰ όποια καπνίζουν ο βασιλεύς της Άγγλίας Έδουάρδος 7ος, ο Ρότσιλ, ο Μόργαν, περιέχουν 0.62 μόνον τοις εκατόν νικοτίνην. Τὰ σιγάρα του Πόρτο-Ρίκου, τὰ καλλίτερα, περιέχουν 1.20, εν ό τὰ σιγάρα εκ γερμανικού καπνού περιέχουν από 2.13 μέχρι 2.36 τοις εκατόν.

Ημπορούμεν να εξαγάγωμεν το συμπέρασμα ότι:

Ο καπνός είναι βλαβερός δι' εκείνους μόνον οι όποιοι καπνίζουν κακήν ποιότητα, οι όποιοι μασούν το σιγάρον των και δηλητηριάζουν ούτω την στοματικήν μεμβράνην. Και τόσούτω μάλλον καθ' όσον ή νικοτίνη αναμγνύεται με τον σίελον.

Όταν καπνίζομεν, ή νικοτίνη επικάθηται άμέσως όπισθεν του καιόμενου μέρους του καπνού και ένόσω καίεται ο καπνός, το ύπολειπόμενον του σιγάρου ποτίζεται περισσότερο με νικοτίνην και με τὰ άλλα ένυπόσθοντα εν τω καπνώ στοιχεία δηλ. άμμωνίαν, όξέα του άνθρακος και λοιπά. Έπεται ότι το άκρον του σιγάρου, όχι μόνον είναι δύσοσμον αλλά και επικίνδυνον εις δέ τὰ κακής ποιότητος σιγάρα είναι πληρες δηλητηρίου. Επίσης το άκρον του σιγαρέττου και το βάθος της πίπας.

Πρώτη λοιπόν και επείγουσα ανάγκη είναι: να μη καπνίζομεν ποτε μέχρι τέλους σιγάρα ή σιγαρέττα ή πίπας.

Το σιγαρέττον είναι επιβλαβέστερον εις την υγείαν παρά το σιγάρον και ή πίπα, διότι το σιγαρόχαρτον καιόμενον αναπτύσσει το όξειδιον του άνθρακος, προσβάλλον και τους πνεύμονας και τὰ μάτια. Επίσης είναι ανθυγιεινόν να μένωμεν εις δωμάτιον γεμάτον από καπνόν του σιγαρέττου. Όταν ο καπνός αρχίζει να ένοχλή τὰ μάτια, εινε ανάγκη να καταλίπωμεν άμέσως το δωμάτιον εκείνο. Η νικοτίνη διαλύεται ταχύτερον το θερος παρά τον χειμώνα. Ο καπνιστής ο καθημενος εμπρός εις την θερμάστραν εκθέτει την υγείαν του περισσότερο παρά ο καπνίζων εις τον ανοικτόν αέρα.

Και όμως, με όλα αυτά, μολονότι ή νικοτίνη είναι έχθρός του άνθρώπου, όχι όλιγωτερον επίφοβος από το οινόπνευμα, ο ιατρός Φούρσι υποστηρίζει ότι καμμία ανάγκη δέν υπάρχει προς ψήφισιν νόμων καθ' αυτού, ούτε πρέπει να παύσωμεν το κάπνισμα ούτε καν να καταφύγωμεν εις την συνταγήν του δόκτορος Gérold, ο όποιος συμβουλεύει να έξουδετερόνωμεν τὰ δηλητηριώδη αποτελέσματα της νικοτίνης δια χημικής τινος πρόπαρασκευής του καπνού.

Αναμφιβόλως ή συμβουλή αυτή είναι καλή και ήμπορεί κανείς να καπνίση 25 — 27 σιγάρα την ήμέραν αρχίζων από το πρωί: αλλά τότε ο καπνός χάνει το άρωμά του και βεβαίως χάνει και την απόλαυσίν του ο καπνίζων. Υπάρχει όμως στοιχειώδης μέθοδος ή όποια συνοψίζεται εις τὰ ακόλουθα προφυλακτικά μέτρα, εύκολώτατα άλλως τε.

Να καπνίζετε σιγάρα γλυκά εις την γευσίν.

Να καπνίζετε σιγάρα καλής ποιότητος.

Ποτε να μη καπνίζετε το δεύτερον ήμισυ του σιγάρου, ή το άκρον του σιγαρέττου.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ — ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ — ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

Νὰ μὴν ἀνάπτετε ποτὲ τὸ σιγάρον ἢ τὸ σιγαρέττον ἐὰν τύχη νὰ σβύση.

Νὰ μὴ μένετε ποτὲ μέσα εἰς σύννεφα ἀπὸ καπνόν.

Νὰ μὴ μασάτε τὸ ἄκρον τοῦ σιγάρου.

Νὰ μεταχειρίζεσθε πίπαν διὰ τὸ σιγάρον ἢ τὸ σιγαρέττον καὶ νὰ θέτετε ἐντὸς αὐτῆς τεμά-

χιον βαμβάκι, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπικάθεται ἡ νικοτίνη, ἢ ὁποία οὕτω εἰσέρχεται εἰς μικρὰν μόνον ποσότητα εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὸ σπῆτι νὰ καπνίζετε μόνον μακρὰν πίπαν καὶ κατὰ προτίμησιν ναργυλέ.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΩΡΙΚΟΣ

Ἐξ ἄρθρου τοῦ Δ^ο: Α. Κάξ.

I. ΛΟΡΕΔΑΝ

Η ΟΙΝΑΝΘΗ

Διήγημα

Νὰ πάρ' ἡ ὄρη! ἔφώναξε ὁ Γιάννης Λεκκέρ κατεβαίνοντας τὸν γαλάζιο σκούφο του στὰ μάτια ἐπάνω, νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τὸν ἀνεμον. Ἐστὴν ὄρη τοῦ Θεοῦ!

Ἦτον ἕνας ἔλεινός καιρός! Δὲν ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ βαδίση ἴσιος... Ἐπειτα, ἡ βροχὴ αὐτῆ ποῦ ἐτύφλωνε καὶ ἔκοβε σὰν μαχαίρι τὸ πρόσωπο!

Ἐπήγαιναν καὶ οἱ τέσσερις μὲ τὸ βαρὺ καὶ ζυγισμένον βῆμα τῶν ναυτῶν, συνειδημένων εἰς τὰς κυμάνσεις τῆς βάρκας, τὸ κεφάλι ἐμπρὸς καὶ κυρτωμένοι ἀπὸ τὴν δυνατὴ βροχὴ.

Ἐπέρασαν τὸν περῶδη δρόμο, σχισμένον ἀπὸ ἀλλάκια βαθειά, ποῦ κατεβαίνει πρὸς τὸ λιμάνι, ἐπήδησαν ἕνα φράκτην, ἐπῆραν τὸ μονοπάτι ἀριστερὰ ποῦ διασχίζει τὸν ξερόκαμπο, καὶ ἔχοντες τώρα στὰ πλάγια τὸν ματωμένον ἀνεμον ποῦ ἐφούσκωνε τὰ ἐπιχιτῶνά των, ἔφθασαν ὄλοι μαζί στὴς Λαγόφας «Τὸ Ναυτικὸν Ἄστρο», κ' ἐτρέπωσαν σπρώχνοντες μὲ δύναμιν τὴν πόρτα ποῦ ἐκτύπησε μὲ κρότον στὸν τοῖχον ἐπάνω.

— Τί παληόκαιρος!

Οὔτε φελοῦκα ἔξω σήμερα, ἀ! ὄχι! Ὅλες τραβηγμένες στὸ μᾶλο, καὶ πάλι ὄλοένα χορεύουν! Ὁ οὐρανὸς λὲς κ' εἶναι ὄλο καπνιά. Ἡ θάλασσα μανιασμένη. Μιά βοῆ πολέμου σ' ὅλη τὴν παραλία, ἀνάμεσα στοὺς βράχους... Χωρὶς ἀμφιβολία, σὰν καλλίτερα εἶναι στὸ καπηλειό!

Ἐμπήκαν, ἐκάθησαν σ' ἕνα τραπέζι, παρήγγειλαν μιὰ ὄκα.

Ἡ Λαγόφα, σκυμμένη ἐμπρὸς στὴ φωτιά,

ἔρριχνε ξερόκλαδα κάτω ἀπὸ τὴ χύτρα. Πλησίον τῆς, καθισμένη ἐπάνω στὸ σεντούκι, ἐμπρὸς στὸ δίπλο κρεβάτι — ἕνα παλῆ ξύλινο κρεβάτι, γιὰ δύο ἀνθρώπους, ποῦ ἐκοιμῶνταν κάθε βράδυ ἢ μία στὸ κάτω, ἢ ἄλλη στὸ ἐπάνω, ἡ Λαγόφα καὶ ἡ ὑπηρετριά της, — μιὰ γυναῖκα μ' ἔλεινὸν ἐξωτερικόν, μὲ πρόσωπο σκυθρωπὸ κάτω ἀπὸ ἕνα μαῦρο φακίλι, μιλοῦσε.

Ὁ Φραγκίσκος Μπιβίκος, ἅμα ἐκάθησε, τὴν ἐκάλεσε:

— Ἐδῶ εἶσαι, Οἰνάνθη! Ἦρθες νὰ κάνης ἐπίσκεψι τῆς κερᾶς Λαγόφας;

Μερικοὶ ἐγέλασαν.

Ἡ Οἰνάνθη βέβαια ἔκαμνε ἐπισκέψεις τῆς κερᾶ-Λαγόφας κάθε φορὰ ποῦ εἶχε λεπτὰ κ' ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν εἶχε ἦταν πελάτισσα ποῦ ἔπινε προθύμως ἐπὶ πιστώσει, ὅταν τῆς ἔδιδαν ἐννοεῖται! Μά, ἡ Λαγόφα δὲν τῆς ἔδιδε πάντοτε. «Ὅχι, κόρη μου, σήμερα δὲν ἔχει ἢ, πλήρωσε πρώτα ὄ,τι χρωστᾷς». Ποῦ νὰ τὰ βρῆ τὰ λεπτὰ! Ἐψάρευε λαυράκια στοὺς βράχους μὲ τὴν ἀρμιδιά, ἢ ἀστακούς, ὅταν ἦτον ἀμπωτις, κατὰ μῆκος τῆς παραλίας; τὸ ἐμπόριον ἐπήγαινε κακὰ εἶναι ἀλήθεια πῶς εἶχε καὶ τὸν Γιάννη της — ἕνα παιδί ποῦ δὲν ἐγνώριζε καλὰ καλὰ πατέρα! — τὸν Γιάννη της, εἰκοσιτριῶν χρόνων, χεροδύναμο, ποῦ ἐταξίδευε μὲ τὸν Γκυλάρμω κ' ἐκέρδιζε κάτι τι ἀπὸ τὸ ψάρεμα; ἀλλ ἦτον καὶ αὐτὸς ἕνας ὑποκριτῆς, ἕνας μέθυσος σὰν τὴ μητέρα του, ἀξιος γιὰ πολλὰ πράγματα... καὶ τὸ χρεῖμα, ὅταν εἶχε, ἔφρευγε γρήγορα στὸ καπηλειό. Τὸ χρεῖμα τὸ κρατοῦσε γιὰ

τὸν ἑαυτό του! Στὸ σπῆτι, μαῦρη φτώχεια.

Ἡ Οἰνάνθη ἔχαμογέλασε, ἐν ἀόριστον χαμόγελο, κ' ἐφάνηκαν τὰ μεγάλα λευκὰ τῆς δόντια.

— Αἴ, καὶ μ' αὐτό; Τί σὲ μέλει;

— Λοιπόν, ἔχομε λεπτὰ;

Δὲν ἀπήντησε.

Ἡ Λαγόφα ἐκινούσε τὸ κεφάλι. Ὅχι, οὔτε σήμερα δὲν εἶχε. Καὶ δὲν ἤθελε γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸ χρεὸς τῆς. Ἀπ' ἐναντίας.

Καὶ διηγήθηκε τὴν ἱστορία.

Ἀπ' ἐναντίας ἔφερε μαζί της ἀγκίστρια, ὄλο ἀγκίστρια, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πιῆ. «Νά, τ' ἀγκίστρια μου, κερᾶ-Λαγόφα, καὶ δός μου νὰ πιῶ!» Αἰωνίως ὁ ἴδιος σκοπός. Ἡ Λαγόφα εἶχε ἕνα δοχεῖον γεμάτο ἀγκίστρια τῆς Οἰνάνθης; δὲν ἤθελε ἄλλα; ποτὲ δὲν ἔπλεοναν πίσω καὶ νὰ πληρώσουν; καὶ τὸ χρεὸς ἐμεγάλωνε. Ἐπειτα, πῶς θὰ ἐψάρευε ἡ καυμένη αὐτῆ Οἰνάνθη χωρὶς ἀγκίστρια, ἂν ὄλο τὰ ὑποθήκευε;

Καὶ ἡ Λαγόφα ἦταν ἀποφασισμένη νὰ μὴν τῆς δόσῃ σήμερα νὰ πιῆ!

Ὅλοι γελοῦσαν.

Ἡ Οἰνάνθη δὲν ἔλεγε τίποτε, ἐκύτταζε τὴν κάπηλον σὰν παραπονεμένη, ἔπειτα ἐκύτταζε εἰς τὸ τραπέζι τὴν φιάλη μὲ τὴ μαστίχα, τὰ ποτήρια...

Ὁ γέρο-Νόελ τὰ εἶχε γεμίσει. Ἐβγαλεν ἀπὸ τὸ στόμα του τὸν καπνὸν ποῦ μασοῦσε, τὸν ἔβαλε μέσα στὸν σκούφο του καὶ ἐκτύπησαν τὰ ποτήρια — σιωπηλοὶ — καὶ ἦπιαν μονομιάς τὸ ἀγαπητὸ καὶ θερμαντικὸ ποτόν.

Καὶ ἡ Οἰνάνθη τοὺς ἐκύτταζε σὰν παραπονεμένη.

Ὁ Φραγκίσκος ἀστειεύετο — ἠὲχαριστεῖτο πάντοτε νὰ τὴν πειράξῃ, τὴν καυμένη τὴν Οἰνάνθη.

Ὁ Ταλάρνης, ποῦ ἤξιζε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὴν ἐλυπήθηκε. Ἐβαλε τὸ χεῖρ στὴν τσέπη τοῦ γελέκου του, ἐπῆρε μιὰ πεντάρα καὶ τὴν ἔρριψε στὸ τραπέζι.

— Ἐλα, Λαγόφα, δός της ἕνα ποτηράκι, ἔλα!... Ἐγὼ κερνῶ.

Τώρα, ἔχαμογελοῦσεν εὐχαριστημένη.

Ἡ Λαγόφα ἐγέμισε τὸ ποτήρι. Τὸ ὄφραϊον ὑγρὸν ἔτρεχε ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς Οἰνάνθης ἀνάμεσα στὰ δάκτυλά της; τὸ ἦπιε γρήγορα, ἐστράγγισε τὸ ποτήρι ὡς τὴν τελευταία σταλαματιά καὶ τὸ ἔβαλεν ἐπάνω στὸ τραπέζι. — Εὐχαριστῶ, εἶπε.

Οἱ ἄλλοι ἐγελοῦσαν.

— Ἐτσι, χωρὶς νὰ τσουγκρίσωμε τὰ ποτήρια; εἶπε ὁ Λεκκέρ.

— Διάβολε! μά... γιὰ νὰ τσουγκρίσωμε πρέπει νὰ πληρώσῃς ἕνα ποτηράκι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐμβῆκεν ὁ ἄρχιτελώνης μὲ τὸν ἀνώτερόν του Κουϊλλιανὸν καὶ ἐπλήρωσε τώρα αὐτὸς γενναῖος τῆς ὄφρας τὸ ποτήρι.

Ὅχι, δὲν ἦτον ὄφραϊα!

Τὸ πρόσωπόν της εἶχε φουσκάλιδες, τὰ μῆλα ἐξέχοντα καὶ κόκκινα, κάτι παράξενα μάτια, θολὰ; ποῦ ἡ κόρες ἐνόμιζες πῶς ἦταν βυθισμένες σὲ μιὰν ὀμίχλη. Ποτὲ δὲν ἦτον πῶς ὄμορφη, ἀκόμη καὶ νέα, ὅταν ἔτρεχε μὲ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον στὴν παραλία ἢ στοὺς ἀγρούς ὅπου εἶχε ἀποκτήσει καὶ τὸν Γιάννη της. Τώρα ἤρχισαν νὰ τὴν πέρνουν τὰ χρόνια καὶ δὲν εἶχε πολλοὺς νὰ τὴν τριγουρίζουν.

Οἱ δύο τελῶναι ἔδωκαν κάποια ζωηρότητα στὴν ὀμίχλη. Ἐγελοῦσαν. Μιλοῦσαν ὄλοι μαζί. Τῆς ἐπέσπεραν ἀκόμη δύο ποτηράκια καὶ διεσκέδαζαν μαζί της. Τῆς εἶπαν νὰ χορέψῃ... Ἐστριφογύριζεν ἐμπρὸς στὴν ἐστία μὲ τεντωμένα τὰ χεῖρα, ἐτραγουδοῦσε ἕνα παλῆ τραγοῦδι ποῦ δὲν ἐνθυμεῖτο τὰ λόγια, καὶ πότε πότε ἔβαλε μιὰ φωνὴ βραχνή; μιὰ στιγμὴ παρ' ὀλίγον νὰ πέσῃ.

Ὀμίλησαν γιὰ τὸ παιδί της... Γιατί δὲν τοῦ ἔδιδε λεπτὰ; θὰ μποροῦσε νὰ κερδήσῃ ὅμως... ἂν ἤθελε νὰ ἐργασθῇ... Μά, διάβολε! ἦταν καὶ αὐτὸς προκομμένος. Ἐπροτιμοῦσε νὰ τρέχῃ στὰ καπηλειά, νὰ κοιμάται, μόνον ὅταν μεθοῦσε.

Ἡ Οἰνάνθη ἐθύμωσε καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν ὑπερασιπθῇ.

— «Ὅ,τι μποροῦσε ἔκανε; τί τὸν ἔμελε τὸν κόσμο!»

— Καὶ ὅταν σὲ ξυλλίξῃ, εἶπε περιπαικτικῶς ὁ Μπιβίκος, θὰ μᾶς πῆς πάλι: τί τὸν μέλει τὸν κόσμο;

Ἐγινε κατακόκκινη. Ἐφώνησε: Δὲν εἶναι ἀλήθεια!... Καὶ ἔπειτα;... ἂν τοῦ ἀρέσῃ!...

Ἡ Λαγόφα παρενέβη:

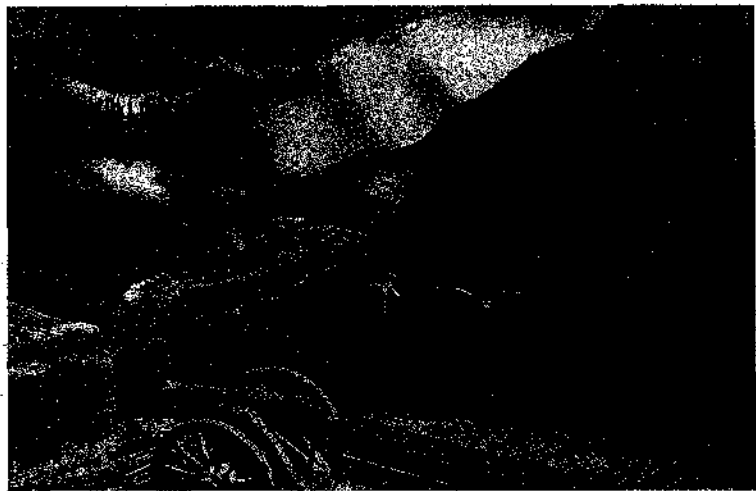
— Ἀφήστε τὴν λοιπόν. Μὴ τὴν πειράξετε!...

Ἄλλ' ἐκεῖνοι διεσκέδαζαν.

Ὁ Φραγκίσκος προπάντων ἐπέμενε μὲ πείσμα. Πρὸ πολλοῦ τὰ εἶχε μὲ αὐτὸν τὸν Γιάννη της. — Ἄν τοῦ ἀρέσῃ, αἴ;... Ἄν τοῦ ἀρέσῃ!... Καὶ ὅταν ψάχνει τῆς τσέπης;... Τί τὸν μέλει τὸν κόσμο, αἴ;

Ἐξημμένη ἡ Οἰνάνθη ἐβάδισε κατ' ἐπάνω του:

— Τι είπες;
 — Ναί· σάν ψάχνει της τσέπες!... τὰ γελέκα!... τὴν ὥρα ποῦ λείπουν οἱ ἄλλοι...
 Μά, αὐτὸ εἶναι δουλειὰ τῆς ἀστυνομίας!
 Κατακόκκινη, κλονιζομένη, ἐπροχώρησε, τὸν ἠπειλίησε:
 — Πές το ξανά!
 — Νὰ τὸ ξαναπῶ, αἱ; Λοιπὸν σοῦ τὸ λέω, ἐγώ, πῶς εἶναι ἕνας κλέφτης ὁ γυιὸς σου!
 Ἄρπαξεν ἕνα μάχαϊρι στὸ τραπέζι ἐπάνω καὶ ὤρμησε. Ὁ Μπιβίκος ὑπεχώρησε. Ἡ Λαγόφα ἐφώναξε:
 — Οἰνάνθη! Οἰνάνθη!
 Ἄλλ' ἐκείνη τίποτε δὲν ἤκουε. — Ἄ, εἶπε πῶς ὁ γυιὸς της εἶναι κλέφτης!... Τώρα νὰ ἰδοῦμε!
 Κ' ἐπροχωροῦσε μὲ τὸ μάχαϊρι ὑψωμένον, μὲ μιὰ φλόγα στὰ μάτια της, τὰ θολωμένα ἀπὸ τὰ χρόνια, ἀπὸ τὸ κτηνώδες καθημερινὸν μεθύσι.
 — Ἄ, τώρα νὰ ἰδοῦμε ποιὸς λέει κλέφτη τὸ παιδί μου!

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

Ἄλλ' ὁ Μιχάλης, ὁ ἀρχιτελώνης, τῆς ἀρπαξὲς τὸ χέρι νὰ τὴν ἀφοπλίση
 Μανιώδης ἐμάχητο, ἔδιδε γροθιές, ἐκτυποῦσε μὲ τὰ πόδια. Τὴν ἔσυραν. Τὴν σκουνοῦσαν. Ὁ Κουίλιανὸς τὴν ἐσήκωσε καὶ τὴν ἔρριξεν ἔξω. Καὶ ἐκλείσαν τὴν θύρα κ' ἐτράβηξαν τὸν σῦρτη.
 Ἐφάνηκε καὶ πάλιν πίσω ἀπὸ τὰ πρασινωπὰ γυαλιὰ τοῦ παραθύρου — καὶ δείχνει τὴ γροθιά της καὶ οὐρλιάζει...
 Τέλος ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ κλονιζομένη.
 Ἐβρεχε δυνατά...
 Δὲν ἔπλενε ἡ βροχὴ αὐτὴ, σάν χεῖμαρος, ποῦ ἐσκέπαζε τὴν μεγαγχολικὴν πεδιάδα, τὸν ξερόκαμπο, τὴν μανιώδη θάλασσαν ἐκεῖ κάτω...
 Καὶ εἰς ὄλην τὴν παραλίαν ἐβουίζε ὁ δυτικὸς ἄνεμος μὲ λύσσαν, καὶ παρέσυρε τὰ σύννεφα, κ' ἐκτυποῦσε τὰ κύματα, κ' ἐκτυποῦσε τῆς χαμηλὲς καλύβες, ζωρμένες ἀπὸ τὸν φόβον τους ἐπάνω στὴ γῆ.
 Καιρὸς γιὰ τὸ κατηλιό.

Μετάφρ. Κ. Μ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Τρισεύγενη, δράμα σὲ τέσσερα μέρη,
 ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.

Ο κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ κορυφαῖος μεταξὺ τῶν ζώντων ἑλλήνων ποιητῶν. Ὄταν, πρὸ τινῶν ἐτῶν, τὸ παλαιὸν «Ἄστυ» τὸ ὁποῖον ἦτο τότε τὸ «Νέον», — ἔκαμε ψηφοφορίαν πρὸς ἀνακήρυξιν «κρίτικος τῶν ποιητῶν», ὁ κ. Παλαμᾶς συνεκέντρωσε τὰς ἐκλεκτοτέρας καὶ τὰς περισσοτέρας ψήφους. Τῆς ἐκτιμήσεως ταύτης τῶν συναδέλφων του, τῶν λογίων, δὲν εἶνε ἀμέτοχον καὶ τὸ πολὺ κοινόν, καὶ ἂν τὰ νεότερα ἔργα τοῦ ποιητοῦ θεωροῦνται, καὶ κατηγοροῦνται μάλιστα, ὡς σκοτεινὰ καὶ ἀκατάληπτα, καὶ ἀπροθύμως ἀναγινώσκονται, ἀλλ' ὁ κ. Παλαμᾶς, εὐτυχῶς, ἔχει καὶ παρελθὸν ἀριστὰ φωτεινὸν κ' εὐνόητον, ἡ δὲ φήμη του, ἡ αἰρομένη ὄλονεν εἰς ὕψος διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ὀλίγων, στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀσφαλούς βάσεως τοῦ παρελθόντος τούτου. Ὄταν κάποιος μύστης, νέος ἄνθρωπος μαγευμένος ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν «Πατριδῶν», τοῦ «Τάφου», τῶν «Ἐκατὸν φωνῶν τῆς λύρας», ἀνακράξῃ μὲ ὄλον τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς νεότητος: «Ἄ, ὁ Παλαμᾶς εἶνε μέγας ποιητής!» ὁ βέβηλος, ὁ παλαιός, ἀποκρίνεται «ναί!», διότι καὶ αὐτὸς ἔχει νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ «Ἀγιόκλημα», τὰ «Νεῖατα τῆς Γιαγιάς», τὰ «Δῶρα τῆς Ψυχῆς».
 Ἔως τώρα ὁ κ. Παλαμᾶς εἶχε γράψῃ ποιήματα, — ἀμέτρητα ποιήματα, — κριτικὰς μελέτας μὲ τὴν ἰδίαν ἀφθονίαν, καὶ δύο-τρία διηγήματα. Πρὸ πολλοῦ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ γράψῃ καὶ δραματικὰ ἔργα, ἀλλὰ μόνον κάποια θεατρικὴ κίνησις, ἐνθαρρυντικὴ, τὸν ἔκαμεν ἐπ' ἐσχάτων νὰ σκεφθῇ, ὅτι ἦτο πλέον καιρὸς νὰ «ἐκτελέσῃ» μερικά σχεδιάσματα. Ὡς κέντρον πρὸς τοιαύτην δημιουργίαν, πρὸς τοιαύτην φορὰν τῆς ποιητικῆς δυνάμεως, πιθανὸν νὰ τῷ ἐχρησίμευσε καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου μὲ τὰς τόσας τῆς ἐλπίδας, πιθανώτερον ἀκόμη νὰ τὸν ἐκίνησε καὶ ὁ περιφημὸς λόγος τοῦ κ. Χρηστομάνου εἰς τὸ Διονυσιακὸν Θεάτρον: «Σεῖς οἱ ἐπιλεκτοὶ μεταξὺ τῶν ἑλλήνων

δημιουργῶν, — ἐφαλμωδοῦσε μὲ τὴν ὑποβλητικὴν φωνὴν του ὁ μάγος ποιητῆς τῶν «Ὀρφικῶν Ὑμνων» καὶ τῆς «Αὐτοκρατείας Ἐλισάβετ», — θὰ ποθήσετε καὶ θὰ συντελέσετε τὴν παραγωγὴν ἔργων ὑπερόχου ποιητικῆς συλλήψεως...» Ἄλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι τότε ἐκάθησε πρὸ τοῦ γραφείου του ὁ κ. Παλαμᾶς μὲ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀναπτύξῃ εἰς δράμα τὰς γραπτὰς ἢ ἀγράφους σημειώσεις του, δταν κατεστάλαξαν καὶ διηύγασαν εἰς τὴν ψυχὴν του αἱ ἐντυπώσεις, ὅσαι τοῦ ἐγεννήθησαν ἰσχυραὶ καὶ πολυπληθεῖς ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θεατρικῶν ἔργων τοῦ κ. Ψυχάρη, τοῦ «Γουανάκου» καὶ προπάντων τοῦ «Κυρούλη».

Οὕτως ἐγεννήθη ἡ πρὸ πολλοῦ συλληφθεῖσα «Τρισεύγενη». Εὐκόλα εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐπροκάλεσεν, ὡς τὸ πρῶτον δραματικὸν ἔργον ποιητοῦ, τόσον φημισμένου. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο θὰ ἐξεδηλόνετο ζωηρότερα τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης, ἂν κάποια αὐτῆς παρεξήγησις ἢ μᾶλλον μοιραία δυσκολία δὲν ἐμπόδιζε τὴν «Νεῖαν Σκηὴν» νὰ παραστήσῃ τὸ δράμα, πρὶν ἀποσύρῃ ὁ ποιητῆς τὸ χειρόγραφόν του. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λυπηρᾶς αὐτῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς, (καὶ ἄς ἐγεννήθη τόσον πείσμα ἐκατέρωθεν, καὶ ἄς ἐγράψαν ὅσα πειρακτικὰ δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ γραφοῦν), εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ «Νεῖα Σκηὴ» δὲν εἶχε τὰ μηχανικὰ μέσα νὰ κατορθώσῃ ἐντὸς μιᾶς ἐσπέρας πέντε ἀλλαγὰς σκηνογραφίας, — τὸ ἀποτέλεσμα, λέγω, εἶνε ὅτι ἡ «Τρισεύγενη» ἀπὸ τὴν διπλὴν ζωὴν κάθε δραματικοῦ ἔργου, ζῆ πρὸς τὸ παρὸν τὴν ζωὴν τοῦ βιβλίου, — ἐνὸς κομποτάτου ἀληθῶς βιβλίου, — καὶ κατὰ συνέπειαν, ἀντὶ νὰ τὴν κρίνω σήμερον ἀσφαλῆστερα εἰς τὴν «Θεατρικὴν Ζωὴν», τὴν κρίνω μὲ ὄλον τὸν δισταγμὸν τὸν ὁποῖον μοῦ προξενεῖ ἐν ἀδοκίμαστον ἔργον, εἰς τὴν «Φιλολογικὴν».

Διότι, εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν ποῦ γεννᾶται φυσικὰ, προκειμένου πάντοτε περὶ ἔργου ἀναμφισβητήτου καὶ ὑπερόχου φιλολογικῆς σφραγίδος, — ἡ «Τρισεύγενη εἶνε δράμα;» — θὰ ἤμουν εἰς θέσιν νάπαντήσω διὰ τῶν πραγμᾶ-

των, διὰ τῶν ἐντυπώσεων τῆς παραστάσεως, ἐνῶ τώρα εἶμαι ὑποχρεωμένος νάπαντήσω διὰ συλλογισμῶν. Ὁ κ. Παλαμᾶς φρονεῖ ὅτι τὸ ἔργον του εἶνε διὰ τὸ θέατρον καὶ τὸ λέγει εἰς τὸν πρόλογόν του ῥητῶς: «Τὸ δράμα τοῦτο δὲν ἔγινε μὲ τὸ μιονάκριβο σκοπὸν νὰ παρασταθῆ. Ὅμως μῆτε ποῦ τὸ κρίνω ἀταίριαστο γιὰ τὴ σκηνή». Ἀλλὰ τοῦτο βέβαια δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα... ἀρκεῖ ἀπλῶς διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἕνα κριτικὸν τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἐξετάσῃ. Ἐκτὸς τούτου, ὁ ἴδιος κ. Παλαμᾶς, εἰς τὴν ἀπάντησίν του πρὸς τὸν κ. Χρηστομάνον, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ «Τρισεύγενη» ἐπαίχθη ἤδη εἰς τὸ φανταστικόν του θέατρον, καὶ ὁ ποιητὴς εἶδεν ὅτι ἐπέτυχεν κ' ἐχειροκροτήθη. Ἄν ὁ κ. Παλαμᾶς δὲν ἐβάπτιζε τὴν «Τρισεύγενη» δράμα, καὶ ἂν δὲν εἶδεν δημοσίᾳ τὰς ἀνωτέρω διαβεβαιώσεις, ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ θεωρήσῃ τὸ ἔργον του εὐθὺς ἕξ ἀρχῆς ὡς διαλογικὸν ποίημα, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν γράφονται διὰ νὰ παρασταθοῦν οὔτε εἰς πραγματικὸν οὔτε κἀν εἰς φανταστικὸν θέατρον, — καὶ ζήτημα τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε. Τώρα ὁμως ὑπάρχει. ■

Πεζᾶ, ξηρὰ καὶ βέβηλα, πρέπει νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ὑπόθεσιν: Ὁ ποιητὴς μᾶς μεταφέρει εἰς κάποιαν χώραν τῆς Ρούμελης, κοντὰ πρὸς τὴν θάλασσαν, πρὸ σαράντα χρόνων. Ἡ Τρισεύγενη εἶνε κόρη τοῦ Δεντρογαλῆ ἀπὸ τὴν πρώτην του γυναῖκα. Φαίνεται ὅτι ἦτο θαυμασίως ὄρατα ἢ μητέρα τῆς Τρισεύγενης, — ὁ Δεντρογαλῆς τὴν εἶχε «ψωνίσῃ» ἀπὸ τὴν Βλαχιάν, — καὶ κάποιος ξένος καλλιτέχνης, ὁ ὁποῖος εἶχε διαμελῆν ἄλλοτε ἐκεῖ, αὐτὴν ἐπῆρεν ὡς πρότυπον διὰ νὰ πλάσῃ τὴν «γοργόνα» τῆς βρύσης, τὴν ὅποιαν ἐχάρισεν εἰς τὸν τόπον. Ἡ γοργόνα αὕτη, ἢ καλλιτέρα ὅλη ἢ βρῦση μὲ τὴν γοργόναν ἀπὸ πάνω, εἰς τὸ δράμα συμβολίζει τὴν Τρισεύγενην. Ρίχνουν πέτρες καὶ πιστολιεὶς καὶ σακατεύουν τὸ πανεύμορφον ἄγαλμα οἱ μεθυσμένοι πανηγυριῶτες, καὶ ὁμως τὸ φοβοῦνται, τὸ θαυμάζουν καὶ τὸ λατρεύουν... Ὁμοίως καὶ τὴν Τρισεύγενην τὴν πληγώνουν μὲ τὴν καταλαλιάν, μὲ τὴν κακογλωσσίαν των, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἀλλὰ τὴν προσκυνοῦν, τὴν ἐρωτεύονται, τὴν λιβανίζουσι. Ἡ κόρη ἔχει κληρονομίαν ἀπὸ τὴν μητέρα της ὅλα τὰ σωματικὰ χαρίσματα ποῦ ἐνέπνευσαν τὸν καλλιτέχνην, τελειοποιημένα: ἀλλὰ μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ μίαν ψυχὴν θερμὴν καὶ ἀνυπότακτον, ἕνα χαρακτῆρα ὑπερήφανον καὶ περιφρονητικόν, μίαν διάθεσιν χαροκόπου, μίαν ἐλευθερίαν ἢ ὁποῖα δὲν ταιριάζει καθόλου μὲ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα

τῆς χώρας, καὶ δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ μαγεύῃ διαρκῶς καὶ νὰ σκανδαλίσῃ τοὺς χωριανούς. Δὲν εἶνε βέβαια ὅλοι ὅμοιοι: ἢ Ποθοῦλα ἔξαφνα, ἢ ἀλαφροῦσκιωτη κόρη, ποῦ βλέπει ὄνειρα καὶ στὸν ὕπνον της καὶ στὸν ξύπνον, λατρεύει τὴν Τρισεύγενην ὡς Παναγίαν καὶ τῆς προσφέρει ὡς καὶ αὐτὰ τὰ σπάνια «διπλὰ γαρύφαλα τῆς φωτιᾶς», ποῦ τὰ εἶχε διὰ τὸ εἰκόνημα... Ὁ Νίκαιος πάλιν, ὁ θαυμάσιος βιολιτζής, ὁ ὁποῖος πιστεύει μόνον εἰς τὴν Εὐμορφίαν καὶ ὁμιλεῖ ὡς ὁ καλλιτέρας μαθητὴς τοῦ Ράσκιν, συντρίβει τὸ βιολί του σ' ἕνα πανηγύρι, καὶ τὸ πετᾷ στὰ πόδια τῆς Τρισεύγενης. Ὁ Κώστας ὁ Μπουρνόβας ὁμως, ὁ τραχὺς ἀγροφύλακας, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ ἄλλος πόλος, καὶ ἔχει τὰς ἰδέας τοῦ παλινοῦ καιροῦ, καὶ ἀντιπροσωπεύει τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἀσπληροῦς, — φρονεῖ καὶ κηρύττει ὅτι ἡ Τρισεύγενη εἶνε γιὰ σκότωμα, γιὰ κρέμασμα καὶ γιὰ παλούκωμα. Καὶ ὅταν δὲν εἶνε ἐμπρὸς ἢ ἴδια, διὰ νὰ τοὺς μαγεύῃ, νὰ τοὺς ἀφοπλίσῃ, νὰ τοὺς ἀποστομόνῃ, μὲ τὴν χάριν της, μὲ τὴν ἐξυπνάδα της, μὲ τὴν καλωσύνην της, μὲ τὴν εὐμορφίαν της, — ὅλοι σχεδὸν οἱ χωριανοί, ἀπὸ τὴν μητροῖά της ὡς τὸν πατέρα της, εἶνε μὲ τὴν γνώμην τοῦ Κώστα Μπουρνόβα.

Ἐ, δὲν ἔχουν καὶ τόσον ἄδικον οἱ φρονίμοι καὶ οἱ αἰσθητοί. Φαντασθῆτε ὅτι ἡ Τρισεύγενη εἶνε ἐρωτευμένη... καὶ μὲ ποιόν; μὲ τὸν Πέτρον Φλώρη, τὸν καραβοκύρη, ποῦ εἴμπορεῖ νὰ ἔχη ὅλα τὰ προτερήματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτύχημα νὰ εἶνε υἱὸς τοῦ μεγαλητέρου, τοῦ ἀσπονδοτέρου ἐχθροῦ τοῦ πατέρα της. Φυσικᾶ, ὁ γέρω - Καπουλέτος δὲν θέλει οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ. Ἀλλὰ ἡ Τουλιέτα ἀγαπᾷ χωρὶς τὴν ἀδεία του, καὶ σηκώνεται τὸ χάραγμα, καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ πατρικὸν της, καὶ πηγαίνει πρὸς τὸ σπίτι τοῦ Πέτρου Φλώρη, καὶ τὸν ἀνταμόνει μυστικᾶ... Ἀλήθεια τοῦ φεύγει γοργή, μόνον ἀφοῦ ξεριζώσῃ τὰ λουλούδια τοῦ περιβολιοῦ του, διὰ νὰ τοῦ στελεῖ ἄλλα καλλιτέρα, καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ τὴν ἀρπάξῃ στὰ χέρια του ὁ Φλώρης «νὰ τὴν ἀπολάσῃ μὴ γιὰ πάντα, μὲ τὰ ὅλα του, ὀλάκαιρη» ἀλλὰ τί ὠφελεῖ! ἢ προῶν ἡ ἀπουσία τῆς κόρης ἐφανερῶθη, καὶ ὁ Δεντρογαλῆς ἔβαλε τίς φωνές, καὶ ὁ κόσμος ἀναστατώθη, καὶ οἱ γυναῖκες στὴ βρύση κακολογοῦν... Ὅταν γυρίσῃ ἡ Τρισεύγενη, εἰς τὴν ἀρχὴν λέγει ψέματα, προφασίζεται ἔπειτα ὁμως, εἰς μίαν λέξιν τῆς μητροῖας της, ἀγριεύει, καὶ μὲ τὴν ὄρασαν παρησίαν τοῦ χαρακτῆρος της, τὰ ξεσκεπάζει

καὶ τὰ ξεφωνίζει ὅλα: «Τὸν ἀγαπῶ! πεθαίνο γιὰ τὸν Πέτρο Φλώρη!» Ἐτελείωσε, δὲν τὴν χωρεῖ πλέον τὸ πατρικὸν της, καὶ τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας ξεπορτίζει ἀπὸ τὸ σπίτι κάποιας γειτόνισσας, ποῦ τὴν ἐπροφύλαττεν ἀπὸ τὴν πατρικὴν ὀργὴν, πέρνει μὴ βαρκοῦλα, περνᾷ στὸ ἀντικρυνὸν ξερονήσι, — Καραβουστάσι τὸνομά του, — κ' εὐρίσκει τὸν Πέτρο Φλώρη μὲ τὸ καράβι του. Τώρα εἶνε δλη δική του... Ὁ Φλώρης κατανακᾷ τοὺς τελευταίους διαταγμούς, ποῦ ἐπάλευεν ἀκόμη εἰς τὴν φλογερὴν ψυχὴν του μαζὶ μὲ τὸν ἄγριον, τὸν παραξενον, τὸν μοιραῖον αὐτὸν ἔρωτα πρὸς τὴν κόρην τοῦ πατρικοῦ ἐχθροῦ, — καὶ τὴν στεφανώνεται. Ἀπὸ τὸν κρυφὸν ὁμως καὶ βιαστικὸν γάμον ἔλειψε τὸ βιολί τοῦ Νίκαιου, καὶ κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Κώστα Μπουρνόβα, «ἕνας πατέρας μὲ τὴν εὐχή του».

Τὴν στεφανώνεται λοιπόν, καὶ φεύγει εὐθὺς μὲ τὸ καράβι του διὰ ταξίδι μακρινόν. Ἡ νεόνυμφη Τρισεύγενη μένει πρὸς τὸ σπίτι τοῦ ἀνδρός της μόνη. Ὁ Φλώρης δὲν τῆς ἔκαμε τὴν χάριν νὰ τὴν πάρῃ μαζὶ του πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπως τὸ ἠθέλεν ἐκείνη, «φιγούρα ζωντανεμένη» τοῦ καραβιοῦ του, τὴν θέλει τοῦ σπιτιοῦ «νοικοκυρὰ καὶ δέσποινα καὶ σὴγισσα», νὰ κάθεται ἐκεῖ καὶ νὰ τὸν περιμένῃ. Ὁ ἀδελφικὸς φίλος τοῦ Φλώρη, ὁ Πάνος Τράτας, «μάστορας στὰ καράβια καὶ στὴ ζωή», εἶνε διωρισμένος «ὀδηγητῆς» τῆς Τρισεύγενης, σύμβουλος καὶ φρουρός, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀνδρός της. Ἀλλ' ἡ Τρισεύγενη οὔτε τὸν ἀκούει, οὔτε τὸν λογαριάζει. Ἐννοεῖ καὶ τώρα νὰ ζῇ ὅπως θέλει, νὰ κάμνῃ τοῦ κεφαλιοῦ της, ἐλεύθερη πάντα καὶ ἀνυπότακτη, χωρὶς νὰ τὴν μέλῃ οὔτε διὰ τὸν κόσμον, οὔτε διὰ τὸν Πάνον Τράταν. Ὅσον διὰ τὸν ἄνδρα της, διαφέρει αὐτὸς εἶνε ἄλλος ἄνθρωπος, νομίζει αὐτὸς τὴν ἐννοεῖ, αὐτὸς δὲν θὰ τὴν παρεξηγήσῃ ποτέ... Καὶ εἰς τὸ πανηγύρι τῆς Παναγίας τῆς Μοναστηριώτισσας, ἡ Τρισεύγενη λαμπροστολιζεται καὶ πηγαίνει, καὶ χορεύει, καὶ τραγουδεῖ, καὶ μεθᾷ τὸν κόσμον μὲ τὴν μέθην της καὶ μὲ τὴν νεραϊδικὴν εὐμορφίαν της. Ὁ νέος Καραλῆς εἶνε ἐχθρὸς τοῦ ἀνδρός της, καὶ ὁμως δὲν διστάζει νὰ χορεύῃ μαζὶ του, καὶ τὸ χειρότερον, νὰ δανεισθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιον δύο ἑκατοστάρια, τὰ ὁποῖα ἠθέλε διὰ τὰς ἀγαθοεργίας της. Αὐτὸ καταντᾷ σκάνδαλον ὁ Πάνος Τράτας φεύγει ἀπὸ τὸ πανηγύρι θυμωμένος, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν τῆς κάμνει σκηνὴν δυνατὴν εἰς τὸ σπίτι της. Εἶνε ἀκριβῶς τὸ μέρος τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον ἐπροωτοδημοσι-

εῖθη εἰς τὰ «Παναθήνια», καὶ οἱ ἀναγνώσται μας θὰ ἐνθυμῶνται μὲ πόσῃ περιφρόνησιν ἀποπέρνει τὸν «ὀδηγητῆν» ἢ Τρισεύγενη, καὶ πῶς εἰς τὸ πείσμα του ἀποφασίζει νὰ ὑπάγῃ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν γάμον τοῦ Καραλῆ, ὅπου ὁ ἴδιος πρὸ ὀλίγου τὴν εἶχε προσκαλέσῃ.

Ὅλ' αὐτὰ πηγαίνουν 'στ' αὐτὰ τὸ ἀνδρὸς της. Τοῦ τα γράφει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πάνος Τράτας: «Ἐλα!» Καὶ ὁ δυστυχισμένος Πέτρος Φλώρης ἀφίνει τὸ καράβι του καὶ τὴ δουλειά του στὴ μέση, θαλασσοπνίγεται μ' ἕνα ψαροκάϊκο, καὶ γυρίζει πρὸς τὸ χωριὸν τοῦ σάν τρελλός. Ὁ πρῶτος ποῦ συναντᾷ εἶνε ὁ Καραλῆς τοῦ μετροῦ τὰ δύο ἑκατοστάρια, διὰ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του, τοῦ μετροῦ ἀκόμη κ' «ἕνα χτύπο κατακέφαλα μὲ τὴν γροδιά του», ποῦ τὸν ἀφίνει μισόνεκρον. Ἐπειτα τρέχει πρὸς τὸ σπίτι του. Ἡ Τρισεύγενη γονατίζει ἐμπρὸς του καὶ τοῦ τ' ἀρνείται ὅλα: «Ψέματα! ψέματα! μὲ κατατρέχουν! — Ψέματα ὁ Καραλῆς; ψέματα ὁ Πάνος ὁ Τράτας; — Ψέματα ὅλοι, ὅλοι εἶνε ὄχτροί μου καὶ μοῦ θέλουνε τὸ κακὸ μου! — Δὲν πῆγες στὸ πανηγύρι; — Ὁχι, δὲν πῆγα. — Δὲ χορεύεις μὲ τὸν Καραλῆ; — Δὲ χορεύω. — Στὸ γάμο δὲν ἦσουνα τοῦ Καραλῆ; — Ὁχι, Πέτρο Φλώρη! — Δὲν εἶσ' ἐσὺ ποῦ δανείστηκες ἀπὸ τὸν Καραλῆ μετροῦ; — Δὲ δανείστηκα. — Βρὲ δὲν εἶν' αὐτὴ ἡ ὑπογραφή σου; (καὶ τῆς βάζει τὸ χρεωστικὸν στὰ μάτια της). — Ὁχι, δὲν εἶν' ἡ ὑπογραφή μου, τὸ χαρτὶ εἶνε ψεύτικο!»

Εἰς τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις ἡ Τρισεύγενη ἀνέκαθεν ἔλεγε ψέματα. Ἦτον ἡ μόνη ἀδυναμία, ἢ μόνη ἀνωμαλία τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἀνοικτοῦ χαρακτῆρος της. Αὐτὰ τὰ τελευταῖα, τὰ μεγαλήτερα, τὴν ἔκαμε νὰ τὰ εἰπῇ, ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀγάπην, ὁ φόβος της μήπως ἠθέλε χάσῃ τὸν Πέτρον Φλώρη. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε τίποτε μὲ τὰ ψέματα, ὅπως δὲν θὰ κατώρθωνε τίποτε καὶ μὲ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Πέτρος Φλώρης, ἀλλοίμονόν της, εἶνε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ παρεξηγοῦν... Καὶ καθὼς ἀκούει τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα ψέματα, τρόμον ἀνατριχίλα τὸν περιζῶνει. Νομίζει ὅτι εὐρίσκει αὐτὰ χέρια τοῦ πλέον ἀσπόνδου ἐχθροῦ του, ὅτι ἔχει νὰ κάμῃ ὄχι μὴ μὲ γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ στοιχειό, μὲ ξωτικό, μὲ δαίμονα. Καὶ κινᾷ νὰ φύγῃ, νὰ γλυτώσῃ. Εἰς μάτην προσπαθεῖ ἡ Τρισεύγενη νὰ τὸν κρατήσῃ, καὶ χύνεται ἀπάνω του, καὶ τὸν τραβᾷ καὶ τοῦ φωνάζει. «Μὴ μου φύγῃς!... θὰ γίνῃ μεγάλο κακὸ!» Ὁ Πέτρος Φλώρης φεύγει... Καὶ ἡ Τρισεύγενη πέρνει φαρμάκι — καὶ πεθαίνει. Δὲν εἶνε δι' αὐτὴν ὁ

κόσμος, πού δὲν ἀποτελεῖται ὅλα ἀπὸ Νίκα-
ρους βιολιτζήδες, ἀπὸ ποιητὰς ἱκανοὺς νὰ τὴν
καταλάβουν καὶ νὰ τὴν τραγουδήσουν. Ὁ Κώ-
στας ὁ Μπουρνόβας θριαμβεύει. Καὶ ὁμοίως ὁ
Πέτρος Φλώρης ἐπιστρέφει, — πολὺ ἀργά, ἡ
Τρισεύγενη ἐξερίχησε πλέον, — καὶ τὴν τε-
λευταίαν στιγμὴν παρουσιάζεται ὁ ἀκαμπτος
Δεντρογαλῆς, διὰ νὰ συγχωρήσῃ τὴν πεθαμέ-
νην του θυγατέρα.

Ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν, ἔστω καὶ ὅπως τὴν ἐξι-
στόρησα ἀτελῶς καὶ ἀκροθιγῶς, εἴμπορεῖ κα-
νεὶς νάναγνωρίσῃ, — ἀρκεῖ νὰ μὴν ἔχη προλή-
ψεις ἀριστοτελικὰς καὶ νὰ μὴν κατέχεται ἀπὸ
ιδέας πάλης καὶ καθάρσεως, — ὅτι ἡ «Τρισεύ-
γενη» ἐνέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐνὸς δράματος.
Ἄλλ' ὁ ποιητὴς, ἀπὸ ἀπειρίαν, ἢ ἀδυναμίαν,
ἢ σφαλερὰν ἀντίληψιν τῆς τέχνης, — αὐτὸ μᾶς
εἶνε ἀδιάφορον, — δὲν τὴν ἀνέπτυξε δραμα-
τικῶς. Ὅπως μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν ὁ κ. Χρη-
στομάνος, πρὶν ἀναγνώσω τὸ ἔργον, ἡ «Τρι-
σεύγενη» εἶνε «δράμα ἀπὸ τὴν ἀνάποδον». Θαυ-
μάσιον! — θὰ προσέθετα ἐγὼ μετὰ τὴν ἀνά-
γνωσιν, — ἀλλὰ πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀνάποδον. Ὅτι
ἔπρεπε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνὴν, γί-
νεται μυστικὸν εἰς τὰ παρασκήνια, καὶ τὰνά-
παλιν. Δὲν λέγω ὅτι αἱ σκηναὶ, τὰς ὁποίας
ἐξέλεξεν ὁ κ. Παλαμᾶς, δὲν εἶνε καὶ αὐταὶ
ὠραῖαι· ἀλλὰ θὰ ἦσαν ἀπείρως ὠραιότεραι,
καὶ αὐτόχρημα αἱ ἀναγκαῖαι διὰ τὴν δραματι-
κὴν συγκίνησιν, αἱ ἄλλαι, τὰς ὁποίας μαντεύει
κανεὶς, φαντάζεται ἢ ἀναπλάττει ἐκ διηγήσεων.
Ἐν γένει τὰ πρόσωπα δρῶσιν ὀλίγον καὶ ὁμι-
λοῦν πολὺ, — διότι πάντοτε σχεδὸν διηγούν-
ται τὴν δρᾶσιν. Ἡ Τρισεύγενη, ἡ μάγισσα,
ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ ἔχη τὰς πλέον ἐκθαμβω-
τικὰς ἐμφανίσεις, παρουσιάζεται μόνον εἰς δύο-
τρεις σκηνάς, ἀσημάντους σχεδὸν διὰ τὴν ἰδίαν
τῆς ἱστορίαν. Ὅτι γνωρίζομεν δι' αὐτὴν, τὸ
γνωρίζομεν ἀπὸ ἄλλους. Δὲν τὴν βλέπομεν εἰς
καμίαν ἀπὸ τὰς μυστηριώδεις τῆς καὶ περιπα-
θεῖς συγγενεῖς μετὰ τὸν Πέτρον Φλώρη, — ὡς τί
ὠραία ποῦ θὰ ἦτο! — οὔτε εἰς τὸ Πανηγύρι
δουοῦ ἀναίελλε ὡς ἥλιος καὶ χορεύει μετὰ τὸν
Κάραλην, καὶ ὅπου ὁ Νίκαιος, μεθυσαμένος
χωρὶς κρασί, σπάζει τὸ βιολί του στὰ πόδια
τῆς· οὔτε εἰς τὴν τελευταίαν καὶ σπαρακτικὴν
σκηνὴν μετὰ τὸν ἄνδρα τῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ
ἐβάσιζεν ὅλην τὴν ἐντύπωσιν κάθε ἀληθινὸς
δραματικὸς οὔτε ἐπιτέλους εἰς τὸν πραγματικῶς
ὠραῖον καὶ ποιητικὸν θάνατόν τῆς. Ἀναγνω-
ρίζω, ὅτι σκοπίμως κ' ἐν ἐπιγνώσει τελεία ὁ
ποιητὴς ἔκαμε τὴν ἡρωίδα του ν' ἀποθνήσκῃ

ἀρχαϊκώτατα ἔξω τῆς σκηνῆς· ἀλλὰ διὰ νὰ προ-
ξενήσῃ ὅλην τῆς τὴν ἐντύπωσιν ἢ τραγικὴ
αὐτὴ ἀφάνεια, ἔπρεπε νὰ προηγηθοῦν μερικαὶ
σκηναὶ αὐτοπρόσωποι, τὰς ὁποίας Ἄγγελοι
κ' Ἐξάγγελοι δὲν εἶνε ἱκανοὶ νάναπληρώσουν,
ὅσον ζωηρὰ καὶ ἂν διηγούνται. Δὲν εἰξέρω
ἂν ἔχω ἄδικον· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀπὸ ὅλον
αὐτὸ τὸ τετράπρακτον δράμα, ὁ θεατὴς, — τοῦ
πραγματικοῦ τοῦλάχιστον θεάτρου, — δύο μό-
νον στιγμὰς γνησίας δραματικῆς συγκινήσεως
θὰ εἶχε νάπολαύσῃ: εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας
πράξεως, ὅταν ὁ Πέτρος Φλώρης, μετὰ τὸν πο-
λυκύμαντον ἐκείνον διάλογον, ἀπάγει τὴν Τρι-
σεύγενην νὰ τὴν στεφανωθῇ, πρὶν εἰσορμηθῆ
εἰς τὴν παράγκαν τοῦ καραβοστασιοῦ ὁ κατα-
ζητῶν αὐτὴν κόσμος· καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς τε-
τάρτης, ὅταν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Φλώρη παρου-
σιάζεται τελευταῖος ὁ Δεντρογαλῆς.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἀοριστίαν τῆς ἐντύψεως θὰ
συντελέει, νομίζω, καὶ ὁ διάλογος, ὁ ὁποῖος δὲν
εἶνε καθόλου δραματικὸς. Ἡ λυρική μέθη βα-
σιλεύει ἀπὸ ἀκροῦ εἰς ἀκρον. Ὅλα σχεδὸν τὰ
πρόσωπα εἶνε ποιηταί, φιλόσοφοι, αὐτοπαρα-
τηρηταί, συζητηταί, ὁ ἄλλος. Ὅμιλοῦν ὅπως
ὁμιλεῖ ὁ κ. Παλαμᾶς, εἴτε ὅταν συνθέτῃ ἕμνους,
εἴτε ὅταν πραγματεύεται θέματα αἰσθητικά. Ἡ
ἰδία γλῶσσα, ἡ ἰδία φρασεολογία, ὁ ἴδιος
οἰστρος, ὁ ἴδιος ρυθμὸς. Τὸ δράμα σχεδὸν ὁλό-
κληρον εἶνε ἔμμετρον, καὶ δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ
νὰ τὸ χωρίσῃ εἰς στίχους:

*Καὶ τόσο γαρδιακὰ κ' ἀφρόντιστα χαιρόμουν,
Ὅσο ποτὲ ἐξέ μου ἀπέλευσε,
Στὸ παηγύρι μέσα τὸ θεότιλλον,
Ὁ στοχασμὸς τοῦ ἄντρα μου...*

(Τρισεύγενη)

*Ἐὼν δὲν εἶσαι γὰρ νὰ κλαῖς γιατί
Μαζί σου κλαίει ὁ κόσμος ὅλος!*

(Ποθοῦλα)

Οἱ ἱαμβοὶ αὐτοί, — καὶ σὰς βεβαίω ὅτι δὲν
ἐδιάλεξα τοὺς τελειότερους, — ἀπαρτίζουν ἔξοχα
λυρικά τεμάχια καὶ θωπεύουν τὸ ἀντὶ μετὰ τὴν
γλυκυτέραν μουσικὴν· ἀλλὰ συγχρόνως σχημα-
τίζουν καὶ ὡς ἓνα σύννεφον χρυσοροδίνον, τὸ
ὁποῖον περιβάλλει μυστηριώδως τὰ πρόσωπα,
καὶ καταργεῖ τὸν νόμον τῆς βαρῆτος, καὶ
τὰ κάμνει νάεροβατοῦν μᾶλλον παρὰ νὰ πα-
τοῦν ὡς ἄνθρωποι τὴν γῆν. Καὶ μοῦ φαίνε-
ται ὅτι κανὲν ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτὰ δὲν εἶνε
πραγματικόν, ἀληθινόν, ζωντανόν, πλάσμα μιᾶς
μεγάλης Τέχνης τελοπάντων. Λέγουν ὠραῖα λό-
για, ναί, ἀλλὰ τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ δὲν

ἔπρεπε νάκούονται. Συχνότατα εἶνε ἡ ἰδέα τοῦ
ποιητοῦ, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ λανθάνῃ κάτω
ἀπὸ ἄλλα λόγια, πολὺ διαφορετικὰ· ἄλλοῦ εἶνε
ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀκροατοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ποιη-
τὴς δὲν ἔπρεπε νὰ προλαμβάνῃ· ἄλλοῦ εἶνε
τὸ σχόλιον τοῦ κριτικοῦ, τὸ ὁποῖον μόνον εἰς
τὸ περιθώριον τοῦ δράματος θὰ εἶχε τὸν τό-
πον του. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὁ κριτικὸς ὁ ὁποῖος
ἠθέλε νάναλύσῃ τὰ πρόσωπα τῆς «Τρισεύγε-
νης», δὲν θὰ ἠσθάνετο τὴν παρομοιαν δυσ-
κολίαν: δὲν θὰ εἶχε παρὰ νάντιγράψῃ τοὺς
μονολόγους των. Τὰ μάτια των εἶνε διαρκῶς
ἐστραμμένα πρὸς τὰ σκοτεινότερα ἀβύσσους
τῆς ὑπάρξεώς των, καὶ ἄλλο δὲν κάμνουν παρὰ
νάναλύουν καὶ νάνατέμνουν τὴν ψυχὴν των,
χωρὶς λάθος, χωρὶς διαταγμὸν. Οἰουδήποτε φι-
λοσόφου ἢ αὐτοπαρατήρησις καὶ ἡ αὐτοεπί-
γνωσις ὡχρηῖ πρὸ τοῦ χαρίσματος τῶν ἀπλοῦ-
κῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς μίαν
ἐλληνικὴν ἀκρογιαλίαν, πρὸ σαράντα χρόνων.
Ἄλλ' εἰς τὰ ἔργα τῆς μεγάλης Τέχνης δὲν γί-
νεται ἔτσι. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ, ὅπως καὶ εἰς
τὴν ζωὴν, ἐξηγουῦνται ἐμμέσως διὰ τῆς δρά-
σεως καὶ διὰ τῶν λόγων, — εἴτε ἀπλῶν ὅπως
εἰς τὰ νεώτερα δράματα, εἴτε τορνευμένων
ὅπως εἰς τὰ ἀρχαιότερα, — οἱ ὁποῖοι συνο-
δεύουν τὴν δρᾶσιν, χωρὶς σκοπὸν αὐτοεξηγή-
σεως. Ἡ φιλοσοφία δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰ
δραματικὰ ἔργα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξέρχεται ἀπὸ αὐτὰ·
καὶ ἡ ποιησις δὲν τὰ παραγαμίζει ἐκ προμε-
λέτης, ἀλλ' ἀπεκρίσας ἀναβλύζει ἐκ τῆς πραγ-
ματικότητός των. Ἐχει καὶ τέτοια εὐτυχεῖ μέρη
εἰς τὴν «Τρισεύγενην» ὁ κ. Παλαμᾶς. Ἡ Πο-
θοῦλα, εἰς τὴν τελευταίαν πράξιν, φωνάζει πρὸς
τὸν κόσμον ὁ ὁποῖος κατακλύζει τὸ λιανικὸν,
ἐνῶ μέσα ψυχομαχεῖ ἡ Τρισεύγενη: «Ἄερα-
θέλει, λέει, φῶς. Μὰ μὴ μαζώνεστε ἔτσι. Τόπο
κάμετε λιγάκι. Ποῦ ἀέρας καὶ ποῦ φῶς μ' ἐσᾶς!»
Τ' ἀπλᾶ, τ' ἀπλούστατα, τ' ἀληθινὰ αὐτὰ λόγια,
τὰ ὁποῖα ὁμοίως ἔχουν τὸσον νόημα, τὰ προ-
τιμῶ ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς πολυπλόκους καὶ
σοφὰς ἀναλύσεις τοῦ Πέτρου Φλώρη καὶ τῆς
Τρισεύγενης. Ὁμοίως ἀπλᾶ καὶ φυσικὰ ὁμιλοῦν
τὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου»,
τὰ ὁποῖα εἶνε κοινοὶ, ἄξεστοι χωρικοὶ καὶ ὁμοίως
τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» εἶνε ἀπὸ τὰ μεγα-
λείτερα δραματικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς μας.

Ὁ βιολιτζῆς Νίκαιος, μόνος αὐτὸς ἡμ-
ποροῦσε νὰ ὁμιλῇ εἰς τὸ δράμα, ὅπως ὁμιλεῖ.
Διότι αὐτὸς ἐκεῖ — μέσα ἀντιπροσωπεύει ἓνα
ποιητὴν, καὶ ἴσως τὸν ποιητὴν τὸν ἴδιον.
Ἐχουν ἀλήθειαν τὰ ὠραῖα του λόγια, τὴν ὁποῖαν

δὲν ἔχουν τὰ λόγια τῶν ἄλλων προσώπων,
ἀκριβῶς διότι εἶνε ἐπίσης ὠραῖα. Τοῦτο ἀπο-
δεικνύει, ἂν δὲν σφάλλω, ὅτι καὶ ὡς δραματι-
κὸς ὁ κ. Παλαμᾶς ἀπομένει ὁ κατ' ἐξοχὴν λυ-
ρικὸς ποιητὴς. Δηλαδή κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα
ὑποκειμενικὸς. Καὶ ὁμοίως, ὅταν ἔγραφε δράμα,
ἔπρεπε νὰ ἦτο κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἀντικει-
μενικὸς. Ἄλλ' εἶνε καιρὸς νὰ ἔλθω εἰς τὸ συμ-
πέρασμα: Ἡ «Τρισεύγενη» εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ
ὠραιότερα, τὰ βαθύτερα, τὰ οὐσιαστικώτερα
ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, ἀπόλαυσις μοναδικὴ
κάθε ἀναγνώστου, ὁ ὁποῖος διαβάζει τὸ βι-
βλίον μόνος. Ἄλλ' ὡς δράμα, ὅταν ἠθέλησα
κ' ἐγὼ νὰ τὸ παῖξω εἰς τὸ ἰδικόν μου θεάτρον,
— τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι ἔχει τελειότερους
μηχανισμοὺς ἀπὸ τὴν «Νέαν Σκηνὴν», — εἶδα
ὅτι ὁ θεατὴς, ὁ ὄμιλος (foule) ὁ συγκροτῶν
ἓνα μόνον ἄνθρωπον, μίαν ψυχὴν ἀθροιστι-
κὴν τὸ ἦκουσε μὲ ψυχρὸν σεβασμὸν. Τὸ δράμα
εἶνε ἔργον τέχνης, πλασμένον οὕτω πῶς, ὥστε
νὰ συγκινήσῃ ὅχι μεμονωμένους ἀναγνώστας, ἀλλ'
ὁμάδα θεατῶν. Ὅλοι δὲν ἔχουν αὐτὴν τὴν ἰδιο-
φυίαν. Ὁ κ. Παλαμᾶς πιθανὸν νὰ τὴν ἔχη, καὶ
νὰ τὴν ἀναπτύξῃ εἰς τὰ ἄλλα του δράματα,
τὰ ὁποῖα ἀναγγέλλει εἰς τὸν πρόλογον τῆς
«Τρισεύγενης». Ἀλλὰ πρέπει πρῶτα νάναγνω-
ρίσῃ μερικὰς ἀληθείας, τὰς ὁποίας φαίνεται
περιφρονῶν. Ὅσον μορφαίνει πρὸς κάθε κα-
νόνα δεσμεύοντα τάχα τὴν ἐλευθερίαν του,
κ' ἐξανίσταται καὶ ἀναφωνεῖ πεισματικᾶ: «Καὶ
τί θὰ πῆ ἀντικειμενικόν; καὶ τί θὰ πῆ ὑπο-
κειμενικόν; καὶ τί θὰ πῆ θεάτρον; καὶ τί θὰ
πῆ κοινόν; καὶ τί θὰ πῆ δράμα; ὁ ποιητὴς
εἶνε ἐλεύθερος!» — θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶνε
μέγας λυρικός, ἀλλὰ δραματικὸς πολὺ ὀλίγον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΚΩΝ/ΛΕΩΣ

Οἱ ἀναγνώσται τῶν ἀγαπητῶν «Παναθη-
ναίων», δὲν πιστεύω νὰ ἠσθάνθησαν τὴν
ἐλλειψιν τῶν ἐκ Κων/πόλεως ἐπιστολῶν, ἀλλ'
ἢ γράφουσα ὁμολογεῖ, ὅτι πολὺς ἐπέρασε και-
ρὸς ἀπὸ τῆς τελευταίας τῆς.

Τὸ φθινόπωρον μᾶς χαρίζει τὰς δροσερὰς
καὶ εὐώδεις ἡμέρας του.

Ἄλλ' ἡ χθεσινὴ ἡμέρα, κυριολεκτικῶς ἐξω-
γονήθη ἀπὸ τὸ ἤρεμον θάλαπος τῆς ὁμιλίας
τοῦ κ. Βικέλα, εἰς τὸν φιλολογικόν μας σὺλ-
λογον.

Ο γηραιός σύλλογός μας διατήρει ακόμη μίαν γλυκείαν ανάμνησιν, από τῆς τελευταίας διμιλίας του πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν.

Τοὺς ὀλίγους ἴσως νὰ τοὺς ἔσφουρεν ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη.

— Ο πατὴρ τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος, ὅταν διμιλῆ, πρέπει νὰ τρέξουν ὄλοι νὰ τὸν ἀκούσουν.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ κ. Βικέλας εἶναι πατὴρ καὶ ἄλλον παιδιοῦ. Ἐγεννήθη καὶ ἐμεγάλωσεν εἰς τὰς φιλοσόφους χεῖρας του ὁ Σύλλογος τῶν ὠφελίμων βιβλίων τὰ κεραμόχροα τεύχη συνέπαιξαν καὶ διεσκέδασαν καὶ ὠφέλησαν μικροὺς καὶ μεγάλους καὶ ἔκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ κ. Βικέλα δὲν εἶναι μόνον εἰς τὰ χεῖλη τῶν ἀναγνωστῶν του, ἀλλὰ εἰσδύει παντοῦ, καὶ αἱ εὐλογίαι, αἱ ὁποῖαι λιβανίζουσι τὴν προσφιλέην πριγκιπισσάν μας, περιβάλλουσι καὶ τὴν σεβασμίαν κεφαλὴν τοῦ πατρὸς τῶν δύο μεγάλων τέκνων.

Διηρωτώμην χθές, ἐνῶ ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου μας ἡ συνήθως κενὴ ἦτο πλήρης μέχρις ἀσφυξίας, διηρωτώμην, ἐνῶ ἐκ τῆς πύσεως καὶ τοῦ συνωστισμοῦ ἐθραύοντο οἱ ὑελοπίνακες τῆς εἰσόδου.

— Ἀδέλφια, γὰ ποιоὺς ἔρχεσθε;

Ο σεβαστὸς φίλος μου δὲν θὰ θυμώσῃ· τὸ ὄνομά του ἔμεινε πλέον ἐδῶ· ὁ πατέρας τοῦ συλλόγου.

Ναί, ὁ πατέρας καὶ τί εἶπε ὁ πατέρας αὐτός;

Ο πατέρας τοῦ συλλόγου μὲ τὴν διμιλίαν του, μᾶς ἐφάνερωσεν ὅτι, ἂν θέλῃ νὰ διδάξῃ τὸν λαὸν νὰ διαβάξῃ χρήσιμα πράγματα, θέλει ὁμως — πολὺ τὸ θέλει αὐτὸ — μάλιστα ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἐπεσκέφθη τὴν Σουηδίαν — καὶ αἱ χεῖρες νὰ ἐργάζωνται ἀντικείμενα χρήσιμα.

Καὶ ἐταξιδεύσαμεν μαζί του εἰς τὴν Σουηδίαν, παρηκολουθήσαμεν τὸ Σλόττ· τὴν χειροτεχνίαν εἰς τὴν πρότυπον σχολὴν τῆς Ναϊκ. Συνεφάγαμεν μὲ τὰς μαγειρίστας τῆς σχολῆς, αἱ ὁποῖαι πλέον ἐξέμαθον τὸ χρησιμώτατον τοῦτο ἐργόχειρον, καὶ εἶδομεν τὰς σημαίας τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀδελφουμένας, ἠκούσαμεν τὸν ἑλληνικὸν ὕμνον ἀπὸ σουηδικὰ χεῖλη καὶ παρεδέχθημεν ὅτι αἱ τιμαὶ αὐταὶ ἔγιναν διὰ τοὺς Ἕλληνας, διὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ αὐτὸ ὑπερήφανοι τὸ παρεδέχθημεν, ἀλλ' ἐπίσης ὑπερήφανοι παρεδέχθημεν ὅτι ἀπενεμήθησαν καὶ εἰς τὸν εὐγενῆ ἀντιπρόσωπόν της, ὅστις γνωρίζει καὶ τὸ μέγα μυστικὸν τῶν μεγάλων κατακτητῶν, νὰ κατακτᾷ καρδίαν· νὰ κατακτᾷ ὄλους ὄσοι

τὸν πλησιάζουν, καὶ . . . πρὸ πάντων κυρίας.

* *

Τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον ἐπλουτίσθη διὰ μειρακίον ἐξόχου τέχνης.

Ἡ μικρὰ διπλοῖς του πορποῦται ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ ἡ ἀπλότης καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ ζωὴ, τὰ ὁποῖα τὸ χαρακτηρίζουσι, ἀναδεικνύουσι τὸ ἔργον ἐποχῆς ἀκμῆς.

Διὰ νεανίαν ἀθλητὴν δρειχάκινον, ὁ κ. Σῶχος ἐξέφρασεν ἐπιφυλακτικῶς τὴν γνώμην, ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ γλύπτου τοῦ ἐφήβου τῶν Ἀντικυθηρῶν.

Ἡ αὐτὴ πλαστικὴ τελειότης, ἡ αὐτὴ ἡρεμὸς καλλονή.

Τοῦ μειρακίου θὰ σᾶς στείλω προσεχῶς φωτογραφικὸν ἀντίγραφον.

* *

Καὶ τώρα ποῦ ἔκλεισαν τὰ tennis ἄς διμιλῶ καὶ δι' αὐτὰ.

Μάλιστα, ἐπήραμεν αὐτὸ τὸ ὠραῖον παιχιδί τοῦ ὑπαίθρου, τὸ ἀγγλικόν.

Παρ' ὀλίγον νὰ νομίσω ὅτι μᾶς κατέκτησεν ἡ ἀγγλικὴ ἀπλότης. Ἄλλ' ὄχι· κάθε ἄλλο. Προκρούσται ἡμεῖς τὸ ὑπεβάλαμεν εἰς τοὺς νόμους μας.

Καὶ ἔγινε τὸ πτωχὸν ὑπαίθρου παιχιδί συνέχεια τῶν ἀπογευματινῶν τοῦ χειμῶνος.

Βαρεῖα πολυτέλεια, βαρεῖα φλυαρία, πολυφαγία κατόπιν καὶ βολαὶ ἀσκοποῖ.

Ἄλλ' ἂν δὲν βάλλουσι ἀκόμη αἱ παίκτηί μας καλῶς, περιβάλλονται ὡς ἐξαίρετοι τεννίσται.

Τὸ λέγω μὲ πόνον. Ἀπὸ τὴν Ἀγγλομανίαν, ἡ ὁποία ὑπεσκέλισε τὴν Γαλλομανίαν, περιμένω ἐνεργητικὰ ἀποτελέσματα· ἀλλ' ἂν καμμιὰ φορὰ τύχῃ νὰ μᾶς πιᾶσῃ καὶ Ἑλληνομία, περιμένω τὰ ἐνεργητικώτατα.

Φαντασθῆτε νὰ βγῆ μόδα· νὰ μιλοῦν Ἕλληνικά, νὰ φρονοῦν Ἕλληνικά, ν' ἀνατρέφουν Ἕλληνίδες τὰ παιδιά μας, νὰ βγῆ μόδα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν χρυσὴν ἀπλότητά μας, εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν μας, νὰ βγῆ μόδα αἱ μεγάλαι κυρίαὶ νὰ κωτιάζουν τὸ σπῆτι των, κλαίω . . . εἰς τὸ ὄνειρον αὐτό . . . καὶ εἶμαι ἐτοιμὴ ἐγὼ ἢ τὸσον ὀπισθοδρομικὴ σ' αὐτὰ, νὰ ἐκδώσω . . . περιοδικὸν συρμού. Ἐγγράφεσθε; Διεύθυνσις

Πόλις 20 Σεπτεμβρίου.

ΘΡΑΚΟΠΟΥΛΑ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Οἱ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ μηχανικοῦ ποῦ ἐξιφούλησαν μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας νύκτας ἐναντίον κυρίας ταγματάρχου, ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ταγματάρχου, ἐναντίον ἐνὸς καταφθάσαντος ἀνθυπολοχαγοῦ, ἐναντίον τοῦ σύμπαντος, δικαιολογούνται διὰ τὴν πράξιν των·

« Ἦσαν μεθυμένοι ».

Ἄλλὰ τί εἶνε ἐπὶ τέλος αὐτὴ ἡ δικαιολογία τῆς μέθης ἡ ὁποία σκορπίζει συγχωροχάρτια ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν οὐρανόν; Εἰς τοὺς στρατοὺς τοῦ κόσμου ἡ μέθη δὲν εἶνε καὶ μεγάλον ἐλαφρυντικόν. Πεντακόσιοι Ἄγγλοι ναῦται πέρουσιν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ναυπλίου, ἐκυλίουσι κάτω ἀπὸ τὴν μύραν. Ἡ μέθη εἶχε φθάσει μέχρι ξηγυμνωμάτων καὶ ἀσχημιῶν. Αἰφνιδίως ἕνας ἀξιωματικὸς ἐνεφανίσθη μέσα εἰς τὸν σωρὸν τῶν κυλιόμενων ναυτῶν καὶ ἐξεφώνησεν ἕνα πρόσταγμα. Μετὰ τρία λεπτά εἶχαν κατορθώσει νὰ σηκωθοῦν ὄλοι, νὰ στρεωθοῦν εἰς τὰ πόδια των καὶ νὰ πέσουν μέσα εἰς τὰς λέμβους. Οἱ στραβοί, οἱ παραλυμένοι ἀπὸ τὴν μέθην, εἶδαν τὸν ἀνώτερον. Ἐκινήθησαν, ἐξεμέθησαν μὲ μίαν λέξιν, ἀφρυνίσασαν μέσα των κάτι ποῦ δὲν ἀποκοιμᾶται μὲ κανὲν οἰνόπνευμα, ἕνα μόριον ὄντοτητος ποῦ εἶχε ἀπομείνει, τὴν πειθαρχίαν. Οἱ γεννάδι τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, θὰ εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ γαλόνια τοῦ ταγματάρχου, ἀφοῦ εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ σύρουν τὰ σπαθία καὶ νὰ ξιφομαχοῦν μαζί του. Ἄλλὰ μολονότι εἶνε ὑπαξιωματικοὶ τοῦ καιροῦ μας, φαίνεται ὅτι μέσα των ἐκληροδοτήθη ὁ περιβόητος ὀπισθοδρομικισμὸς τῆς παρελθούσης εἰκοσιπενταετίας, τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ νὰ γίνῃ καυγᾶς ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ μέσα ὑπαξιωματικός, τῆς ἐποχῆς ποῦ ὁ λοχίας ἢ ὁ δεκανέας ἦτο ἕνα ὄν ἀπὸ τὰ τρομερώτερα τοῦ κόσμου, διεκδικοῦν μὲ τοὺς συγχρόνους κουτσάβηδες ὄλας τὰς καρδίας τῶν δουλικῶν τὰς χοροπηδάσας ὑπὸ εὐτόρους κόλπους διὰ τὸ κλαγγάζον σπαθί.

Εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Συντάγματος, οἱ ἀστφυλάκες εὐρήκαν πέρουσιν ἕνα κουρελιασμένον γερόντιον, ἕως 70 ἐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε πέσει κάτω καὶ ἐψυχορράγει εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός. Ὅταν ἐδοκίμασαν νὰ τὸν πάρουν ἐπὶ προχείρου φορείου εἰς τὸ νοσοκομεῖον, τὸ γερόντιον ἀνοίξε τοὺς ὕφρους

ὀφθαλμούς του ἀστράπτοντας διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ εἶπε δυνάτῃ.

— Παιδιά νὰ τὸ ξέρετε. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἀλιφαντῆς, λοχίας τοῦ ἱππικοῦ, ποῦ ἔκαμα εἰς τὰ 65 τὸ μεγάλο καυγᾶ στὰ χασάπικα!

Καὶ ἀπέθανε μετὰ μίαν ὥραν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ νοσοκομείου. Εἰς τὸ τρισάθλιον ἐκείνο πτώμα ἀνεγνωρίσθη ὁ ταραχωδέστερος ὑπαξιωματικὸς τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, κάποιος δὲ παλαιὸς ψαρῆς τῆς ἀγορᾶς, ἔδωκε καὶ τὴν πληροφορίαν ὅτι αὐτὸς ἐμονομάχησεν ἕνα τέταρτον τῆς ὥρας μὲ τὸν Ράλλον, τὸν τρομερὸν κούτσαβον τῆς ἐποχῆς του καὶ τὸ φόρητρον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἦτο μία φοικαλέα ἀψιμαχία, σπαθί μὲ στόκον, ἐνώπιον κόσμου θεωμένου.

Ἀπὸ ἕνα ἐπάγγελμα σπαθοφόρον ἢ παράδοσις εἶνε, βλέπετε, πολὺ δύσκολον νὰ φύγῃ. Σήμερον ὁ λοχίας εἶνε ἡρεμὸν ἀρνί, ἕνας ἄνθρωπος ποῦ μόνον φωνάζει εἰς τὸν στρατῶνα, διαβάζει τὸν κανονισμόν, ὀνειροπολεῖ νὰ γράψῃ τὴν καθαρῶσαν, καὶ τοῦ πατοῦμεν τὴν φτέρναν εἰς τὸν περίπατον, χωρὶς νὰ θεωρήσῃ τὸ πρᾶγμα τρομερόν. Ὁ δεκανέας ὁ σημερινὸς δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο ἀπὸ παιδάριον ποῦ ἐρωτεύεται δειλῶς, ὅπως οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου. Καὶ ὁμως ὑπάρχουν μέσα εἰς τὴν εἰρήνην αὐτὴν οἱ ὑπαξιωματικοὶ ποῦ διέσωσαν τοὺς πατριῶς βαμμοὺς τοῦ σπαθουράτου ὑπαξιωματικισμοῦ καὶ τοὺς μετέφερον σώους εἰς τὴν νέαν ἐποχὴν.

Ὁ μακαρίτης Βυζάντιος τῆς « Νέας Ἡμέρας » διηγείτο ὅτι ἐπὶ 30 χρόνια εἰς τὴν Τεργέστην δὲν εἶδεν ἕνα στρατιωτικὸν μεθυμένον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Βάγκος ἔχει γίνῃ ὑπαξιωματικός. Ἄλλ' ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι μάλλον εἰς τὸ σῶμα τοῦ μηχανικοῦ κατετάχθη. Τί ἔχουν οἱ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ μηχανικοῦ καὶ εἶνε οἱ ζωηρότεροι; Τὴν γκέταν! Αὐτὸ τὸ ἄσπρο γάντι τῶν ἀστραγάλων εἶνε ὁ κακὸς δαίμων. Ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς τὸ νταηλέμι τῆς γκέτας, ἀκονίζεται τὸ σπαθί. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ μέθη θὰ δικαιολογήσῃ τοὺς προχθεσινούς γεννάδας τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, ἀλλ' ὁ ἐντελῶς μεθυμένος, ὁ ἐντελῶς στραβός, ὁ ἐντελῶς στουπὶ μέσα εἰς τὸ ἐλεινὸν αὐτὸ ἐπισόδιον εἶνε ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία ἡ ὁποία τοὺς ἔδωκε τὸ σπαθί, ἐκτὸς ὑπηρεσίας, διὰ νὰ κτυποῦν τὸν ταγματάρχην.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝ ἐν μεταφράσει ἐπιστολήν τοῦ κ. Κ. Κρουμπάχερ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Παναθηναίων» περὶ τῆς γλωσσικῆς μας ἐρεύνης...

Αἱ υπογραμμισμένα λέξεις εἰς τὴν ἐπιστολήν τοῦ κ. Κρουμπάχερ εἶναι γραμμῆναι ἑλληνιστί.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή: Ἀξιότιμὲ Κρόμ,

Ὁφείλω εὐκρινῶς νὰ σᾶς συγχαρῶ διὰ τὴν ἐρευνᾶν τῶν «Παναθηναίων» περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος...

Ὅταν εἰς κανὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον δὲν θὰ διδάσκηται πλέον ὅτι ἡ σημερινὴ ἡλιθία γλῶσσα εἶναι μισοβάρβαρος...

Εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτὴν δηλ. εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ρηθιῆσας προλήψεως συμβάλλετε οὐσιαστικῶς...

Μεθ' ἐπιλήψεως Κ. ΚΡΟΥΜΠΑΧΕΡ.

Εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» ἐδημοσιεύθη κριτικὴ περὶ τῶν «Διηγημάτων» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. Εἶνε ἀνυπόγραφος...

Ἡ ζωὴ τῶν διηγημάτων τούτων καὶ ἡ ψυχὴ καὶ

τὸ χρῶμα καὶ ὁ ἀνθός, ὅλα ἕκαστον. Ὁ,τι ὁ Μωραϊτίδης καὶ ὁ Παπαδιαμάντης διὰ τὴν Σκιάθου, καὶ ὁ Καρκαβίτσας...

Καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐφημερίδας ἐδημοσιεύθησαν κρίσεις πολὺ εὐμενεῖς, ἰδίως περὶ τοῦ «Ἐσταυρωμένου»...

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς Revue des Etudes grecques ὁ κ. Hauvette γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ...

Τῶν Ἀκαδημικῶν ἀναγνωσμάτων ἐξεδόθη ἤδη ὁ πρῶτος τόμος ὑπὸ τῆς Βιβλιοθηκῆς Μαρσαλῆ ἐπὶ τῆ βᾶσει τοῦ ὁποίου καὶ ἐβραβεύθη τὸ ἔργον...

Μεταβαίνων κατόπιν εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς Ὁρεστείας ὑπὸ τοῦ κ. Παύλου Μαζῶν — τὸ ζωγράφειον βραβεῖον ἐδόθη ἐξ ἡμῶν εἰς τὰ δύο αὐτὰ ἔργα...

Τέλος ἠμιλεῖ ὁ κ. Ὁρέττ περὶ τοῦ Βυζαντινοῦ οἴκου τοῦ στρατηγοῦ Μπελιέ, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ ζῆπτιον βραβεῖον...

Ὁλόκληρον δράμα περιλαμβάνεται ἐν τοῖς στίχοις τούτοις. Βαλαντώνω = ἐπιπλήττω, γοητεύω τινά. Τὸ παθητικὸν βαλαντόνωμαι = ἐρωτεύομαι, γοητεύομαι εὖ-

ὑπόδειγμα τὰ ἀνάκτορα τῆς Βενετίας καὶ τοῦ Κρεμλίνου. Ἄλλ' εἶναι ἀληθές ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς γνώσεις πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἐποχῆς...

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ εἰς ἰδιαιτέρον τεῦχος «Δημιῶδη» Ἄσματα Φιγαλίας μεθ' ὑπομνημάτων. Τὰ τραγούδια αὐτὰ ἀποτελοῦν μέρος τῆς γλωσσικῆς μελέτης τοῦ κ. Νικολ. Α. Βέη...

Πιάνον ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριά κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίνει, πᾶνω κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀρτηθῶ κι' ὁ πόνος μὲ κρατάει. Τὸ χέρι σου τὸ παχουλό, βλάχα μ', βλαχοῦλλα μ', βλάχα...

Ὁ ἦχος τοῦ ἔσματος τούτου εἶναι ὄντως περιπαιχθείστος. — Στίχοι τινὲς ἀπαντῶσι κατὰ τι μετῆλλαγμένοι, καὶ ἐν ἔσμησι δημοσιεύθησι ὑπὸ Passow, M. Δελέκου, Παύλου Λάμπρου, Γεωρ. Ζηκίδου.

Στὴν καλύβα μου καυμένος ποῦ ἴμωνα ξεχειμασμένος, εἶχα κ' ἓνα περβολάκι, στερογγυλό σὰ θεβιδάκι, εἶχε μέσα τὸ λουλούδια, καὶ λουλούδια τὰ καλλοῦδια...

Παραλλαγὴν τοῦ ἔσματος τούτου ἐδημοσίευσεν ὁ Μιχαὴλ Δελέκος καὶ ὁ Π. Παπαζαφειρόπουλος.

Κουμπάρα, μ' ἐβαλάτωσες, μ' ἔχεις βαλα'ωμένο, πούχεις τὸν ἄσπρο τὸ λαμπρὸ, πούχεις τὰ μαύρα μάτια. Σιώπα κουμπάρε, μὴ ἀδὲς καὶ μὴ ἀδὲ κουβεδιάζεις...

Ὁλόκληρον δράμα περιλαμβάνεται ἐν τοῖς στίχοις τούτοις. Βαλαντόνω = ἐπιπλήττω, γοητεύω τινά. Τὸ παθητικὸν βαλαντόνωμαι = ἐρωτεύομαι, γοητεύομαι εὖ-

χρηστον ἰδίως κατὰ τὴν μετοχὴν βαλαντωμένος-ἐνη. Ἐδ-χρηστος καὶ ὁ παθητικὸς ἄδοιστος κατὰ τὸ τρίτον ἰδίως πρόσωπον ἐβαλαντόνη. Τὸ ἐνεργητικὸν καὶ ἀμετάβατον.

Χίλια φλωράκια ξάδευμα γὰ μὰ καινούρι' ἀγάπη, κι' ἀκόμα δὲν ἀγὴ κέρδισα, κι' ἀκόμα δὲν ἀγὴ πῆρα. — Νᾶν δὲ ξερα, λεβέδη μου, πῶς τοῦτες γὰ τὰ μένα, νὰ γένω γῆς νὰ μὲ πατῆς, γιοφύρι νὰ διαβαίης...

Κάτω 'ς τὸν κάμπο καὶ 'ς τὴν Καλαμιῶνα θερίζει ὁ Γιάννος μὲ τὴν Παγῶνα. Στοιχίμα βάνουν ὁ Γιάννος κ' ἡ Παγῶνα, ποῖος θὰ διράση ἀφερτο τὸ γιόμα. Κι' ὅποιος διράση — γὰ σου μωρ' Ἀντόνα, κι' ὅποιος διράση — τὸ στοιχίμα θὰ χάση...

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἂν εἴπωμεν, ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι ὑπενθυμίζουσιν ἡμῖν τοῦ Θεοκρίτου καὶ τοῦ Μόσχου τὰ εἰδύλλια καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ἀρελεῖς ἀγῶνας τῶν Ἀρκάδιων ἀγροτῶν. — Ἡ Καλαμιῶνα εἶναι πηγὴ καὶ ποτάμιον κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπ' Ἀνδριτσαινῆς εἰς Βάσας τῆς Φυγαλεικῆς.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ὁ Καμὴλ Λεμονιέ, ὁ συγγραφεὺς, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν εἶναι ἀγνωστον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων»...

Ὁ Μενιέ, γράφει ὁ Λεμονιέ, εἶναι καλλιτέχνης παρὰ τῶ ὁποῖω καταφαίνεται τὸ γνῶρισμα αὐτοῦ τῆς μεγαλοφυΐας τὸ ὅτι δι' ἐνὸς ἔργου ὑποκειμενικοῦ δημιουργεῖ ἔργον τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ἐπλάσαν δυ-νάμεις ἐξωτερικαὶ καὶ νὰ ὠδήγησαν ἐκεῖ τὴν σκέψιν...

Ἡ δυστυχία, ἡ παντοτεινὴ συντροφὸς τοῦ γλύπτου, φθονήσασα καὶ αὐτὴν τὴν εὐτυχισμένην οἰκογενεα-

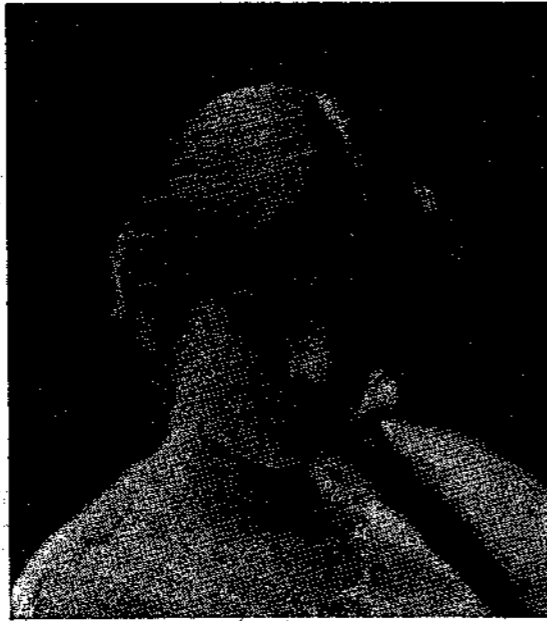
κην στέγγην, ἔχουσε και ἐκεῖ τὸ πένθος με τὸν θάνατον τῶν δύο του υἱῶν εἰς διάστημα μηνῶν μόνον. Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ καλλιτέχνου ἀνεκότη ἐστὶ πολὺ. Τὸ σπῆτι του ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ αἷμα και ἀπὸ τὰ δάκρυα. Καὶ τῶρα ἀκόμη ποὺ ἡ τύχη ἤλλαξε τῆς ζωῆς του τὴν ὄψιν, ἀπομένει ὁ Μενιὲ ὁ ἀπλοῦς και ἀπερίττος ἐργάτης τοῦ μαρμάρου, ὁ ξένος πρὸς τὰς κοσμικὰς συνηθείας και τὴν ἐπίδειξιν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ο κ. Μ. Χέλμιχ κατέγινε εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων ἀγγείων ὅπως σπουδάζει ἐξ αὐτῶν τὰ τῶν ἀθηναίων ἱππέων. Ἐκ τῆς μελέτης του αὐτῆς ἐκδοθεῖσης ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ Ἀθηναῖοι ἱππεῖς», ἐξάγεται, ὅπως γράφει ὁ κριτὴν τὸ ἔργον εἰς τὴν Ἐπιθεώρησιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, ὅτι ἕως τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος τὸ ἱππικὸν τῶν Ἀθηναίων δὲν εἶναι πραγματικὸν ἱππικὸν, ἀλλὰ περικὸν μεταβαίνον ἐφίππου μέχρι τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὅπου ὁ στρατιώτης ἀφιππεύει διὰ τὴν πολεμικήν ὅπως ἄλλοτε οἱ ὀμηρικὸι ἦρωες κατέβαιναν ἀπὸ τὸ αἶμα των. Ὁ πλούσιος ὀπλίτης ἔχει δύο ἵππους. ἓνα διὰ τὸν ἑαυτὸν του και ἓνα διὰ τὸν ὑπηρέτην του. Ὁ μετριῶς περιουσίας ἔχει ἓνα μόνον ὁ ὑπηρέτης τότε ἀκολουθεῖ πεζὸς ἢ ἀνεβαίνει εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ἵππου. Διαρκούσης τῆς μάχης ὁ ὑπηρέτης φυλάττει τὸν ἵππον τοῦ κυρίου του λαμβάνει ὅμως μέρος εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ, εἰς ἐξαιρετικὰς δὲ περιστάσεις και εἰς τὴν μάχην. Τὸ κείμενον συνοδεύεται ἀπὸ πολλὰς εἰκόνας.

Ἄδιόφορον ἂν ἡ μαγία αὐτὴ εἶναι ματαια, ἂν εἶναι γελοία. Ἄρκει ὅτι θὰ γίνῃ πάθος διὰ σὰς και θὰ σὰς σώσῃ.

ΑΠΟ ἡμερῶν εὐρίσκειται εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ Ἀμερικανὶς ὀρχηστρὶς Μίς Δέγκαν, τῆς ὁποίας τὴν ἐπιτυχίαν ἐν Βερολίνῳ ἐδημοσιεύσαμεν μετὰ τῆς εἰκόνης τῆς εἰς τὸν προηγούμενον τόμον τῶν «Παναθη-

Μίς Δέγκαν.

ναίων». Αἱ ἀθηναῖκαι ἐφημερίδες καθ' ἡμέραν παρέχουν πληροφορίας περὶ τῆς καλλιτεχνίδος. Λέγουσιν ὅτι θὰ χορεύσῃ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βάγκου ἐνώπιον μικροῦ ἀριθμοῦ θεατῶν, κατόπιν εἰς τὸν «Παρνασσόν» και ἄλλα. Ἐν τῷ μεταξὺ χαριτολογεῖ ἡ ἀθηναῖκαι εὐφραία κατὰ διαφορῶς διευθύνσεις και βαθμούς. Περιμένοντες ὀπισθόθετον τὴν ἀπὸ σκηνῆς ἐμφάνισιν τῆς Μίς Δέγκαν, ἡ ὁποία εἰς τόσα μεγάλα θεάτρα ἐνδοσάσκει και ἐγοήτευσε, και ἀναδημοσιεύομεν σήμερον τὴν εἰκόνα τῆς ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἱκανοποιησώμεν τὴν περιέργειαν τῶν ἀναγνωστῶν μίς ἀναπαριστῶντες αὐτὴν εἰς διαφορῶς καλλιτεχνικὰς στάσεις.

ΕΞΕΤΑΖΩΝ τὰς ἀσθενείας τῶν λαῶν ὁ Δρ Βριντον, ὅπως ὁ ἰατρός ἐξετάζει τὸν ἀσθενῆ του. και θίγων τὸ ζήτημα τοῦ γάμου λέγει μετὰξὺ ἄλλων: Ἐνα ἔθνος, ὁποιοδήποτε, ὀφείλει νὰ αὐξάνῃ κατ' ἀριθμὸν ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ὀπισθοδρομήσῃ και νὰ παρακμάσῃ και ὀφείλει νὰ αὐξάνῃ ὄχι μόνον διὰ τοῦ ἐποικισμοῦ ἀλλὰ και διὰ τῶν γεννήσεων. Εἶναι ἀρχὴ θεμελιώδης, κερωνθεῖσα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅτι οἱ γονεῖς ὀφείλουσιν νὰ ἔχουν περισσότερα ἀπὸ δύο παιδιὰ. Συμφώνως με λεπτομερεῖς στατιστικὰς, κάθε ζεῦγος πρέπει νὰ παρέχῃ τέσσερα τοὐλάχιστον παιδιὰ διὰ νὰ μὴν ἐλαττώνεται ὁ ὀλικὸς πληθυσμὸς ἀλλὰ νὰ μένῃ ἀπλῶς στάσιμος. Τὸ γεγονός αὐτὸ βασίζεται ἐπὶ στατιστικῶν ἐπὶ ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων εἰς τὴν Ἀμερικὴν και εἰς τὴν Εὐρώπην. Καὶ ὁ λόγος εἶνε ἀπλοῦς: ἡ θνησι-

ΥΠΟ τὸν τίτλον «Ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Σικελίας» ἐξεδόθη εἰς τὸ Λονδῖνον ὄρατος εἰκονογραφημένος τόμος τοῦ νομισματολόγου ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ G. F. Hill. Τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο βιβλίον ἔχει τὸ προσόν ὅτι εἶναι ἐκλαίκευμένον. Ὁ συγγραφεὺς δίδει ἀρκούντως πλήρη τοῦ ἀρχαίου νομίσματος τῆς Σικελίας ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν διακεῖ εἰς πέντε περιόδους, προτάσσει δὲ εἰσαγωγὴν ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς γῆσου και παραθέτει ἐν τέλει βιβλιογραφίαν και κατάλογον τῶν νομισμάτων τῆς Μάλτας και τῆς Παντελλάριαις.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΓΡΑΦΩΝ περὶ ἀνίας ὁ ἀκαδημαῖκος Αἰμίλιος Φαγκέ ὑποδεικνύει ὡς ἀντίδοτον τὴν δρασίαν, τὴν ἐνεργὸν ζωὴν. Αἱ διασκεδάσεις εἶναι κεναὶ, κενότεραι ἀφ' ὅτι φαντάζεται ὁ ἀνθρώπος. Χρειαζεται κατὰ τῆς ἀνίας διαρκῆς ἐνέργειαν, ἀκολουθοῦσα πάντοτε τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν, τείνουσα πρὸς ἓνα σκοπὸν τὸν ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσωμεν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθῆς θεραπεία τῆς ἀνίας.

Μὲ ἄλλας λέξεις πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ ἔχῃ μίαν μαγίαν. Μίαν μαγίαν οἰανδήποτε. Ὑπάρχουν τόσαι και τόσαι. Ἡ μαγία τῆς συλλογῆς εἰκόνας, γραμματοσύμῳν, ἱστορικῶν ἀντικειμένων. Ὁ καλλιτέχνης δυνατὸν νὰ πληῖξῃ ἀλλ' ὅταν καταληφθῇ ἀπὸ τὴν μαγίαν π. χ. νὰ ὑπερβῇ τοὺς συναδέλφους του εἰς τὴν παραγωγὴν, τότε δὲν φοβεῖται πλέον τὴν ἀνίαν. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ βεβαίως ἐπροσπάθησε, γέρον πλέον, νὰ γράψῃ περισσότερους στίχους ἀπὸ κάθε ἄλλον Γάλλον ποιητὴν. Ὁ Βολταῖρος ὅταν ἔλεγε: «ἡ ζωὴ εἶναι βραχεία πρὶν φθάσῃ κανεὶς εἰς τὸν ἔβδομον αἰῶνα τὸμον του πρέπει νὰ τὰ μαζεύῃ» εἶχε σκοπὸν βέβαια νὰ γράψῃ περισσότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον εὐρωπαϊὸν συγγραφεῖα.

Ἐκλέξατε μίαν μαγίαν σύμφωνον με τὴν φύσιν σας και θὰ ἔχετε μίαν βεβαιότητα νὰ νικήσετε τὴν ἀνίαν.

μότης τῶν παιδιῶν ἀφαιρεῖ τοὐλάχιστον τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ, ὅπως ὥστε ἀπὸ τέσσερα παιδιὰ μένουν μόνον τρεῖς ὑπάρχοντες δὲ και περιπτώσεις στειρότητος ἢ ἀσθενειῶν αἱ ὁποῖαι ἀναστρέλλουν τὴν γονιμότητα μερικῶν γάμων. Πρέπει νὰ λογαριασώμεν ἐπίσης τὸν πρόθρονον θάνατον ἐνὸς τῶν συζύγων. Συμπέρασμα ὅλων τούτων εἶναι, ὅτι ἂν ὄλοι εἰς ἓνα ἔθνος ὑπανδρεύοντο και ἂν ὄλοι οἱ γάμοι ἀπέδιδαν τέσσερα παιδιὰ, τὸ ἔθνος θὰ ἔμενε στάσιμον. Πρὸς ἐπιτενεῖν λοιπὸν αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τῶν γεννήσεων χρειάζεται σκέψις σοβαρά.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν και τὴν Γαλίαν αἱ γεννήσεις ἐλαττόνεται αἰσθητῶς. Καὶ ἄλλου ὁμοῦ συμβαίνει τὸ αὐτό. Εἰς τὴν νῆσον Φορμόζαν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν Ταπώνιαν, ἡ γυναῖκα χάνει ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀνθρώπων ἐὰν πρὸς τῆς ἡλικίας τῶν 35 ἐτῶν ἀποκτήσῃ τέκνα. Διὰ τοῦτο συχνὰ μητέρες γίνονται παιδοκτόνοι. Τὸ ἴδιον συμβαίνει και εἰς τὴν Κίναν.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Λογοθέτη

Εἶνε γνωστὸς ὁ ἀπ' αἰῶνων ἐκ Κέας εἰς Ἀθήνας μεταφραστεὺς κλάδος τῆς οἰκογενείας Χωματιανοῦ, και Λογοθέτου ὀνομαζομένης, ὡς ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τίτλου ἑνὸς τῶν προγόνων τῆς. Ὀν μετὰ νησιατικῆς ὑπερηφανείας ἐξηκολούθουν νὰ φέρουν οἱ ἀπόγονοι.

Εἰς παλαιὰν ἐποχὴν ἡ οἰκογένεια, ὡς ἐκ τῆς συγγενείας τῆς μετὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν Ταρωνιτῶν,

των εἰς ζῶα, τὰ ὁποῖα ἐτυχε νὰ ἔχουν περισσότερα πόδια και ὀλιγώτερον νοῦν.

Οἱ ἀναγνώσται μας ὑπὸ τοὺς εὐλαβεῖς προσωνητὰς θ' ἀναγνωρίσουν βεβαίως τοὺς ἀγαπητοὺς συνεργάτας τῶν «Παναθηναίων», κ. κ. Ν. Ἐπ., Π. Νβ., και Δ. Γρ. Κ. εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν και τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά :

Εἰς τὴν «Revue des Deux Mondes» ὁ Raphael - Georges Lévy γράφει περὶ τοῦ περιοδικοῦ φαινομένου ὅτι ἡ πίστις μερικῶν κρατῶν ὅπως τῆς Ἰταλίας και τῆς Ἰσπανίας κρατῆνται ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ἐλαττοῦται ἡ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας. Τὸ ἐτήσιον ἔλλειμμα τοῦ γαλλικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι σοβαρὸν τὸ ἔλλειμμα τοῦ 1902 ἀνῆλθε εἰς 115 ἑκατομμύρια. Τοῦ 1903 τὸ ἔλλειμμα εἶναι 40 ἑκατομμύρια. — Τῆς Ἀγγλίας ἐξ ἄλλου ἡ οικονομικὴ κατάσταση ὑπέστη ἀλλοίωσιν ἀπὸ τινων ἐτῶν. Τὰ ἀγγλικὰ πᾶγια ἔπεσαν κάτω τῶν 90. Ἀλλὰ και οἱ διάφοροι δῆμοι με τὰς ἀλλεπαλλήλους χρηματικὰς αἰτήσεις των δυσχεραίνον τὴν κατάστασιν. Ἡ χώρα ἐφθάσεν εἰς τὸ ἀνάτατον σημεῖον τῆς φορολογίας. — Ὁ γερμανικὸς προϋπολογισμὸς παρουσιάζει ἐπίσης ἔλλειμμα. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἤρχισεν ἀπὸ τὸ 1900. Εἰς τὴν χῆσιν τοῦ 1902 ὑπάρχει ἔλλειμμα 60 ἑκατομμυρίων ἀλλ' ἡ Γερμανία ἔχει σιδηροδρόμους 30,000 μιλίων, οἱ ὁποῖοι τῆς ἀποφέρουν 662 ἑκατομμύρια ἐτησίως. — Ἐὰν ὁ Ἰταλικὸς προϋπολογισμὸς παρουσίασε τὸ 1896—97 ἔλλειμμα 9 ἑκατομμυρίων, ἀλλ' ἡ Ἰταλία μόνη ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐπήρκεσε διὰ τῶν ἰδίων τῆς οικονομικῶν πόρων εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ Ἰσπανία ἐξ ἄλλου ἐπιβάλλει εἰς τοὺς κατοίκους τῆς τὸ τρίτον μόνον τῶν ἐπιβαλλομένων ἐν Γαλίαι φόρων.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΗ

τοῦ ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐγκατασταθέντος ἐν Ἀθήναις, και ὡς ἐκ τῆς μετὰ τῶν ξένων σχέσεώς τῆς, ἀπέκτησε ἰσχὴν μεγάλην και πλούτην.

Τὸν Λογοθέτην τούτων μέγα κτῆμα κέεται μετὰξὺ Χαλανδρίου και Μαρουσιῶ, διαχωριζόμενον ὑπὸ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν — Κηφισιάς. Εἰς τὸ κτῆμα τοῦτο ὑπάρχον και οἱ οἰκογενειακοὶ τάφοι τῆς οἰκογενείας εἰς ἑκτασιν σιωπηλῆν, κατὰφυγον ἀπὸ κυριασίου. Μεταξὺ τοῦ νεκροταφίου και τῶν οἰκῶν τοῦ κτήματος ὅπου τὰ ἐκλεκτότερα ἀμπέλια, ὑπάρχει ὁ ἀνωτέρω εἰκονιζόμενος μοναδικὸς ἐπὶ συμμετρίᾳ και μεγέθει ὀμβρολοειδῆς πνεῦκος, τὸν ὁποῖον εὐλαβεῖς προσωνητὰ ἐπισκέπτονται ἀναθεσάντες τὸ βᾶρος τοῦ σώματος.

Εἰς τὴν «Revue des Deux Mondes» ὁ A. Dastre ἐξάγει τὰς ἀρετὰς τῆς ζακχαρώσεως διὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ζακχαρὶς εἶναι ἐκτικτὸς ὀρεπτικὴ τροφή, τὸ κύριον στοιχεῖον διὰ τὸ μυϊκὸν σύστημα τοῦ μᾶς παρέχει ἡ φύσις πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας και τῶν σωματικῶν δυνάμεων. Ἡ ἐλάττωσις τοῦ φέρον ἐπὶ τῆς ζακχαρώσεως — πρόκειται περὶ τῆς Ἀγγλίας — ἀπὸ 17 κοιλὰ κατὰ τὸ 1850 ἐτετραπλασιάσθη σχεδὸν κατὰ τὸ 1901.

Κατὰ τὸ γερμανικὸν περιοδικὸν «Bühne und Welt» ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1900 παρουσιάσθησαν εἰς τὰ γερμανικὰ θεάτρα 2009 φορές ὁ Ὀθέλλος, ὁ Ἄμλετ 1783, ἡ Τιτασοσενθέσια Μέγαρα 1836 και ὁ Ρωμαῖος και Ἰουλιέττα 1540.

«Fortnightly Review» Λονδῖνον — Ἀγγουστός. — Ὁ H. G. Wells γράφει περὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ μέλλοντι ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ βιβλίου τὸ ὁποῖον φέτει πολὺ ὑψηλότερα τῶν διαλέξεων, τῆς πανεπιστημιακῆς παιδεύσεως ἢ τῆς προφορικῆς διδασκαλίας. Κατὰ τὸν συγγραφεῖα τίποτε δὲν ἀξίζει ὅτι ἡ ἰδιαίτερα μελέτη. Πρὸς τοῦτο συνιστᾷ τὴν αὐξήσιν τῶν βιβλιοθηκῶν, εἰς τὰς ὁποίας

να ὑπόσχη και ὁδηγός ὑποδεικνύων τί πρέπει νά διαβάξῃ κανεῖς εἰς κάθε κλάδον χωριστά διὰ ν' ἀποκτήσῃ ἀσφαλῶς τὰς ἀπαιτούμενας γνώσεις.

Ἐφημερίδες :

Ἡ «**Ἐστία**» ἐξακολουθεῖ τὴν σειράν σκιαγραφιῶν τῶν μεγάλων ἠθοποιῶν. Περί τῆς Ριστόρι γράφει :

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Ριστόρι ἀπὸ τῆς σκηνῆς Παριανοῦ θεάτρου ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον ὅλος κεφάλαιον τῆς θεατρικῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα.

Ἐμφανίσθη τῷ 1855 ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς Κομωδίας ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ περιφανῆ θρίαμβον τῆς Ραχὴλ.

Τὸ κοινὸν ἐξετίμησε μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν Γάλλων τὸ τάλαντον τῆς ξένης ἠθοποιῆς, ἥτις ἐπαίξεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς. Ἦτο ἀληθὴς θρίαμβος ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς και ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ἀντίδρασιν, ἥτις ἤρξατο νά γεννᾶται κατὰ τοῦ μεσουρανοῦντος ἀστέρος τῆς Ραχὴλ.

Αἱ εἰκόνες τῆς Ἰταλίδος τραγωδοῦ ἐπωλοῦντο κατὰ χιλιάδας, ὁ Λαμαρτινὸς ἔγραψε πρὸς αὐτὴν ποίημα και σόσσωμος ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος ἔτρεχε εἰς τὰ παραστάσεις τῆς.

* *

Ἐγραψε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ριστόρι πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς :

«Ἐρχεαι νά εἶσαι ἐδῶ διὰ νά ὑπερφηρανευθῆς διὰ τὴν σύζυγόν σου. Ἐρχεαι νά ἰδῆς ἓνα θρίαμβον εἰς τὸ θέατρον τοῦ Μολιέρου διὰ νά ἐνοήσῃς ὅτι ὑπάρχον περὶ γαμηνεῖς εὐγενείας και ἄλλα πλὴν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐκέρδησαν οἱ πρόγονοί μας».

Πρὸς τὸν Λεγκουβέ, ὅστις ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀριεξίως τῆς προσεκολλήθη εἰς τὸν νέον ἀστέρα και εἰς τὸν Μοντανέλλι, ὅστις τὴν συνώδευεν ἐξ Ἰταλίας, δὲν εὗρεσκε λόγους διὰ νά ἐμφράσῃ τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς διὰ τὴν ὑποδοχὴν, τῆς ὁποίας ἔτρεχε.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὴν 24 Σεπτεμβρίου ἐτελέσθησαν ἐν Δαρμαστάτῃ οἱ γάμοι τοῦ πρίγκηπος Ἀνδρέου τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Ἀλίας τοῦ Βάττεμπεργ. Ἡ Διεύθυνσις τῶν «Παναθηναίων» καθυποβάλλει εἰς τὸ ὑψηλὸν ζῆλος τὰς θερμὰς εὐχὰς τῆς.

Τὸ πᾶνόραμα τοῦ Ζαπτείου, τὸ ὁποῖον ἔζησε ἐπὶ ἐπταετίαν δολόκληρον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ πάρκου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, μεταφέρεται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δημοσιεύομεν τινὰς ἐκ τῶν ὠραίων ἀπόψεων τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Γιάννη Καμπύση ἀνέθεσεν εἰς τὸν γλύπτην κ. Θωμᾶν Θωμόπουλον τὴν κατασκευὴν μνημείου τοῦ πέρυσιν ἀποθανόντος ποιητοῦ. Ὁ κ. Θωμόπουλος ἐπεράτωσεν ἤδη τὸ πρόπλασμα. Τὸ μνημεῖον παριστᾷ τὴν Δόξαν πεπλοφόρον και εἰς τὸ βάθος τῆς συνθέσεως μετὰ τῶν κωπαιρίσων διαφαίνεται ἀορίστως ἡ μορφή τοῦ ποιητοῦ.

Εἰς ἓν ἄρθρον του ὁ γάλλος κ. Μαρσαὶ κάμνει λόγον περὶ γλωσσικοῦ φαινομένου τὸ ὁποῖον ἀποκαλεῖ αὐτομίσησιν. Εἰς τὸν Ὅμηρον π. χ., λέγει, διὰν ἀπαντήσωμεν ἓνα ῥῆμα μετὰ τὴν κατάληξιν σκω εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι θά εὐρίσκωμεν ὀλίγον παρακάτω και ἄλλα ὅμοια.

Κατὰ τὴν προσεγῆ καλλιτεχνικὴν περιουσίαν του ὁ Νοβέλλι ὤρισε πρώτον σταθμὸν του τὰς Ἀθήνας.

Ἡ ἐν Βόλφ ἐφημερίς «**Τόπος**» τοῦ κ. Δημ. Α. Τσιμπούκη, ἤρξατο ἀπὸ τῆς 24 Σεπτεμβρίου νά ἐκδίδεται καθ' ἑκάστην. Ὁ κ. Τσιμπούκης νεωτερίζων στολίζει τὸ φύλλον του μετὰ διαφόρους εἰκόνας τοπίων ἑλληνικῶν και προσοπογραφῶν.

Τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου ἐτελέσθησαν εἰς τὸ Βερολῖνον τ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ. Αἱ ἐσοταὶ ἦσαν πάνδημοι παρὰ τὴν ἀντίφραξιν πολλῶν Γεῦματα, συναυλιαί, παραστάσεις ἀπετέλεσαν τὸ πρόγραμμα τῶν ἐσοτῶν.

Ἐδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου διὰ τὴν ἀρχομένην χειμερινὴν ἐποχὴν. Αἱ παραστάσεις θ ἀρχίσουν τὴν πρώτην Νοεμβρίου μετὰ τὴν τριλογίαν τοῦ Αἰσχύλου «**Ὀρέστεια**» — ἐμμετρος μεταφράσις τοῦ κ. Γ. Σιωτηριάδου. Ὁ ἀκολουθήσουν «**Τὸ χειμωνιάτικον παραμῦθον**» τοῦ Σαίξπηρ — μεταφράσις τοῦ κ. Δ. Κακλαμάνου, ἢ «**Μόννα Βάννα**» τοῦ Μαίτεϋλκ μεταφράσις τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου — ἢ δημοσιευθεῖσα εἰς τὰ Παναθηναία — ἢ «**Ἀντιγόνη**» τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Μάνου, «**Οἱ Ἰσάουροι**» τοῦ κ. Κλ. Ραγκαβῆ, «**Τὸ παιδί**» τοῦ κ. Γ. Τσοκοπούλου, «**Τὸ μαγεμένο ποτήρι**» τοῦ κ. Ι. Πολέμη, ὁ «**Οἰδίπους Τύραννος**» τοῦ Σοφοκλέους, ἐμμετρος μεταφράσις τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου, ἢ «**Μερόπη**» τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη και ἄλλα.

NEA BIBLIA

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ὑπὸ Βασιλείου Μητροπολίτου Ἀγγαλίου. — Βιβλιοθήκη Μαρασλή.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΑ ὑπὸ Schlumberger, μεταφράσις Σ. Βουτυρά. — Βιβλιοθήκη Μαρασλή.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ὑπὸ Ἀδόλφου Γάσπαρη μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγέλου Βλάχου, τόμος Δεύτερος. Ἡ Ἰταλικὴ Λογοτεχνία τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως. Τεύχος Γ'. — Βιβλιοθ. Μαρασλή ἀρ. 212. — Ἐν Ἀθήναις. Τόπος Π. Α. Σακελλαρίου 1903.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Ξενοφάντος, τὰ δύο πρώτα βιβλία διηρημένα εἰς μεθοδικὰς ἐνότητας κατὰ τὰς ἐπισήμους ὁδηγίας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας μετὰ μαθητικῶν σχολίων σχεδίων μαθῶν, εἰκόνων και γεωγραφικοῦ πίνακος ὑπὸ Κυριάκου Κοσμά Δ. Φ. Ἀθῆναι Βιβλιοπωλεῖον τῆς «**Ἐστίας**» I Κολλάρου 44 ὁδὸς Σταδίου 1903, σφ. 16ον σελ. 160 ἀρ. 2.—

ΤΙΜΩΝΑΣ Ο ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ Λουκιανὸς μεταφράσις Ἡλία Π. Βουτιερίδη. Βιβλιοθήκη τοῦ Νομῆ ἀρ. 1. — Ἀθῆναι 1903 τυπογρ. Ἀθαν. Γ. Δεληγιάννη.

ΠΡΟΠΥΑΙΑ ὑπὸ Γ. Βλαχογιάννη. Τόμος Α'. φυλλάδιον τέταρτον. Περιέχει διηγήματα, ποιήματα φιλολογικὰ διάφορα. Ἀθῆναι 1903 τυπογραφεῖον Γ. Σ. Βλαστοῦ.

DAS MITTELGRIECHISCHE FISCHBUCH von Karl Krumbacher — München 1903, Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΙΣΧΗ ΖΕΙΤΣΧΡΙΦΤ herausgegeben von Karl Krumbacher, 12ter Band Leipzig, Druck und Verlag von B. G. Teubner 1903.